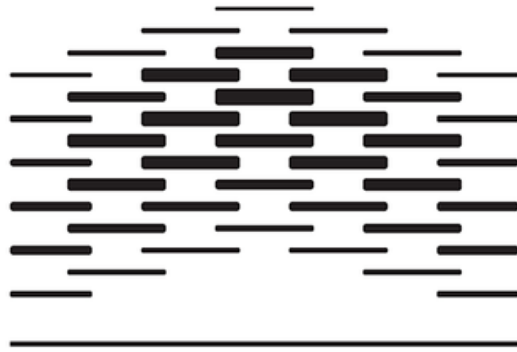

**Masteroppgave i skolerettet utdanningsvitenskap med
fordypning i kroppsøving og idrett**

**HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS**

**Ungdom og kritisk refleksjon relatert til kroppsideal
som fremstilles på Instagram**

Et tverrfaglig gruppearbeid i tiende klasse

Oslo, Mai 2018

Ida Brastad Ramsfjell

Kandidatnummer 923

Fakultetet for lærerutdanning og internasjonale studier

OsloMet- Storbyuniversitet

Sammendrag

”Et samfunn i endring krever også en skole som fornyer seg” (Regjeringen.no, 2016).

Ungdom bruker flere timer på sosiale medier hver eneste dag (Bakken, 2017). På sosiale nettverkssider som Instagram blir ungdommer eksponert for blant annet kroppsidealer. Mediene kommer med et budskap om hvordan man bør og skal se ut (Engelsrud, 2006). Studier viser at ungdommens møte med kroppsidealer på sosiale medier kan ha negative konsekvenser for forholdet til egen kropp. Barn og ungdom gir selv uttrykk for at utfordringer de møter i hverdager er vanskelige å håndtere (LNU, 2017a).

På bakgrunn av aktuelle samfunnsutfordringer, skal skolen legge til rette for de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017). Denne oppgaven tar utgangspunkt i det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. Ungdommer forteller at de ser seg selv ut ifra de medieskaptene idealene, men det mangler gode svar på hvordan skolen kan møte denne utfordringen (LNU, 2017a).

Opgaven tar utgangspunkt i et sosialkonstruktivistisk perspektiv på kropp, og post-strukturalismens forsøk på å synliggjøre hvordan mennesker konstruerer seg selv i henhold til det settet med verdier og meninger som sirkulerer i samfunnet. Kroppen blir i et sosialkonstruktivistisk perspektiv ansett som påvirket og konstruert av sosiale krefter (Shilling, 2003). Det er en kulturs enighet om hva som er attraktivt, som blir ansett for å være et kroppsideal (Wichstrøm & Kvalem, 2007). Interessen for kroppen er ikke ny, men tilgangen til medier som kommer med et budskap om hvordan kropp bør se ut, har økt betraktelig (Shilling, 2003). Mediene spiller en sentral rolle i hva som ansees som attraktiv (Wright, 2003). De som blir sett på som å ha idealkroppen, er videre med på å definere hva som blir ansett som menings- og verdifullt (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Det er dette post-strukturalismen forsøker å synliggjøre: hvorfor noen får en stor definisjonsmakt, og hvordan dette påvirker mennesket (Wright, 2003).

Media har en utvilsom stor påvirkning på hvordan ungdommer tenker om seg selv, og flere studier viser en misnøye med egen kropp som en følge av eksponering av kroppsidealer i mediene (Holmqvist Gattario, 2013). Instagram presenterer ofte en idealisert versjon, der de

fleste bildene kun er de mest attraktive (Fardouly & Vartanian, 2016). I studier om bruken av Instagram, kommer det blant annet frem at effekten kan være et negativt syn på egen kropp (Brown & Tiggemann, 2016). Tall fra Ungdata viser at det er en sammenheng mellom hvor mye tid som blir brukt foran skjerm og psykisk plager (Bakken & Andersen, 2015). Studier som viser til den negative påvirkningen sosiale medier har på ungdoms forhold til egen kropp, og tall fra Ungdata, peker på et behov for endring. På bakgrunn av blant annet dette, skal de tverrfaglige temaene livsmestring og helse inn i skolen. Her vektlegges viktigheten av at elevene reflekterer kritisk rundt kroppsidealer, der idealene må utfordres og diskuteres. Men det finnes få gode svar på hvordan dette kan gjøres (LNU, 2017a). Dette prosjektet forsøker å gi et forslag på dette.

En klasse på tiende trinn ved en skole på Østlandet har gjennom tre undervisningstimer arbeidet med et tverrfaglig gruppearbeid, med pensum hentet fra norskfaget, og et tema som er relatert til kroppsøvningsfaget. Hensikten med prosjektet var å se om gruppearbeidet kunne føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer på Instagram. Aksjonsforskning ble anvendt som forskningsstrategi, der elevene arbeidet med bilder hentet fra Instagram. En endring i tanke- og handlemåte er sentralt i aksjonsforskning (Tiller, 1999).

Funnene fra datainnsamlingen viste at gruppearbeidet førte til en endring hos noen av elevene, der de mente at prosjektet blant annet hadde ført til; en større skepsis over bilder på Instagram og at ikke alt man ser nødvendigvis er ekte, en større bevissthet på hva man blir påvirket av og en bevissthet på at det kan inneholde skjult reklame. Prosjektet viste blant annet at elevene evnet å vurdere forutinntatte antagelser og innhold i ny og gammel kunnskap. Dette er blant evner som karakteriserer et kritisk reflektert nivå (Dahl & Alvsvåg, 2013). Gruppearbeidet førte imidlertid ikke til at alle i klassen reflekterte kritisk over temaet.

Forord

Fem fine år er ved veis ende her på høgskolen i Oslo og Akershus. Årene har gitt meg en utdanning innenfor det jeg liker best, og jeg har fått venner for resten av livet. Selv om årene har vært flotte og lærerike, ser jeg nå frem til å tre inn i arbeidslivet, og jeg har et håp og en tro om at jeg kommer til å gjøre en god jobb som lærer.

Jeg vil takke veilederne mine, Berit Engebretsen og Kristin Walseth, for god hjelp og veiledning gjennom hele året. En stor takk går også til tiende klassen, som var positive til å delta i prosjektet, og klassens lærer som så seg villig til å avse timer fra sin egen undervisning. Og guttene på grupperommet FG507: takk for at dere har fylt hver dag på skolen med latter og grenseløs humor. Sist men ikke minst, vil jeg takke de nærmeste utenfor skolen. Spesielt mamma og pappa, Stian og Hedda. Dere har gjort at livet har vært nydelig, tross lange og slitsomme dager foran PC-skjermen. Runder av dette forordet med en anbefaling til kommende masterstudenter: Bli forelsket, det hjelper!

Oslo, mai 2018

Ida Brastad Ramsfjell

Innholdsfortegnelse

<u>1. 0 Innledning</u>	1
1. 1 Bakgrunn for valg av problemstilling	1
1. 2 Problemstilling	2
1. 3 Aksjonsspiralen	2
<u>2. 0 Teori</u>	3
2. 1 Ungdom og sosiale medier	3
2. 1. 1 <i>Hva er sosiale medier?</i>	3
2. 1. 2 <i>Instagram</i>	4
2. 1. 3 <i>Reklame</i>	5
2. 2 Konsekvenser av sosiale medier	5
2. 3 Tverrfaglig arbeid med kropp og livsmestring	8
2. 3. 1 <i>Kritisk refleksjon relatert til kroppsideal i læreplanen for kroppsøving</i>	9
2. 4 Et sosialkonstruktivistisk syn på kropp	9
2. 5 Kroppsideal	11
2. 6 Kritisk teori	12
2. 7 Kritisk refleksjon	13
2. 8 Refleksjonsnivåer	15
2. 9 Kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer	15
<u>3. 0 Metode</u>	18
3. 1 Kvalitativ metode	18
3. 1. 1 <i>Begrunnelse for valg av aksjonsforskning</i>	18
3. 2 Aksjonsforskning	19
3. 2. 1 <i>Begrunnelse for valg av aksjonsforskning</i>	20
3. 3 Utvalg	21
3. 4 Datainnsamlingsmetoder	22
3. 4. 1 <i>Visuell metode</i>	22
3. 4. 2 <i>Gruppearbeid med lydopptak</i>	24
3. 4. 3 <i>Observasjon</i>	25
3. 4. 4 <i>Refleksjonslogg</i>	26
3. 5 Ethiske overveielser	26

3. 6	Transkribering	28
3. 7	Analyse	28
3. 7. 1	<i>Koding</i>	28
3. 7. 2	<i>Meningsfortetting</i>	30
3. 8	Metodisk evaluering	30
3. 8. 1	<i>Pålitelighet</i>	31
3. 8. 2	<i>Troverdighet</i>	31
3. 8. 3	<i>Overførbarhet</i>	32
3. 8. 4	<i>Bekreftbarhet</i>	33
3. 9	Egen forforståelse	34
3. 9. 1	<i>Min relasjon til skolen</i>	34
4. 0	<u>Planlegging og gjennomføring av aksjonen</u>	36
4. 1	Planleggingen	36
4. 1. 1	<i>Utarbeidelse av undervisningsopplegg</i>	36
4. 1. 2	<i>Informasjonsmøte</i>	37
4. 2	Gjennomføringen	38
4. 2. 1	<i>Steg en i aksjonen</i>	39
4. 2. 2	<i>Steg to i aksjonen</i>	40
4. 2. 3	<i>Steg tre i aksjonen</i>	42
4. 3	Refleksjon og evaluering av gjennomføringen	43
5. 0	<u>Fremstilling av funn og diskusjon</u>	44
5. 1	Gruppe 1- KevGus	45
5. 1. 1	<i>Steg en i aksjonen</i>	47
5. 1. 2	<i>Steg to i aksjonen</i>	49
5. 1. 3	<i>Steg tre i aksjonen</i>	50
5. 1. 4	<i>Diskusjon</i>	53
5. 2	Gruppe 2- Kylie Jenner	56
5. 2. 1	<i>Steg en i aksjonen</i>	58
5. 2. 2	<i>Steg to i aksjonen</i>	61
5. 2. 3	<i>Steg tre i aksjonen</i>	63
5. 2. 4	<i>Diskusjon</i>	66
5. 3	Gruppe 3- The Rock	70
5. 3. 1	<i>Steg en i aksjonen</i>	72

5. 3. 2 <i>Steg to i aksjonen</i>	74
5. 3. 3 <i>Steg tre i aksjonen</i>	76
5. 3. 4 <i>Diskusjon</i>	78
<u>6. 0 Avsluttende diskusjon</u>	81
6. 1 Videre forskning	88
Litteraturliste	
Vedleggliste	
Vedlegg 1- ”Tidslinje” for datainnsamling	
Vedlegg 2- ”Bli kjent”- arket	
Vedlegg 3- PowerPointene	
Vedlegg 4- Bilder fra Instagramprofilen Victoria’s secret	
Vedlegg 5- Informasjonsskriv til skoleledelse	
Vedlegg 6- Informasjonsskriv til deltakere	
Vedlegg 7- Kvittering og godkjenning fra NSD	

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

I rapporten "Livsmestring i skolen" av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (2017), står det:

"I møte med utfordringer i egen hverdag, har barn og unge gitt uttrykk for et voksende behov for praktisk kunnskap og ferdigheter for å mestre eget liv. Økende prestasjonspress og stress, psykiske helseplager, mobbing og konflikter, problemer i hjemmet og søken etter identitet er noen av temaene som nevnes. Mange av de utfordringene de møter, er vanskelige å håndtere på egenhånd og det er et uttalt ønske om nødvendig kompetanse som i dag i stor grad ikke læres på skolen" (s. 2).

En av utfordringene barn og unge møter, er sosiale medier, der de ser seg selv ut i fra de medieskapte idealene og sammenlikner seg med andre (LNU, 2017a). På bakgrunn av dette er problemstillingen valgt. Kroppsidealer på sosiale medier forårsaker utfordringer for barn og unge. En utdyping av rapporten vil forekomme senere. Videre i rapporten står det også at:

"Det er viktig at kroppsøvningsfaget tar med elevene inn i en kritisk refleksjon rundt kroppsideal og kroppspress" (...) "Akkurat hvordan det bør tas opp i faget, fant vi imidlertid få gode svar på i vår prosess og mer informasjon og forskning på feltet vil være positivt" (LNU, 2017a, s. 48).

I tillegg har jeg selv opplevd i nær familie og elever jeg har møtt gjennom læreryrket, som har gitt uttrykk for utfordringer kroppsidealer på Instagram kan medføre. Jeg ser derfor et behov for endring i form av evne til kritisk å reflektere over alle inntrykk og påvirkning som sosiale medier gir.

1. 2 Problemstillingen

På bakgrunn av dette ønsket jeg å svare på følgende problemstilling:

”Kan et tverrfaglig gruppearbeid i tiende klasse føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealene på Instagram?”

1. 3 Aksjonsspiralen

Aksjonsforskning ble brukt som forskningsstrategi i denne oppgaven. Et aksjonsforskningsprosjekt består av mange ledd som følger en logisk rekkefølge (Malterud, 2017). Mange av leddene vil dukke opp underveis i oppgaven, og det er derfor hensiktsmessig å gi en kort redegjørelse av spiralen. Av Malterud (2017) beskrives den i syv trinn: 1) problemløsing, 2) oppsummering av tidligere erfaringer, 3) formulering av målsetting, 4) planlegging og utvikling av tiltaket, 5) beskrivelse av tiltaket, 6) implementering av tiltaket og 7) redefinere problemet (Malterud, 2017).

Jeg har brukt aksjonsspiralen som en slags mal, der jeg har valgt å sammenfatte det til å :1) identifisere et problem, 2) forklaring av aksjonene, 3) en vurdering av aksjonene og til slutt, 4) redefinere problemet.

2. 0 Teori

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for oppgavens teoretiske grunnlag. Først vil jeg ta for meg ungdoms forhold til sosiale medier og konsekvensene av dette. I henhold til aksjonsspiralen er denne delen av teorikapittelet en slags problemidentifisering (Malterud, 2017). Deretter vil jeg presentere skolens oppgave i den sammenheng. Videre tar jeg for meg et sosiale konstruktivistisk syn på kropp og kroppsideal, kritisk teori og kritisk refleksjon. Og til slutt vil jeg knytte den kritiske refleksjonen opp mot kroppsideal.

2. 1 Ungdom og sosiale medier

En rapport fra Institutt for informasjon- og medievitenskap viste at nordmenn har en høyere bruk av sosiale medier enn i europeiske land samlet sett. Her, som i andre land i Europa, er bruken størst blant de unge (Medienorge, 2010). En undersøkelse av Medietilsynet (2016) viser at 90 % av jenter i 15-16-årsalderen bruker sosiale bildetjenester en eller flere ganger om dagen. Blant guttene i samme alder er prosentandelen 74 %. Undersøkelsen viser at jenter er generelt mer aktive på sosiale medier, og at Instagram var det nest mest brukte sosiale mediet, etter Snapchat (Medietilsynet, 2016). Man får et bilde av hvordan mediebruken til ungdommer har forandres seg, dersom man sammenligner undersøkelser om ungdommers mediebruk fra bakover tid. Men utviklingen skjer så raskt at resultater fra noen få år tilbake kan gi et feil bilde på det som er reelt i dag (Bjørnebekk, 2015). Bjørnebekk (2015) har snakket med ungdommer i om deres mediebruk, og disse guttene og jentene mente at omtrent tre timer av fritiden ble bruk til å se på, og å være aktiv på ulike medier.

2. 1. 1 Hva er sosiale medier?

Sosiale medier er medier som via internett gir mennesker mulighet til å kommunisere med hverandre på tvers av tid og sted, og gjør det mulig for enkeltmennesker å spre sitt budskap til flere millioner. Innenfor forskning brukes begrepene *social network site (SNS)*, og på norsk *sosiale nettverkssider* (Aalen, 2013). Med referanse til Boyd og Ellisons (2007), skriver Aalen (2013) at den mest brukte definisjonen på begrepet er at det er en sosiale nettverksside hvor personen kan; konstruere en offentlig eller privat profil innenfor et begrenset system, lage en liste med brukere man har en relasjon til og der brukeren kan se gjennom sin egen og andre brukeres liste over relasjoner.

Brukeren vil vanligvis på en slik profil bruke bilder, tekst og videoer som representerer seg selv. (Aalen, 2013). Det finnes flere forskjellige sosiale nettverkstjenester, som for eksempel Facebook, Twitter, Youtube og Instagram. Sosiale medier blir brukt som en sekkebetegnelse på disse nettverkstjeneste (Hannemyr, Liestøl & Rasmussen, 2015).

I følge Hannemyr et al. (2015) har de sosiale mediene hatt store sosiale og samfunnsmessige konsekvenser, ved at de endrer dynamikken i menneskers sosiale nettverk. Med dette mener de at sosiale medier bidrar til å synliggjøre vår sosiale status, endrer våre forståelser om private og offentlige rom og uttrykk, samt at de skaper nye sosiale rom. Vi formidler blant annet et glansbilde av oss selv i sosiale medier gjennom redigering og tilpasning, slik at vi fremstiller oss på en slik måte vi ønsker. Slik opptrår vi i tråd med de sosiale forventningene (Hannemyr et al., 2015).

Begrepet ”sosiale medier”, kom først i norske medier i 2006, og kan betegnes som nokså nytt (Aalen, 2013). Utviklingen av bruken av sosiale medier har økt raskt. Fra at det tidlig på 1990- tallet bare var ”teknologi- nerdene” som benyttet seg av nettet, til det som omtales som ”kommunikasjonsrevolusjonen” på begynnelsen av 2000- tallet. Og med utviklingen av smarttelefonen i senere tid, åpnet det seg nye dører, blant annet med ”apper” (Applications). Dagens ”apper” er utviklet spesielt for operativsystemet, noe som gjør at en smarttelefonbruker har en rask tilgang til sosiale medier (Hannemyr et al., 2015). Ett eksempel på en slik ”app”, er Instagram.

2. 1. 2 Instagram

Instagram er en applikasjon som gjør det mulig for brukeren å dele bilder til andre brukere på nettverket, og er en sosial bildetjeneste (Salomon, 2013). Det blir i gjennomsnitt delt åtti millioner bilder på Instagram hver dag. (Giannoulakis & Tsapatsoulis, 2016). Applikasjonen er i hovedsak til bruk på mobiltelefonen, noe som medførte en stor vekst i takt med smarttelefonene og deres høyteknologiske kameraer (Salomon, 2013). Instagram rekker et yngre og mer mangfoldig publikum enn andre sosiale medier (Salomon, 2013), og i følge Instagram sin egen nettside, har de nå mer

enn åtte hundre millioner brukere (instagram.com, 2018). I følge Bjørnebekk (2015) bruker jentene mer tid på bildetjenester enn gutter.

2. 1. 3 Reklame

Sosiale medier har også blitt en omfattende arena for reklame. Hannemyr et. al. (2015) skriver at avanserte algoritmer på bakgrunn av hva man tidligere har klikket seg inn på, bestemmer hva som skal dukke opp på skjermen, blant annet når det gjelder reklame. I en oppdragsrapport fra Forbruksforskningsinstituttet ved Høgskolen i Oslo og Akershus, fremstilles det funn som viser at særlig jenter blir eksponert for reklame om slanke, sterke og veltrente kroppsideal (Bugge, Rosenberg & Vebjørn, 2016).

I norskundervisningen på ungdomsskolen, lærer elevene om hvordan reklamen fungerer, og hvordan reklameretorikk brukes for å selge et produkt eller et budskap. Det ser ut til at mange ungdommer ikke er bevisste på at menneskene og handlingene i reklamene ikke bare påvirker oss til å kjøpe produkter, men også kan påvirke oss på flere måter. Reklamene påvirker hva vi synes er fint, og påvirker oss indirekte til å se ut på en bestemt måte (Bjørnebekk, 2015). Bjørnebekk (2015) skriver videre at skolen og foreldre har en rolle i å gjøre ungdommene til kompetente og kritiske mediebrukere. Få av ungdommene Bjørnebekk (2015) intervjuet, virket bevisste på den siden ved reklame som kan påvirke oss på flere måter enn kun å få oss til å kjøpe produkter. Ungdommene viste lite kunnskap rundt hvordan reklamen kan skape behov eller sende budskap som er verdiladede (Bjørnebekk, 2015).

2. 2 Konsekvenser av sosiale medier

I tall fra Ungdata kommer det frem at det er en sammenheng mellom hvor mye tid som blir brukt foran en skjerm og psykiske plager (Bakken & Andersen, 2015). Det har i flere tiår vært forsket på mediers innvirkning på mennesker, men i de siste årene har også forskning rundt temaet sosiale medier og kropp økt. I følge Fardouly og Vartanian (2016) skiller sosiale medier seg ut fra de tradisjonelle mediene, som blant annet magasiner og TV. De skriver at brukeren selv legger ut bilder på sosiale medier, i motsetning til for eksempel kjendiser i magasiner. Her velger da brukeren gjerne å

presentere en idealisert versjon av seg selv, med kun de mest attraktive bildene (Fardouly & Vartanian, 2016). Ahadzadeh, Sharif og Ong (2017) har studert effekten av Instagrambruk på kroppstilfredshet. De skriver at bruken av Instagram ikke overraskende hadde en effekt, men at effekten varierte avhengige av Instagrambrukerens grad av selvtillit (Ahadzadeh, Sharif & Ong, 2017). I følge Gattario (2013) har media en utvilsomt stor påvirkning på hvordan ungdom tenker om seg selv. Flere studier viser en misnøye med egen kropp som en følge av eksponering av kroppsidealer i mediene (Holmqvist Gattario, 2013). Brown og Tiggemann (2016) har forsket på hvilken effekt bilder på Instagram har. Det viste seg at avbildning av det som ble ansett som attraktive kjendiser og jevnaldrende, altså den idealiserte kroppen, utløste større grad av negativt humør enn naturbilder. Effekten disse bildene hadde på informantene viste seg å bunne i sosial sammenligning (Brown & Tiggemann, 2016) Dette studiet inkluderte kun kvinner, og generelt sett finnes det et større omfang av forskning på kvinner og kroppsideal. Men selv om det er et høyere nivå av bevissthet rundt kvinners forhold til kroppsidealer i media, viser forskning også at kroppsidealer har en påvirkning på menn (Grogan, 2017). Dette tilsier ikke at kroppsidealer på sosiale medier påvirker *alle* ungdommer i en negativ retning. Faktorer som spiller inn på graden av virkningskraft kan blant annet være i hvilken grad ungdommen har internalisert kroppsidealet og sammenlikner seg med andre (Holmqvist Gattario, 2013). Dette støttes av Fardouly og Vartanian (2016). De konkluderer med at sosiale medier er forbundet med bekymringer rundt kropp, der årsaken blant annet er sammenlikning. De skriver også at sosiale medier forårsaker en større sammenlikning enn de tradisjonelle mediene (Fardouly & Vartanian, 2016).

Sosiale medier forårsaker altså at ungdom sammenlikner sitt utseende og sin kropp med andre. Leon Festinger står bak ”Theory of social comparison processes”. Teorien tar for seg en prosess der vi sammenlikner oss med andre mennesker. Hovedårsaken til sammenlikningen er for å minske usikkerheten om hvor vi står i forhold til vår egen selvforståelse og selv vurdering. Dette mener Festinger er medfødte og grunnleggende behov (Festinger, 1954). Teorien argumenterer med at kvinner evaluerer seg selv ved å sammenlikne seg med de kulturelle idealelene om slanke og vakre kropper

(Tiggemann & Zaccardo, 2015). Mediene konstruerer kroppslige standarder som ungdommen eksponeres for. Sammenlikning av seg selv opp mot sine idealer på medier kan ofte føre til en negativ erfaring med synet på sin egen kropp, da idealene ofte blir sett på som mer attraktive (Grogan, 2008).

Å sammenlikne seg selv med et internalisert eller kulturelt ideal, kan føre til opplevelsen av å komme til kort. Dette kan videre føre til en følelse av skam (Halvorsen, 2015). En studie av Halvorsen (2015) som tar for seg kroppsidealer i norske trenings- og kostholdsblogger, viste at kvinnene i studiet presset seg til det ytterste for å oppnå kroppsidealene. I denne prosessen med å oppnå idealene, som kan ansees som nærmest uoppnåelig, uttrykket kvinnene en god følelse når de nærmet seg idealene, men på den andre side følte de seg forvirret og hadde skyldfølelse når de ikke lyktes (Halvorsen, 2015). Man gjør en evaluering av seg selv i forhold til de kulturelle idealene. I hvilken grad man oppfatter seg selv og det kulturelle idealet som uoverstemmende, har videre en sterk påvirkning på hvordan man oppfatter seg selv (Fallon, 1990). Det store fokuset og medias fremstilling idealkropper, har også medført at noen velger snarveier for å nå målet om den perfekte kroppen. Et eksempel er det prestasjonsfremmende middelet anabole androgene steroider (AAS). AAS øker muskelmassen og styrken, men har bivirkninger som blant annet en rekke psykiske problemer. Den muskuløse kroppen blir assosiert med helse og sunnhet, noe som medfører at den også uttrykker et bra og vellykket liv (Bergengen, 2011).

En konsekvens av at ungdommer har et syn på seg selv som bærer preg av at man ikke har idealkroppen, kan være følelsen av mislykkethet, som videre kan være en kilde til depressive tanker (Kraft, 2001). I USA ble det gjennomført en undersøkelse som gikk ut på at to jentegrupper skulle få presentert to forskjellige bilder, der den ene gruppen fikk se en avbildet tynn modell, mens den andre fikk vist et bilde av en normalvektig jente. Resultatet viste at jentene som hadde sett modellbildet, satt igjen med en negativ følelse (Lindholm, 2014). Det er også påvist en sammenheng mellom et negativt syn på egen kropp og utvikling av spiseforstyrrelser (Wichstrøm & Kvalem, 2007).

2.3 Tverrfaglig arbeid med kropp og livsmestring

I høringsutkastet "Overordnet del- verdier og prinsipper" fra Kunnskapsdepartementet 10. mars 2017, står det at: "*Skolen skal legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling.*" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13) De tverrfaglige temaene tar utgangspunkt i samfunnsutfordringer som er aktuelle, og skolen må legge til rette for at kunnskap fra ulike fag forsterker hverandre (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Før dette høringsutkastet ble det i regi av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (NLU), startet et prosjekt kalt "Livsmestring i skolen". Sluttrapporten for prosjektet var ferdigstilt i januar 2017, og ble utarbeidet på vegne av Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Løsningsforslagene i rapportens siste del er eksempler på hvordan livsmestring kan integreres i skolen på tvers av fag (LNU, 2017b). I rapporten definerer de livsmestring som "Å utvikle ferdigheter og tilegne seg praktisk kunnskap som hjelper den enkelte til å håndtere medgang, motgang, personlige utfordringer, alvorlige hendelser, endringer og konflikter på en best mulig måte" (LNU, 2017a, s. 9).

Prosjektet bestod av tre faser. Første fase var å kartlegge utfordringer ungdommer i dagens samfunn selv mener de står ovenfor. Deretter ble relevante fagfolk samlet til den andre fasen, hvor man skulle komme frem til kunnskaper og ferdigheter som trengs i møte med de utfordringene som ble kartlagt i fase en. Tilslutt ble det laget et forslag på hvordan denne kunnskapen og ferdighetene kan integreres i skolen. Over 200 12-13åringer deltok i prosjektet. Målgruppen ble valgt på bakgrunn av at dette blant annet er en tid hvor mange opplever endringer i livet og blir stilt ovenfor nye utfordringer (LNU, 2017b).

Resultatet av kartleggingen i den første fasen er oppsummert i 16 hovedtemaer, hvor hverdagen med sosiale medier er blant dem. Ungdommene fortalte blant annet at de så seg selv ut i fra de medieskaptene idealene og sammenliknet seg med andre. Rundt disse

temaene ble det altså ut i fra idemyldring og diskusjoner av fagfolkene, foreslått en rekke nødvendige ferdigheter og kunnskap i møte med utfordringene. Blant forslagene var det å reflektere rundt egen og andres bruk av sosiale medier og at kroppsidealer må utfordres og diskuteres (LNU, 2017a)

2. 3. 1 Kritisk refleksjon relatert til kroppsideal i læreplanen for kroppsøving

Det sies ingenting spesifikt om kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer i dagens Læreplanverk (LK06). Men i læreplanen for kroppsøving finnes det mål som kan knyttes til temaet. I formålet til kroppsøving står det blant annet at faget skal *”bidra til at barn og unge utvikler selvfølelse, positiv oppfatning av kroppen, selvforståelse og identitetsfølelse. Det skal ruste elevene til vurdering av kroppsideal og bevegelseskulturer som kan påvirke selvforståelse, helse, ernæring, trening og livsstil* (Utdanningsdirektoratet, 2015, s. 2). I forbindelse med kompetansemål om temaet kroppsideal, kan man knytte det til et mål i læreplanen i kroppsøving. Etter tiende klasse skal elevene kunne *”forklare hvordan ulike kroppsideal og bevegelseskulturer påvirker trening, ernæring, livsstil og helse”* (Utdanningsdirektoratet, 2015, s. 6).

Rapporten ”Livsmestring i skolen”, presenterte altså til slutt løsningsforslag på hvordan ferdigheter og kunnskaper knyttet til livsmestring kan læres bort i skolen. Kroppsøvingsfaget ble trukket frem som relevant til temaene mestring, kropp og grenser. Det står i rapporten at det å bygge et positivt kroppsbilde, diskusjoner rundt kroppsidealer og hvert enkeltmenneskets kropp bør være med som temaer i kroppsøving. Faget er også en viktig plattform for å utvikle mestringstro og kroppslig handlingskompetanse, som kan bidra til en større refleksjon rundt egen kropp (LNU, 2017b).

2. 4 Et sosialkonstruktivistisk syn på kropp

Hva er kropp? Spørsmålet som Engelsrud (2006) omtaler som et av de mest fundamentale i livet. Begrunnelsen for dette, er at vi lever livene våre gjennom kroppen. Kroppen blir påvirket av samfunnet, og den kan ikke sies å *kun* være en sosial konstruksjon eller et fysisk objekt (Engelsrud, 2006). De teoretiske

perspektivene som betegner kroppen som formet og skapt av samfunnet, faller under sosialkonstruktivismen. Sosialkonstruktivismen blir brukt som en slags paraplybetegnelse. Selv om det er variasjoner av tanker og syn innenfor det konstruktivistiske synet på kropp, er det grunnleggende hvordan de sosiale kreftene påvirker (Shilling, 2003).

Sosialkonstruktivister har et syn på kropp som noe mer enn kun et biologisk fenomen. Det finnes en variasjon i hvordan sosialkonstruktivistene ser på forholdet mellom kropp og samfunn, men felles er altså tanken om at kroppen er påvirket og konstruert av sosiale krefter (Shilling, 2003). Det har skjedd en massiv økning av interessen for kropp. Selv om interessen ikke er ny, har tilgangen på medier som er fylt med bilder og videre budskap om hvordan kropp skal se ut, økt betraktelig. I følge Shilling (2003) blir kropp sett på som et identitetssymbol, i en tid hvor den ungdommelige, trente og seksuelle kroppen har en enestående verdi. I den vestlige verden har det tendert til at kroppen blir sett på som et prosjekt som skal bearbeides. Kroppen blir et sosialt symbol som formidler individets identitet. Dette kan medføre en usikkerhet rundt hvordan man presenterer sin kropp, samt hvordan den opprettholdes og ser ut (Shilling, 2003). Shilling (2003) hevder at kroppen innenfor en slik kontekst blir sett på som enheter som kan formes gjennom hardt arbeid og overvåking av kroppens eier. Dette kan blant annet knyttes til den store økingen av interesse for god helse, plastisk kirurgi og kroppsbygging.

Det å ha en god helse virker å handle om både å være frisk i henhold til fravær av sykdom, og det å se frisk og sunn ut. Dette underbygges med den store mengden av selvhjelpsbøker, sminkeråd, treningstips og dietter som skal bidra til å forme en frisk og ungdommelig kropp (Shilling, 2003). Engelsrud (2006), skriver at dagens populærkultur skaper et inntrykk av at det sentrale er hvordan kroppen ikke bare skal og bør se ut, og at man ser opp til de som har oppnådd det som blir ansett som ”idealkroppen”. I følge Wright (2013) blir i dag oppfatninger av hva som betegnes som perfekt eller normalt fremmet gjennom blant annet media. Budskapet om hvordan man kan og bør forandres finnes overalt. En konsekvens av dette er blant annet

kroppsmodifikasjoner, som plastisk kirurgi (Engelsrud, 2006). Dårlig selvtillit er blant årsakene til at noen velger å endre på utseende sitt (Sæther, 2006).

2. 5 Kroppsideal

Et kroppsideal er en viss enighet i en kultur om hva som er attraktivt og hvordan man bør se ut (Wichstrøm & Kvalem, 2007). I en undersøkelse gjennomført av Kvalem og Strandbu (2014), ble den kvinnelige idealkroppen beskrevet som tynn, stram og med former. Det mannlige idealet ble beskrevet som trent, slank og sunn med muskler. Informantene i undersøkelsen var 17 år (Strandbu & Kvalem, 2014). Hva som beskrives som en sexy om pen kropp samsvarer med de hovedtrekkene som de idealene som blir fremstilt i media, der pene kropper skal være også skal trente (Roos & Rysst, 2011). Når man inkorporer idealene slik at de blir ens egen oppfattelse av hva som er fysisk attraktivt, har man internalisert kroppsidealene (Jones, Vigfusdottir & Lee, 2004).

Hva som har blitt ansett som et kroppsideal i en kultur, har variert med tiden, spesielt for kvinner. Fra den tyngre kroppen som ble idealisert av kunstnere i middelalderen, til den magre ”supermodellkroppen” på slutten av 90-tallet som ble idealisert i moteblader. Idealisering av den mannlige kroppen, kan man spore helt tilbake til det Romerske riket, og kroppsidealet har gjennomgående vært slank og muskuløs (Grogan, 2017). I følge Engelsrud (2006) er ønsket om å oppnå det rådende ideal like gammelt som menneskeheten selv. Men i dagens samfunn der bruken av sosiale medier vokser, er det å fortelle mennesker at kroppen bør og kan forandres, et lett omsettelig budskap. Konsekvensen er da at budskapet når frem til flere.

Engelsrud (2006) skriver at kroppen alltid vært et fenomen for samfunnsskapt konstruksjon. Forskning rundt fenomenet har vært sentralt i blant annet samfunns- og kjønnsforskning. Rundt 1980- tallet startet det mye forskning hvor kropp ble koblet opp mot identitet, kunnskap og erfaring. Kropp ble senere knyttet opp mot sosiologiske begreper som identitet, handling og makt, som ble ansett som sentralt for å forstå menneskets væremåte. Menneskets kropp blir nå ansett som et sosialt symbol

og uttrykk for sosial tilhørighet (Engelsrud, 2006). En slank kropp blir i det tjuelførste århundre, innenfor det vestlige og velstående samfunn, assosiert med lykke, suksess, ungdommelighet og sosial aksept. I motsetning til det å ha en overvektig kropp, som blir ansett som latskap, mangel på viljestyrke, og det å ikke ha kontroll over livet. En slik type kropp blir sett på som et avvik fra rådende kroppsideal (Grogan, 2017).

2. 6 Kritisk teori

Kritiske teorier er omtalt som de teoriene der den positivistiske forståelsen av samfunnet og verden generelt blir utfordret (Askeland, 2006). Det finnes ulike varianter av kritisk teori (Askeland, 2006), men jeg vil i denne oppgaven vektlegge forholdet kunnskap og makt. Med referanse til Foucault (1999) hevder Askeland (2006) at det er viktig å rette fokus mot hvordan makt praktiseres og opprettholdes. Dette er på grunn av at makt ikke er noe vi har, men noe vi utøver. I en diskursiv sammenheng vil det å utøve makt være å delta, påvirke, manipulere og utøve kontroll over diskursen. Diskurs kan på et lett vis forklare som en bestemt måte å snakke om, og å forstå verden på (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Shilling (2003) omtaler Foucault som en av de med største innflytelse blant de som beskriver kroppen som sosial konstruert. Han blir sett på som en post- strukturalist. I følge Wright (2003) handler post- strukturalismen om å reise spørsmål om hvordan selvet er utgjort, hvordan forholdet mellom makt og kunnskap endret seg gjennom tidene og i forskjellige sosiale, politiske og kulturelle kontekster. Foucault var opptatt av å avsløre regler for hvilke utsagn som blir akseptert som sanne og meningsfulle i en bestemt historisk epoke (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Av de mest sentrale begrepene til Foucault er diskurs og makt.. Han følger det generelle premisset i sosialkonstruktivismen om at sannheten er en diskursiv konstruksjon, og at forskjellige kunnskapsregimer bestemmer hva som er sant og falskt. Det å delta, påvirke, manipulere og utøve kontroll over en diskurs, omtaler Foucault som makt (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

Makt kan opptre åpent eller skjult, og finnes i alt fra familie til statlig institusjoner (Askeland, 2006). I forsøk på å forstå sosiale praksiser og hvilken kunnskap som har innvirkning på mennesket, undersøkte Foucault relasjonen mellom historie, diskurs, kropp og makt, og han utviklet etter hvert en teori om makt og kunnskap (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Han mente at makt og kunnskap påvirker hverandre gjensidig, og rettet blikket mot årsaken til at noe kunnskap skapes, får gjennomslag, og som medfører at noen meninger blir sett på som mer sanne og riktige enn andre (Askeland, 2006). Med referanse til Foucault (1977), skriver Jørgensen og Phillips (1999) at makt produserer vår sosiale verden, gir objekter ulike karakteristika og relasjoner til hverandre. Shilling (2003) skriver at mennesker disiplinere seg selv ved å gjøre det som blir krevet og forventet av samfunnet. Det er dette Foucault ønsker å synliggjøre; hvordan makt innenfor diskurser påvirker mennesket (Shilling, 2003). Et eksempel på synliggjøring, kan da være hvordan mennesker ønsker å oppnå en kroppslig perfeksjon og normaliteter som er promotert gjennom sosiale arenaer som for eksempel media.

2. 7 Kritisk refleksjon

Blant forslagene til nødvendige ferdigheter og kunnskap som ungdommer har behov for i møte med hverdagen med sosiale medier og kroppsidealene, var altså det å reflektere rundt egen og andres bruk av sosiale medier, samt at idealene måtte utfordres og diskuteres. Men hva innebærer å reflektere over dette? Med bakgrunn i LNU (2017) sin rapport hvor det stod skrevet at: *”Det er viktig at kroppsøvfaget tar med elevene inn i en kritisk refleksjon av kroppsidealene”* (s. 49), har jeg tatt utgangspunkt i refleksjon som anses som kritisk.

Faglitteraturen skiller hovedsakelig mellom tre ulike typer refleksjon; teknisk, praktisk og frigjørende (Askeland, 2006). Den frigjørende formen for refleksjon handler om det som fører til bevissthet om blant annet antagelser som er tatt for gitt, og kalles frigjørende når refleksjonen resulterer i forandring. Det er den frigjørende refleksjonen som er kritisk (Askeland, 2006).

Begrepet ”kritisk” kommer fra det greske ordet ”kritikk” og betyr å kunne skille mellom hva som er sant og falsk, eller gyldig og ugyldig. I den dagligdagse talen blir ofte ordet kritisk oppfattet negativt, der man skal klandre noe eller noen (Askeland, 2006). Begrepet blir ofte sett på som negativt kritiserende, men at det derimot sees på som at man vil finne ut mer ved å grave dypere (Schjelderup, 2012). Refleksjon handler i en overført betydning om overveielse og ettertanke. Mennesket reflekterer for å skape mening eller å forandre en forståelse, og skjer i egen tankeverden (Askeland, 2006). Refleksjonen blir *kritisk* når man videre vurderer formålstjenligheten av kunnskap og holdninger, og utfordrer gyldigheten til virksom handling (Kjerland, 2015)

Et nært beslektet begrep til kritisk refleksjon, er kritisk tekning. I følge Rasmussen (2017) er en fellesbetegnelse for kritisk tenkning det at man søker informasjon aktivt, og vurderer og integrerer denne informasjonen. Det gjelder også den informasjonen som ikke bekrefter den oppfatningen man sitter med fra før. Rasmussen (2017) skriver i en artikkel om hvordan kritisk tekning kan læres bort. Her gjelder det kritisk tekning i sammenheng med kildekritikk. På bakgrunn av at jeg finner begrepet kritisk tenkning så nærliggende til kritisk refleksjon, har jeg valgt å ta med denne artikkelen. I tillegg er det vanskelig å finne skillet mellom disse to begrepene i Læreplanen (LK 06).

Med referanse til Kahneman (2013) skriver Rasmussen (2017) at mennesker har en tendens til å søke informasjon som bekrefter det vi allerede har en forestilling om, og i tillegg unngår den informasjonen og de fakta som resulterer i at vi må undersøke mer. Studier viser at elever som jobber i grupper, tenker mer kritisk enn elever som jobber individuelt, og den kritiske tekningen bør derfor trenes sosialt. Årsaken til dette er at vi justerer hverandre ved samarbeid. Allikevel er støtte fra læreren avgjørende, fordi det er mange elever som har manglende kompetanse og ferdigheter når det kommer til samarbeid og det å løse problemer (Rasmussen, 2017).

2. 8 Refleksjonsnivåer

Dahl og Alvsvåg (2013) har utført en studie om den pedagogiske utfordringen med å fremme studenters evne til refleksjon. Som et analytisk redskap har de benyttet seg av tre forskjellige nivåer av refleksjoner i en læringsprosess. Nivåene består av den ikke- reflekterte, den reflekterte og den kritisk reflekterte (Dahl & Alvsvåg, 2013).

Det første nivået er den ikke- reflekterte. Her relaterer ikke personen tidligere kunnskap og erfaringer til det aktuelle, samt der vanehandlinger beskrives uten refleksjoner. Handlinger er kun basert på kunnskap som allerede eksisterer, uten noen nyervervelse av kunnskap. Men en ikke- reflektert person kan kjenne igjen følelser og tanker om seg selv (Dahl & Alvsvåg, 2013)

Det andre nivået er den reflekterte. Personen ved dette refleksjonsnivået relateres de nye erfaringene til det kjente og søker sammenheng mellom kunnskap og erfaring. De nye kunnskapene, følelsene eller holdningene relateres og integreres i det man har fra før (Dahl & Alvsvåg, 2013)

Det siste nivået er den kritisk reflektert, der den kritiske refleksjonen resulterer i en endring i handling, væren og nye ideer skapes. En kritisk reflektert person kan endre handling på bakgrunn av evnen til å vurdere innhold i ny og gammel kunnskap, vurdere forutinntatte antagelser og utfordre sannheter. I en slik prosess vil andre menneskers innspill bli viktig, samt nye perspektiver rundt aktuelle temaet. Den kritiske refleksjonen kan også bidra til at synet på verden rundt oss, oss selv og andre mennesker bli forandret (Dahl & Alvsvåg, 2013).

2. 9 Kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer

Hvorfor er det viktig å utvikle kritisk refleksjon over kroppsidealer på sosiale medier? Som tidligere nevnt viser forskning at eksponering av kroppsidealene på sosiale medier kan ha en negativ innvirkning på ungdoms forhold til kropp. En innvirkning er blant annet misnøye med kropp (Holmqvist Gattario, 2013). Shilling (2003) skriver at mediene kommer med et budskap om hvordan man skal se ut. Disse kroppsidealene var altså en slags enighet i en kultur om hva som er attraktivt (Wichstrøm & Kvalem, 2007), og er derfor påvirket og konstruert av sosiale krefter. Mediene er dermed med på å definerer hva som ansees som perfekt og normalt (Wright, 2003), hvor de som blir ansett som kroppsidealer, er med på å definere hva som blir akseptert og ansett som menings- og verdifullt (Winther Jørgensen &

Phillips, 1999). I et livsmestringsperspektiv er det sentralt at barn og unge utvikler evnen til å reflektere kritisk over dette.

I følge Wright (2003) forsøker det post- strukturalistiske perspektivet å synliggjøre denne forbindelsen mellom hvordan enkeltpersoner konstruerer seg selv i forhold til settet med verdier og meninger som sirkulerer i samfunnet. Noen meninger blir sett på mer betydningsfulle med større definisjonsmakt enn andre, gjennom deres posisjon i en diskurs, og gjennom personlige investeringer, ønsker og behov som i seg selv er kulturelt konstruert (Wright, 2003). Den frigjørende kritiske refleksjonen bidrar til endring ved at man blant annet evner å vurderer forutinntatte antagelser og utfordrer sannheter, samt vurderer innhold i ny og gammel kunnskap (Dahl & Alvsvåg, 2013)

”For example, popular magazines may provide instructions in how to exercise to become thinner, but thinness only becomes a desirable goal when connected to cultural ideals of attractiveness and/ or the moral virtue of the well- disciplined body” (Wright, 2003, s. 44).

Eksempelet over viser et post- strukturalistisk perspektiv om hvordan subjekter er formet av eksisterende diskurser og et sett av meninger. Men det er viktig å merke seg at ikke alle meninger vil ha samme grad av betydning for individer og innenfor forskjellige kontekster (Wright, 2003). Dersom denne form for makt opptrer skjult, er det viktig å reflektere kritisk over for eksempel makten til de som blir ansett som et kroppsideal på Instagram har. Har de definisjonsmakt på hva som blir sett på som et ideal? Påvirker de ungdoms forhold til kropp? Eventuelt på hvilken måte? Sett i sammenheng med Wright (2003), vil påvirkningen blant annet være hvordan ungdommer konstruerer seg selv i forhold til disse kroppsidealene, som blir tilegnet en verdi.

En relevant studie å trekke frem når det kommer til kritisk refleksjon av kroppsidealene, er et prosjekt av Elvebakk, Engebretsen og Walseth (2018). Prosjektet tar for seg hva elevene tenker om sammenhengen mellom kroppspress, kroppsidealene og sosiale medier, og videre hvordan de forholder seg til dette. De så blant annet at medias store fokus på det ytre, hadde en betydning på hvordan elevene så på seg selv. Språket som brukes i henhold til kritisk

refleksjon i dette prosjektet er hentet fra feministisk teori. I tillegg oppdaget de behovet for å styrke elevenes kritiske tilnærminger i sammenheng med reklamekampanjer. Resultatene fra datainnsamlingen viste også guttene mente at de ble påvirket av sosiale medier kun i noen grad, og at kroppspress oppstod i større grad fra vennekretsen. Guttene uttrykte også at de trodde jentene blir mer påvirket av sosiale medier enn de selv ble (Elvebakk, Engebretsen & Walseth, 2018).

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for mine metodevalg. Jeg vil starte med å ta for meg kvalitativ metode, aksjonsforskning og presentere utvalget. Deretter vil jeg legge frem datainnsamlingsmetodene visuell metode, gruppearbeid med lydopptaker, observasjon og til slutt refleksjonslogg. Underveis vil jeg begrunne mine valg. Deretter vil jeg overveie etiske utfordringer i forbindelse med forskningen. Avslutningsvis vil jeg redegjøre for hvordan min analyse av dataene foregikk og foreta en metodisk evaluering med henhold til begrepene pålitelighet, troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet.

3.1 Kvalitativ metode

En metode hjelper oss å samle inn data vi trenger til undersøkelsen, og er en fremgangsmåte for å fremskaffe ny kunnskap eller et middel til å løse problemer (Tranøy, 1986). Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning skiller man mellom kvantitativ og kvalitativ forskning (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Christoffersen og Johannessen (2012) forklarer forskjellen mellom kvantitativ og kvalitativ forskning gjennom et eksempel; dersom man skal undersøke elevenes trivsel på skolen, kan man gjøre det på forskjellige måter. En måte er ved spørreskjema der noen hundre elever svarer på spørsmål om trivsel, hvor man i etterkant teller opp hvordan deltakerne trives. Dette er kvantitativ metode, der datagrunnlaget er basert på tall. For å undersøke dette på en annen måte kunne et mindre antall elever ha skrevet en dagbok. På denne måten vil informasjonen om elevens trivsel bli mer detaljert og utfyllende. Man vil da få et større subjektivt perspektiv av problemstillinger, der elevenes egen forståelse i større grad fremtrer. Dette er kvalitativ metode. I dette eksempelet vil dataene foreligge som tekst, og det dreier seg om å få frem en fyldigere historie.

3.1.1 Begrunnelse for valg av kvalitativ tilnærming

Jeg valgte å belyse denne oppgavens problemstilling ved en kvalitativ tilnærming. Dette er altså en datainnsamlingsmetode som får frem informantens egen forståelse og opplevelse, og i min oppgave har jeg et ønske om å få frem elevenes subjektive oppfatninger. Derfor passer den kvalitative metoden min problemstilling bedre enn den kvantitative. I tillegg blir kvalitative metoder sett på som en mer fleksibel metode, og tillater en større grad av spontanitet og tilpasning i interaksjon mellom forskeren og deltakerne. Relasjonen er også

mindre formell mellom forsker og informanter ved kvalitativ metode (Christoffersen & Johannessen, 2012). Jeg har valgt å gjennomføre datainnsamlingen gjennom aksjonsforskning, og ett av kjennetegnene ved denne type forskningsprosess er blant annet den mindre formelle relasjonen mellom forsker og informantene (Tiller, 1999).

3. 2 Aksjonsforskning – når målet er endring

Aksjonsforskningsstudie blir ikke direkte sett på som en metode, men heller et helhetlig forskningsopplegg (Tiller, 1999). Den blir beskrevet som en strategi hvor det arbeides for endringer, der prosessen underveis brukes til å lære og å utvikle ny kunnskap (Malterud, 2017). Deltakerne i prosjektet blir ansett som medforskere, og resultatene av forskningen skal komme dem til gode. Hensikten med aksjonen er altså å få til endring i tenke- og handlemåte (Tiller, 1999). Kirsti Malterud (2017) skriver at aksjon og forskning går hånd i hånd, og at dette forutsetter at det ikke er tilstrekkelig med kun en av delene. Aksjonen er selve gjennomføringen med tiltak egnet for formålet. Hensikten med aksjonen var å forbedre elevenes evne til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer. Tiltakene kommer jeg tilbake til senere i oppgaven. Forskningsdelen av prosjektet omhandler en planlegging, gjennomføring og evaluering av aksjonen og erfaringer og resultater relatert til dette, samt å knytte prosjektet til tidligere kunnskap (Malterud, 2017). Det er et spenn på hvordan rolle læreren har i aksjonsforskning. Prosjekt kan være små individuelle studier knyttet til utvikling og forbedring av egen praksis, et samarbeid mellom eksterne forskere og lærere i praksisfeltet og større prosjekt som inkluderer hele skolen (Ulvik, Riese & Roness, 2016).

Aksjonsforskning er en bred betegnelse. Christoffersen og Johannessen (2012) beskriver det som en samlebetegnelse hvor forskerens tanker og ideer blir prøvd ut i et praksisfelt. Ett av fellestrekkene er at fokuset er rettet mot handlinger og forskning rundt disse handlingene (Christoffersen & Johannessen, 2012). På bakgrunn av at denne oppgaven omhandler elever, der de blir sett på som medforskere med en stor innflytelse på prosessen, har jeg videre valgt å bruke elementer fra pedagogisk aksjonsforskning (lærerforskning) og deltakerbasert aksjonsforskning. Hiim (2010) skriver at pedagogisk aksjonsforskning er en forskningstilnærming hvor lærere eller lærerstudenter forsker i sin praksis, der målet er å utvikle og dokumentere profesjonskunnskap. Man skal her systematisk planlegge, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere blant annet undervisnings- og læringsprosesser. En sentral del av forskningen er at hensikten er en forbedring av kvaliteten på utdanning, undervisning og læring, samt en problemstilling som har bakgrunn i et ønske om endring hos

informantene i en utdanningskontekst (Hiim, 2010). Ved aksjonsforskning skal deltakerne undersøke nye måter å forholde seg til hverandre på, nye måter å tenke på og nye måter å gjøre noe på (Ulvik et al., 2016).

Deltakerbasert aksjonsforskning, som på engelsk blir kalt participatory action research (PAR), blir sett på som en mer radikal tradisjon der målet er frigjøring fra undertrykking. Sentralt ved denne type forskning er den høye graden av involvering av deltakerne, som trer inn i en rolle som medforskere (Malterud, 2017). Enright & O'Sullivan (2011) har i en av sine artikler trukket frem noen fordeler ved PAR. De skriver at denne type forskning blant annet har potensiale til å bidra til en utvikling av deltakerens selvtillit, føre til endring hos deltakeren og i samfunnet, tillater deltakere å snakke for seg selv og at det gir eleven medbestemmelse. Med referanse til Kemmis og Wilkinson (1998) hevder Tiller (1999) at deltakende aksjonsforskning har som mål å hjelpe mennesker til en utforskning av sin egen situasjon slik at de kan forandre på den, og på den måten har et mål om menneskelig frigjøring. Dette vil jeg belyse nærmere senere.

3. 2. 1 Begrunnelse for valg av aksjonsforskning

Gjennomføringen av datainnsamlingen forgikk i forbindelse med gruppearbeid blant elevene. En nærmere forklaring av gruppearbeidet kommer i et eget kapittel. Begrunnelse av metodevalg ligger i at fremgangsmåten vil gi gode data som igjen kan belyse forskningsspørsmålet (Tranøy, 1986). Dette prosjektet hadde som mål at det tverrfaglige gruppearbeidet skulle føre til kritisk refleksjon hos elevene, og sentralt i aksjonsforskning er å få til endring i tanke og handlemåte (Tiller, 1999). Jeg fant derfor aksjonsforskning hensiktsmessig. I følge Hiim (2010) skal altså problemstillingen i aksjonsforskning springe ut fra et ønske om en endring hos informantene. Dette gjenspeiler bakgrunnene for valg av denne oppgavens problemstilling. Tiller (1999) skriver også at et sentralt kjennetegn ved aksjonsforskning, er at forskningen ofte er fundamentert i forskerens sosiale engasjement.

Også Malterud (2017) skriver at aksjonsforskning blir sett på som en nyttig strategi hvor det arbeides for endring. I følge Tiller (1999) kan altså aksjonsforskning bidra til å utforske egen situasjon og føre til frigjøring. Her kan man trekke en tråd til kritisk teori og kritisk refleksjonen. Prosjektet hadde som mål at elevene skulle kritisk reflekterer over kroppsidealer på Instagram, og utfordre de forutinntatte antagelsene om de rådende verdiene og meningene.

Aksjonsforskning og kritisk refleksjon har generelt mange felles trekk, der hovedmålet er endring.

I tillegg blir prosessen i seg selv og deltakernes utbytte av denne prosessen, betraktet som et viktig resultat innenfor pedagogisk aksjonsforskning (Hiim, 2010). Det er i tråd med dette prosjektet da jeg ikke hadde noe form for måling før eller etter aksjonene. Denne metoden ga muligheter til at elevene fikk tilgang til å utforske sine egne tanker og situasjon i henhold til kroppsidealer på Instagram.

3. 3 Utvalg

Utvelgelse av deltakere er viktig i all samfunnsforskning, der et av de store spørsmålene er hvor stort utvalget bør være. Dette er avhengig av forskningens problemstilling og måten man velger å samle inn data på. En utvalgsprosess må være nøye gjennomtenkt, der man blant annet må tenke gjennom hvilken målgruppe som må delta for å skaffe nødvendig informasjon. Dette kalles et strategisk utvelgelse (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Som tidligere nevnt, er jeg i denne oppgaven interessert i å undersøke om et tverrfaglig gruppearbeid kan føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer på Instagram hos elever i tiende klasse. Christoffersen og Johannessen (2012) skriver at aksjonsforskning handler om at forskerens tanker og ideer blir prøvd ut i et praksisfelt. Praksisfeltet i dette prosjektet er altså ungdomsskolen, nærmere bestemt tiende klasse. Årsaken til at jeg valgte akkurat denne aldersgruppen, er at jeg har en oppfatning om at elever i denne alderen bruker mye tid på sosiale medier, samt snakker mye om kropp. Dette viser også tall fra Ungdata, som blant annet sier at jenter i tiende klasse er prosentvis den aldersgruppen som bruker mest tid foran skjerm (Bakken, 2017).

En av mine medstudenter hadde også valgt et tema innenfor ”kropp”, og skulle også rette utvalget mot ungdomsskolen. Vi fant ut at vi sammen kunne forsøke å skaffe et utvalg. På bakgrunn av at problemstillingene var forskjellige, lot seg gjøre å gjennomføre begge datainnsamlingene i samme klasse. Vi bestemte oss for først å forsøke å benytte oss av mitt eksisterende skolenettverk. Jeg valgte å forhøre meg med ledelsen ved skolen der jeg selv jobber som vikar, en ungdomsskole på Østlandet. Etter ledelsens godkjenning, spredte ryktet om masteroppgaven seg på arbeidsplassen. Etter kort tid tok en av lærerne på tiende trinn kontakt, med en interesse om at vi skulle gjennomføre forskningen i hans klasse. Han er både

norsk og kroppsøvlingslærer og fant prosjektet interessant. Læreren fikk en rolle i planleggingen av gruppesammensetningen. Dette vil jeg komme nærmere inn på senere i oppgaven. Klassen bestod av 27 elever, hvorav 15 var gutter og 12 var jenter. Selve gjennomføringen av datainnsamlingen for mitt prosjekt fant sted januar 2018, noe som betydde at alle elevene hadde fylt 15. Dermed trengtes det ikke godkjenning fra foreldre, men et samtykke fra deltakerne selv. Alle 27 ville delta i prosjektet. Jeg vil senere diskutere om min tilhørighet til skolen og kjennskap til elevene kan ha hatt en påvirkning på prosjektet.

Kort tid etter klarsignal fra ledelsen og godkjenning fra Norsk senter for dataforskning (NSD) (Vedlegg 7), avtalte vi et møte med kontaktlærer til den aktuelle klassen. Hovedformålet med møtet var å kartlegge hvor mange undervisningstimer denne læreren kunne avse. Her ble vi enige om at jeg fikk tildelt to undervisningstimer på 30 minutter til informasjon og forarbeid, og to undervisningstimer på 60 minutter, og en på 45 minutter, til selve aksjonen. Dette ble utgangspunktet da jeg skulle utarbeide undervisningsopplegget.

3. 4 Datainnsamlingsmetoder

Christoffersen & Johannessen (2012) skriver at det i aksjonsforskning ofte brukes flere ulike datainnsamlingsmetoder. Jeg har i dette prosjektet valgt å bruke visuell metode, gruppearbeid med lydopptaker, observasjon og refleksjonslogg.

3. 4. 1 Visuell metode

Visuelle metoder beskrives som alle typer undersøkelse der det visuelle anvendes, der det handler om å søke etter deltakernes subjektive oppfatning av hva som sees (Harrison, 2004). Metoden har i økende grad blitt brukt av forskere innenfor sosial- og utdanningsvitenskap, for å forstå og fange den sosiale verden på en mer kreativ måte. Metoden skiller seg ut ved at den utfordrer forskeren til å se fra deltakernes perspektiv (Oliver, 2015). I tillegg beskrives det som forskning der det visuelle blir brukt som et middel mot et mål i stedet for å være målet i seg selv (Harper, 2012). Det visuelle gir mulighet til å uttrykke seg på en mer engasjerende og alternativ måte (Azzarito, Azzarito & Kirk, 2013). I følge Azzarito et. al. (2013), kan en gjennomføring av studier med unge mennesker der man anvender visuell metode, belyse vanskelige pedagogiske spørsmål om menneskelig utvikling, som for eksempel medias fremstilling av kroppen.

Visuelle metoder er altså alle typer undersøkelser der det visuelle anvendes, men på bakgrunn av at mitt prosjekt omhandler bruk av bilder på Instagram for å forbedre elevenes evne til kritisk refleksjon, var det naturlig å konsentrere seg om den delen av visuell metode som omhandler bilder. I følge Azzarito et. al. (2013) kan bruk av bilder i forskning med barn og unge lokke frem en annerledes respons enn forskning som bruker skriftlige og muntlige midler. Noen barn og unge kan ha vanskeligheter for å uttrykke sine tanker, oppfatninger og følelser gjennom ord. Bildebasert forskning kan gi dem en mulighet til å snakke om sine egne erfaringer på en mer autentisk, kreativ og kontekstualisert måte, enn hva man gjør med kun ord (Azzarito et al., 2013).

Harper (2012) beskriver to måter å anvende bilder innenfor visuell metode, der den grunnleggende ideen er samarbeid hvor deltakerne bruker bilder på en eller flere måter for å lære noe i fellesskap. Han skiller mellom ”photo elicitation” og ”photovoice”. Tradisjonelt sett blir Photo elicitation sett på som å generere ny kunnskap, mens photo voice er mer rettet mot medbestemmelse. I tråd med et av kjennetegnene ved aksjonsforskning, som er informantenes høye grad av involvering og medbestemmelse, fant jeg det hensiktsmessig å anvende photo voice i mitt prosjekt.

Jeg hadde altså gjennomføring av datainnsamling i samme klasse som en av mine medstudenter. Han anvendte også visuell metode i sitt prosjekt, der informantene sendte han bilder fra Instagram som de mente representerte dagens ungdommers kroppsideal. Denne prosessen foregikk før jeg skulle gjennomføre aksjonene. Jeg fikk deretter en oversikt over hvilke Instagramprofiler informantene hadde hentet bilder fra, samt om disse profilene ble plukket ut av flere enn en. Deretter valgte jeg de Instagramprofilene som størst andel av informantene mente representerte ungdoms kroppsideal. I tillegg fikk jeg en oversikt over hvilke Instagramprofiler elevene likte å følge, ved at de fikk mulighet til å skrive dette på et ”bli kjent”-ark (Vedlegg 2) på første informasjonsmøte. Deretter fant jeg ut hvilke profiler som både ble trukket frem som kroppsidealer, og ble nevnt på ”bli kjent”-arket. Tanken var å sikre at deltakerne fant profilene relevante for dem. Senere, ved selve gjennomføringen av gruppearbeidene, valgte elevene selv ut hvilke bilder de ville arbeide med fra profilen de fikk tildelt. På denne måten fikk de en større medbestemmelse i utvelgelsen av bildene som var sentrale for gruppearbeidene. En viktig del av aksjonsforskning er involvering av deltakerne (Malterud, 2017). Årsaken til at elevene ikke valgte ut en Instagramprofil innad i gruppene, var for å spare tid. Dette kunne det potensielt ta tid for elevene å bli enige om.

3. 4. 2 Gruppearbeid med lydopptak

Selve aksjonen ble gjennomført ved gruppearbeid. I gruppene jobbet elevene med oppgaver som handlet om bildene de hadde plukket ut på Instagram fra en tildelt Instagramprofil, slik jeg forklarte kort ovenfor. Gruppene ble tildelt egne rom på skolen, der samtale og diskusjonene ble tatt opp med lydopptaker.

I arbeidet med å dele klassen inn i grupper, hadde jeg visse vurderinger jeg måtte ta. Hvor store skulle gruppene være? Skulle gruppene være kjønnsdelt? Skulle elevene ha noe medvirkning på inndelingen? Klassen bestod av 27 elever. Jeg valgte å dele dem inn i 6 grupper; 3 jentegrupper og 3 guttegrupper. Når det gjaldt gruppestørrelsen, hadde jeg tanke om at dersom grupper er for store, kan meninger forsvinner, og sjansen for å bli passiv er større. På den andre siden kan små grupper føre til en smal meningsutveksling. I tillegg kan grupper med få deltakere føre til et større antall grupper i klassen, noe som igjen hadde påvirket organiseringen av selve gjennomføringen.

Som nevnt valgte jeg videre å dele inn etter kjønn. Valget ble tatt på bakgrunn av selve gruppeoppgavens innhold om kropp. Jeg hadde en tanke om at temaer om kropp kan for noen føles ubehagelig å snakke om med det motsatte kjønn, og kan føre til at man ikke våger å si sin mening. Når det kommer til elevmedvirkning av gruppeinndelingen, valgte jeg å involvere elevene til en viss grad. Bakgrunnen for dette valget er at et av kjennetegnene ved aksjonsforskning, er nettopp deltakernes høye grad av involvering (Malterud, 2017), og i tillegg en antagelse om at følelse av trygghet ved å være på gruppe med noen man kjenner, er viktig for å tørre å delta i diskusjoner rundt tema om kropp. Hvordan elevene ble involvert i prosessen med gruppeinndeling, blir nærmere forklart under avsnittet om selve gjennomføringen. Klassens kontaktlærer så over gruppeinndelingen etter sammensetningen for å sikre at elevene var delt i grupper som hadde potensiale til å samarbeide godt. Her fikk han også i oppgave å velge ut én på hver gruppe som skulle få ansvar som gruppeleder. Gruppelederne skulle være elever som kunne se til at gruppen holdt fokus, samt at ingen brukte tid på å tukle med lydopptakeren som dokumenterte gruppearbeidet.

Innsamling av data i gruppearbeidene foregikk altså ved en lydopptaker. Lydopptaker blir sett på som den vanligste måten å registrere kvalitativt datamateriale. Ved bruk av lydopptaker blir ordbruk, tonefall, pauser og liknende registrert. Lydopptaker gir forskeren mulighet til å høre på datamaterialet om og om igjen (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015).

3. 4. 3 Observasjon

Observasjon er en metode for datainnsamling, og kan brukes som en supplerende metode for å besvare problemstillingen. Dette kan bidra til at man får undersøkt fra et annet perspektiv, og at man får en mer utfyllende informasjon (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Observasjon er et bredt begrep, men i en faglig kontekst kan man snevre det noe inn. Dersom man ser observasjon i en pedagogisk sammenheng, forstås det som et forsøk på å observere noe som har pedagogisk betydning (Bjørndal, 2017). Observasjon i forskning skiller seg ut fra den dagligdagse observasjonen ved at det er systematisk og ender opp med dokumentasjon og data (Christoffersen & Johannessen, 2012). Christoffersen og Johannessen (2012) skriver at observasjon egner seg godt dersom forskeren ønsker å få direkte tilgang til det som undersøkes, for eksempel samhandling mellom elever. Observasjon skiller seg ut som datainnsamlingsmetode fordi observasjonene skjer fra forskerens eget ståsted, der man tar med seg sin kunnskap, erfaring og opplevelser inn i settingen. Dette er med på å påvirke hva som fokuseres på. I tillegg er det vanlig å skille mellom deltakende- og ikke- deltakende observasjon. En deltakende observatør er en som er en del av miljøet, der de som blir observert er klar over observasjonen. En som er ikke- deltakende har en rolle som ren tilskuer. Den deltakende formen for observasjon blir sett på som spesielt nyttig når man blant annet skal studere mindre grupper av deltakere og prosesser som varer en kort tid (Christoffersen & Johannessen, 2012).

I mitt prosjekt ble observasjon brukt supplerende, der jeg observerte prosessen hvor elevene arbeidet i grupper med oppgaver som skulle føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer som fremstilles på Instagram. Årsaken til at jeg fant det relevant å supplere med observasjon i tillegg til lydopptakerne, er at observasjon gir mulighet til en direkte tilgang til det som skal undersøkes (Christoffersen & Johannessen, 2012), og dette kunne blant annet gi meg en større innsikt på hvordan elevene samarbeidet. Deltakergruppene var små, og jeg skulle observere prosessen der elevene arbeidet i grupper. Dette er kjennetegn for deltakende observasjon. Deltakende observasjon er en hyppig anvendt metode i aksjonsforskning (Christoffersen &

Johannessen, 2012). For i tillegg til å observere deltakerne, var jeg en del av miljøet som ble studert. Jeg var en medspiller når det dukket opp spørsmål fra gruppene, dersom de stod fast i arbeidet med oppgavene og igangsatte deltakerne dersom de mistet fokus.

Dokumentering av observasjonene foregikk på en ustrukturert måte. Ustrukturert observasjon vil si at man som forsker ikke har gjort opp en mening på forhånd om hvilke detaljer som skal observeres (Christoffersen & Johannessen, 2012). I følge Christoffersen og Johannessen (2012) får forskeren en mer åpen setting for å få mer innsikt i et fenomen. I tillegg gir det mulighet fleksibilitet med hensyn til hvordan observasjonen skal foregå (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016). Årsaken til at jeg valgte å observere på denne måten, er at jeg på forhånd ikke kunne vite hvor mye tid jeg fikk til å observere, og observasjonen ble da mer fleksibel. Jeg observerte arbeidsprosessen, der jeg brukte en notatbok. Her noterte jeg hendelser som jeg fant relevant for arbeidsprosessen. Etter hver undervisningsøkt gikk jeg gjennom notatene, og gjorde nødvendige utfyllinger.

3. 4. 4 Refleksjonslogg

I tillegg til gruppearbeidet skulle informantene skrive en logg avslutningsvis i hver time. En logg er verktøy for å finne ut av hva som har hendt underveis i en prosess, eller for å hente erfaring til fremtiden (Inglar, 1993). I følge Inglar (1993), kan logg som kvalitativ undersøkelsesmetode hjelpe oss til å få oversikt over et fenomen, samt finne ut hvordan informantenes ”indre verden” oppfatter ting. Dette kan man oppnå ved at spørsmålene er formulert på en åpen måte, uten at spørsmålene blir spurt direkte.

Loggskrivningen var tiltenkt å være en supplerende metode, der elevene kunne skrive tanker og meninger de eventuelt ikke våget å si høyt i gruppen. På denne måten kunne jeg få et større inntrykk av hvordan elevene oppfattet arbeidet, og kvalitetssikre at elevene svarte på spørsmål jeg fant sentrale for problemstillingen.

3. 5 Etske overveielser

Etske dilemma i forskning kan oppstå når man utforsker menneskers privatliv, og legge beskrivelser av det ut i det offentlige. Det medfører at man må ta hensyn til etske problemer som mulig kan oppstå helt fra begynnelsen av prosjektet frem til den ferdige oppgaven foreligger (Kvale et al., 2015). Christoffersen og Johannesen (2012) skriver at Den nasjonale forskningskomité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) sine forskningsetiske

retningslinjer, kan sammenfattes i tre typer hensyn som forsker må tenke igjennom; informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade. Jeg vil nå forklare kort hva disse punktene innebærer, samt hva jeg gjorde for å følge retningslinjene.

Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi handler om at deltakerne til en hver til bestemmer over sin deltakelse. Dette innebærer at de til hvilket som helst tidspunkt kan trekke seg uten å begrunne årsaken eller at det skal få negative konsekvenser (Christoffersen & Johannessen, 2012). Ved første informasjonsmøte med deltakerne fikk de utdelt et informasjonsskriv (Vedlegg 6) samt en detaljert forklaring om deltakelse i prosjektet, hvor de ble informert om muligheten for å trekke seg når de ville. På dette utdelte skrivet skulle de også skrive under om samtykke til deltakelse. I tillegg ble det ved dette møtet forklart at all informasjon og opplysninger ble holdt konfidensielt, og hvordan dette skulle gjøres. Dette omhandler punktet om informantens privatliv (Christoffersen & Johannessen, 2012). I forskning handler konfidensialitet om at data som identifiserer informanten, ikke avsløres (Kvale et al., 2015). Jeg har ikke brukt navn på informantene, og ingen andre identifikasjoner som kan spores tilbake til dem. I tillegg nevner jeg ikke hvilken skole datainnsamlingen ble gjennomført ved. Jeg oppbevarte i tillegg all innsamlet datamateriell i et skap på skolen med lås, og på passordbeskyttet PC. Når det gjelder forskerens ansvar for å unngå skade, er det mest relevant for forskning innenfor medisinske forskning. Men allikevel gjelder prinsippet også for forskning innenfor samfunnsvitenskapen, ved at de som deltar skal utsettes for minst mulig belastning i henhold til sårbare og følsomme områder (Christoffersen & Johannessen, 2012).

For å kunne forske i dette prosjektet søkte jeg sammen med medstudenten, om tillatelse hos Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD). I denne søknaden la vi med informasjonsskriv til den aktuelle skoleledelsen (Vedlegg 5) og informasjonsskriv til deltakerne (Vedlegg 6). Informasjonsskrivene ble utarbeidet i samarbeid med medstudenten, hvor begge prosjekt ble beskrevet. NSD hadde i tillegg retningslinjer for bruk bilder i forskningen. Bildene måtte være av personer som hadde valgt et liv i offentlighet, og i tillegg måtte de være over 18 år. Disse restriksjonene måtte informantene følge da de samlet inn bilder.

3. 6 Transkribering

Transkribering er transformasjonen fra den muntlige dataen til skriftlig tekst. (Kvale et al., 2015). Som tidligere nevnt, benyttet jeg meg av det Kvale og Brinkmann (2015) omtaler som den vanligste måten å registrere muntlige samtaler på, nemlig en lydopptaker.

Etter aksjonen satt jeg igjen med opptak fra alle gruppearbeidene som skulle transkriberes. Den største utfordringen var å skille mellom stemmene innad i de forskjellige gruppene, men jeg fant det allikevel hensiktsmessig å skille mellom stemmene, da det muligens senere kunne bli viktig i analyse og diskusjon. Etter å ha transkribert gruppearbeidene hadde jeg materiale i skriftlig form. Ved strukturert tekstform er det enklere å danne seg en oversikt, og materialet er bedre egnet for analyse (Kvale et al., 2015).

3. 7 Analyse

”Med analyse mener vi en systematisk fremgangsmåte for å tolke de innsamlede dataene” (Hjerm, Lindgren & Blomgren, 2011, s. 19). I følge Kvale og Brinkmann (2015) er det etter strukturering gjennom transkribering at den egentlige analysen skjer. Her utvikles datamaterialets mening, hvor forståelse til deltakerne blir synliggjort. Hvilke elementer i de innsamlede dataene man skal vektlegge, kommer an på forskningens formål og problemstilling (Malterud, 2017). Uavhengig av hvilken metode man velger for datainnsamling, er en viktig del av analyse i samfunnsforskningen å tolke dataene (Christoffersen & Johannessen, 2012).

3. 7. 1 Koding

Vi kan skape struktur og overblikk av datamateriale ved koding. Koding er organisering av data (Kvale et al., 2015). Den vanligste fremgangen ved analysearbeid av kvalitativt datamateriale er at kodingen skal bygge opp et begrepsmessig rammeverk. Men en annen måte er å ta utgangspunkt i blant annet teorier, litteratur, egne erfaringer, tidligere forskning og lignende. Her skaper man et kodeskjema *før* man begynner å arbeide med dataene (Hjerm et al., 2011). Hjerm og Lindgren (2011) kaller dette for tematisk koding. Jeg fant denne måten å arbeide med mitt datamateriale som mest hensiktsmessig, da jeg skulle se etter oppstått kritisk refleksjon. Jeg hadde da på forhånd bestemt meg hva jeg så etter.

I arbeidet med å analysere datamateriale fra aksjonsforskning skal man altså se på hvorfor ting hendte som de gjorde. Hensikten med studiet å se om det tverrfaglige gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer som fremstilles på Instagram. Jeg ville derfor rette blikket mot situasjoner og utsagn som jeg identifiserte som kritisk refleksjon. Her tok jeg utgangspunkt i teori rundt kjennetegnene av kritisk refleksjon, samt hvordan kritisk refleksjon kan oppstå i situasjoner med andre. I tillegg valgte jeg å se etter det ikke-reflekterende og det reflekterende. Her har artikkelen til Dahl og Alvsvåg (2013) vært sentral. I studien der de forsøkte å identifisere ikke-reflekterende notater til studenter, hadde de også med de kritisk reflekterte notatene som en kontrast. I mitt prosjekt vil disse to refleksjonsnivåene også kunne bidra til å svare på problemstillingen, da det eventuelt viser at gruppearbeidet *ikke* har ført til kritisk refleksjon.

I tillegg valgte også å rette blikket mot samarbeidet i gruppen. Begrunnelse for dette er at oppgavene baserte seg på gruppearbeid. Studier viser at elever som arbeider i grupper tenker mer kritisk enn elever som arbeider individuelt, hvor årsaken er at vi justerer hverandre ved samarbeid. Dersom man arbeider individuelt, har man en tendens til å heller søke informasjon som bekrefter det vi allerede har en forestilling om, og i tillegg unngår den informasjonen og de fakta som resulterer i at vi må undersøke mer (Rasmussen, 2017). Hvordan gruppen arbeidet, og om elevene justerte hverandre ved samarbeid, spilte dermed en sentral rolle for om gruppearbeidet hadde en effekt. Her ble kodene utviklet underveis. Ved denne type koding gir man koder til det man finner interessant etter at man har lest utskriftene (Hjerm et al., 2011). På bakgrunn av dette, valgte jeg disse kodene, der tre første var tematiserte koder, som jeg allerede hadde satt før jeg begynte å lese utskriftene. De fire siste var koder som ble utviklet underveis.

- Kjennetegn på kritisk reflektert
- Kjennetegn på reflektert
- Kjennetegn på ikke-reflektert
- Stiller oppfølgingsspørsmål eller stiller seg undrende til utsagn som resulterer i utdyping
- Forsøk på å få fokus tilbake
- Prat som ikke angår gruppearbeidet
- Negativitet rundt utdelt profil

Hver kode fikk en farge. Deretter gikk jeg gjennom den transkriberte teksten, hvor jeg farget over tekst som falt under de forskjellige kodene. Etter å ha gått gjennom de transkriberte teksten om og om igjen, og knyttet forskjellige koder til relevante utsagn, satt jeg igjen med en oversikt over gruppearbeidene og gruppenes grad av utvikling av kritisk refleksjons. I oppgavens resultatkapittel vil jeg presentere eksempler hvor gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon og refleksjon, og der det ikke førte til noen form for refleksjon.

3. 7. 2 Meningsfortetting

Kvale og Brinkmann (2015) beskriver meningsfortetting som arbeidet med å forkorte deltakernes uttalelser i den transkriberte teksten. Her skal blant annet lange setninger komprimeres, og teksten gjøres forståelig, men uten å miste essensen i innholdet. Dette er en del av analyseprosessen ved det kvalitative forskningsintervjuet (Kvale et al., 2015).

Den mest brukte formen for kvalitativ datainnsamling er det kvalitative forskningsintervju, som oftest forgår ved at forskeren styrer en samtale med struktur (Christoffersen & Johannessen, 2012). Datainnsamlingen ved dette prosjektet forgikk altså ved gruppearbeid, ikke forskningsintervju, der jeg ikke var tilstede til en hver tid. Dette medførte at samtalene hadde en lite strukturert form, og bar preg av at ungdommene snakket nokså ”hverdagslig”. På bakgrunn av dette var meningsfortetting viktig også i denne analyseprosessen.

Etter å ha konkludert med hvilke elementer jeg skulle vektlegge i datamaterialet, satt jeg igjen med utdrag fra teksten som jeg fant relevant for å svare på problemstillingen. Denne teksten var da preget av samtaler der setningene var unødvendige lange, med ord og uttalelser som ikke var essensielle. Her omformulerte jeg setninger, og gjorde dem noe kortere. Det essensielle ved setningene ble allikevel beholdt.

3. 8 Metodisk evaluering

Spørsmålet om kvalitet og troverdighet i forskning vil alltid eksistere. Når man studerer kvaliteten på forskningen, vil man se at faglitteraturen representerer ulike synspunkter på hvilke dimensjoner som er relevante. De to mest sentrale begrepene i denne vurderingen er reliabilitet og validitet. Reliabilitet omhandler forskningens pålitelighet, mens validitet sier noe om forskningens troverdighet, og handler om gyldigheten av tolkningene undersøkelsene fører til (Thagaard, 2013). For å få en helhetlig vurdering av kvaliteten i kvalitativ forskning har Johannesen, Tufte og Christoffersen (2016) tatt utgangspunkt i fire begreper: pålitelighet,

troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet. For å vurdere min egen oppgave i henhold til kvalitet innfor kvalitativ forskning, har jeg valgt å ta utgangspunkt i disse begrepene.

3.8.1 Pålitelighet

I utgangspunktet handler forsknings pålitelighet, eller reliabilitet, om at en annen forsker som anvender samme metode, skal komme frem til de samme resultatene. I en kvantitativ sammenheng vil dette referere til repliserbarhet. Dette er knyttet til en forskningslogikk der nøytralitet er fremhevet, og hvor resultatene skal være uavhengig av forsker og informantenes relasjon. Dette er ikke relevant ved kvalitativ forskning, der data utvikles i samarbeid mellom forsker og informant. Ved kvalitativ forskningsmetode handler derfor pålitelighet om forskerens redegjørelse for hvordan dataen har blitt utviklet. Man må stille seg spørsmålet om en kritisk leser vil bli overbevist om at forskningen er utført på en tillitvekkende måte (Thagaard, 2013). Påliteligheten til en forsker blir sterkere dersom det gis en beskrivelse av konteksten til leseren, samt en detaljert framstilling av forskningsprosessens framgangsmåte (Johannessen et al., 2016). I tillegg må forskeren reflektere over hvordan relasjonen til informantene kan ha påvirket dataene (Thagaard, 2013).

Jeg har i dette metodekapittelet redegjort for forskningsprosessens framgangsmåte. Dette har jeg gjort på en så åpen og detaljert måte som mulig. Jeg har forklart hvilke metoder for datainnsamling jeg har anvendt, og hvordan dette har blitt gjennomført. På denne måten har jeg forsøkt å styrke oppgavens pålitelighet. Senere i oppgaven vil jeg også diskutere om min relasjon til informantene på noen måte kan ha påvirket dataene.

3.8.2 Troverdighet

Innenfor kvalitativ forskning handler validitet om i hvilken grad framgangsmåten og funnene i forskningen representerer virkeligheten og formålet med studiet (Johannessen et al., 2016). Kvalitative data er deskriptivt, der resultatene representerer analyse av fortolkninger av fenomenet som er studert. Dermed er validitet også knyttet til tolkning av data, og gyldigheten av tolkningene som fremlegges. Altså, om tolkningene er gyldige i henhold til virkeligheten. Med referanse til Silverman (2006) hevder Thalgaard (2013) at en viktig faktor i styrkingen av forskningens validitet er ”gjennomsiktighet” (”transparency”). Dette dreier seg om å tydeliggjøre tolkingen ved en redegjørelse for hvordan analysen gir grunnlag for de fremtredende konklusjonene. I tillegg er det viktig med en kvalifisert begrunnelse for

konklusjoner i undersøkelsen. Ofte er validiteten i studier ikke tilfredsstillende fordi dette manglet (Thagaard, 2013).

Det finnes teknikker som kan øke sannsynligheten for at forskningens resultater er troverdig; vedvarende observasjon og metodetriangulering. Vedvarende observasjon dreier seg om å investere nok tid med å bli kjent i feltet, slik at man blant annet kan bygge opp tillit.

Metodetriangulering er når forsker bruker ulike metoder (Johannessen et al., 2016). Dette kan medføre til utvikling av en bredere kunnskap (Malterud, 2017). I datainnsamlingen anvendte jeg flere typer metoder; gruppearbeid, visuell metode, observasjon og loggnotat. Jeg belyser da problemstillingen ut fra data fra ulike kilder og får tilgang til flere nyanser av det studerte fenomenet (Malterud, 2017).

3. 8. 3 Overførbarhet

Ved kvalitativ forskning snakker man om ”overførbarhet” i stedet for ”generalisering” på bakgrunn av at generalisering gir assosiasjoner til statistikk og kvantitative studier.

Kvalitative studier dreier seg derimot om overføring av kunnskap. Her handler det om å danne beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som kan være relevante på andre områder enn det som studeres (Johannessen et al., 2016). Malterud (2017) snakker om overførbarhet på prosedyrenivå, fremfor resultatnivå. Hun beskriver dette som ”en pakke”. Pakken skal eksporteres til den som har bestilt den via internett. Mottakeren av den bestilte pakken, har en forventning om at pakken kommer med en tekst som forteller hva innholdet skal brukes til, samt hvordan det skal settes sammen og hva man må gjøre for at den skal fungere. Men det er allikevel ikke gitt at mottakeren av pakken får samme resultat når tiltaket brukes.

I følge Thagaard (2013) er det fortolkningen som gir grunnlaget for overførbarhet, og videre at spørsmålet er om denne tolkningen som utvikles innfor denne rammen i et prosjekt, kan være relevant i andre sammenhenger. Undersøkelsen må kunne bli utprøvd og videreutviklet i nye undersøkelser (Thagaard, 2013). Det er også viktig at forskeren presentere data som belyser problemer og negative erfaringer som kan ha bidratt til å påvirke prosessen og funnene. I følge Malterud (2017) vil dette medføre at man får en større tiltro til beskrivelse og analyse, og vil videre bidra til at leser også lærer om hindringer som kan være til hinder for overførbarhet under gitte situasjoner.

For å styrke oppgavens overførbarhet har jeg forsøkt å gi en så konkret og detaljert beskrivelse av aksjonene. Planleggingen og gjennomføringen av aksjon er beskrevet i et eget kapittel. I tillegg har jeg ved presentasjon av funn i analysen, inkludert en gruppe der det var ingen eller få tegn til kritisk refleksjon. Jeg har valgt å legge frem eksempler der prosessen ikke førte til tilsiktet hensikt. På denne måten mener jeg at oppgaven får en større overførbarhet, der man er klar over alle aspektene ved funnene. Dette kan også bidra til at oppgavens troverdighet styrkes.

Som aksjonsforsker var jeg både delaktig og samtidig skulle ha perspektiv utenfra. Dette kan være utfordrende og resultere i at prosjektet kan være vanskelig å overføre til andre situasjoner (Christoffersen & Johannessen, 2012). I følge Christoffersen og Johannesen (2012) kan muligens forskeren bli så opptatt av å endre noe, at man overser vitenskapelige begrunnede spørsmål eller systematisk dokumentasjon med begrunnelse og konklusjon. Dette kan medføre at det er vanskelig å skille mellom vitenskapelig teori og alminnelige oppfatninger. Dette har jeg forsøkt å gjøre på best mulig måte. I tillegg har jeg lagt ved PowerPointene (Vedlegg 4) fra de tre aksjonene som vedlegg, slik at man kan få et enda større innblikk i gjennomføringen.

3. 8. 4 Bekreftbarhet

Bekreftbarhet skal sikre at resultatene av forskningen ikke bare er resultat av forskerens subjektive holdninger. Det handler om at forskningsresultatene kan bekreftes av andre forskere dersom de hadde gjennomført tilsvarende undersøkelse. Dette tilsvarer kvantitativ forsknings ”objektivitetskriterier”, og for å sikre dette på en best mulig måte, finnes det en rekke strategier. Det er blant annet viktig å være selvkritisk til hvordan prosjektet er gjennomført, og kommentere tidligere erfaringer, avvik, fordommer og oppfatninger som kan påvirke fortolkningen. Dette er viktig når man beskriver alle beslutninger i hele forskningsprosessen. På denne måten kan leseren følge med og selv vurdere disse (Johannessen et al., 2016).

I rollen som kvalitativ forsker kan man aldri bli hundre prosent objektiv, og det er derfor viktig å være selvkritisk, slik det er beskrevet ovenfor. Jeg har forsøkt å ha en gjennomgående åpenhet om årsaker til beslutninger i denne oppgaven. Nedenfor vil jeg gå nærmere inn på min egen forståelse av temaet, og om dette kan ha påvirket fortolkningen.

3. 9 Egen forforståelse

I følge Neumann og Naumann (2012) kan man som kvalitativ forsker aldri være helt objektiv. Det er derfor viktig at man på forhånd har klargjort sine fordommer og førforståelser, og reflektere over hva som eventuelt kan påvirke datainnsamling og analyse.

Personlig har jeg meninger om kroppsidealer på Instagram, og er selv en bruker på dette sosiale mediet. Jeg satt med en antagelse om at de aller fleste ungdommer ble negativt påvirket av kroppsidealer, og at man enten lot seg påvirke i stor- eller ingen grad, og at kroppsidealet som fremkommer på Instagram, generelt fører til negative følelser hos mennesker, spesielt ungdom. I tillegg så jeg på begrepet ”kritisk” på en negativ, kritiserende måte. Disse tankene forsøkte jeg å legge til side da jeg begynte med prosjektet, da dette kunne være med på å påvirke hele oppgaven. Synet på kritisk refleksjon ble også raskt endret da jeg satte meg inn i litteraturen om hva kritisk refleksjon er og hvordan det kan utvikles.

Temaer som omhandler kropp, ungdom og sosiale medier, er noe jeg finner svært interessant, og ikke minst samfunnsrelevant, både som ung voksen, kusine til ungdom, vikar i ungdomsskolen og kommende lærer. Jeg har hatt mennesker rundt meg som har fortalt at de har blitt påvirket negativt av kropp de har blitt eksponert for på blant annet Instagram, og jeg har fått en oppfatning om at mange føler ubehag rundt det å snakke om et slikt personlig tema. På bakgrunn av blant annet dette forsøkte jeg å rette oppgavene mot ungdom generelt, i stedet for det personlige. Under observasjonen og transkriberingen ble jeg derfor overrasket over hvor åpne og personlige noen av elevene var rundt tanker om sin egen kropp.

Som deltakende observatør stilte jeg meg disponibel til å svare på spørsmål underveis. For å få frem elevenes egne tanker og meninger forsøkte jeg derfor å svare så nøytralt som mulig. Dette var noe vanskeligere enn jeg trodde. Som tidligere nevnt, lyttet jeg til gruppearbeidene etter hver gjennomføring, og forsøkte her å evaluere meg selv. På denne måten kunne jeg da til neste gang justere måten jeg blant annet stilte spørsmål på.

3. 9. 1 Min relasjon til skolen

I følge Thagaard (2013), kan det at forskeren har kjennskap til miljøet som skal studeres, både være en styrke og en begrensning. På den positive siden, kan relasjon føre til at forskeren forstår informantenes situasjon på en bedre måte, og forskeren har erfaring fra området. Men på den andre siden kan forskeren da overse nyanser som ikke samsvarer med de erfaringer

man fra før av sitter med. Thagaard (2013) skriver videre at det å være en del av miljøet som studeres, ikke gir et bedre grunnlag for validitet, men at posisjonen kan forårsake at tolkningsgrunnlaget blir annerledes. Det er derfor viktig at forsker presenterer sin relasjon til utvalget, slik at leseren selv kan vurdere på bakgrunn av dette.

Aksjonsforskning er en forskningsstrategi som er praksisnær, og er preget av en stor involvering av alle som deltar i prosjektet (Tiller, 1999). Dette medfører at et tett og velfungerende samarbeid mellom forsker og deltakerne er elementært (Christoffersen & Johannessen, 2012). Ut i fra dette kan man tenke seg at min tilhørighet til skolen kan ha vært positivt. I tillegg er pedagogisk aksjonsforskning ofte lærere som forsker på egen undervisning (Hiim, 2010). Men dette kan også ha medført at jeg har oversett nyanser i prosessen grunnet tidligere erfaringer fra miljøet, slik Thagaard (2013) fremstilte det. Denne muligheten for begrensningen var jeg klar over før aksjonene, og jeg forsøkte derfor å ha dette i bakhodet i prosessen.

Selv om jeg som vikar har hatt få timer med denne klassen, visste de aller fleste elevene hvem jeg var og at jeg jobbet ved skolen. Derfor må jeg ta høyde for at dette kan ha påvirket hvordan elevene arbeidet i gruppene, og hvordan de svarte på spørsmålene. Ved informasjonsmøtet forklarte jeg derfor hva min rolle som forsker innebar, for å forsøke å redusere risikoen for dette. I tillegg la jeg vekt på viktigheten av å svare ærlig, med tanke på at resultatene skulle gjenspeile virkeligheten.

4. 0 Planlegging og gjennomføring av aksjonen

I dette kapitlet skal jeg beskrive planleggingsprosessen og gi en presentasjon av gruppeoppgavene og spørsmålene til loggbøkene. I tillegg vil jeg gi en kort beskrivelse av gjennomføringen av de tre undervisningstimene. I denne beskrivelsen er det viktig at man ikke forteller det man skulle ønske hendte, men det som faktisk hendte (Malterud, 2017). Avslutningsvis i dette kapitlet skal jeg evaluere og reflektere over gjennomføringen av aksjonene.

4. 1 Planleggingen

Målet for aksjonen var å forbedre elevenes evne til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer på Instagram. I tillegg til et informasjonsmøte på 30 minutter, var rammefaktorene for aksjonen; tre undervisningstimer, hvorav to var på 60 minutter og en var på 45 minutter. Jeg vil her ta for meg planleggingen, hvor jeg forklarer utarbeidelsen av gruppeoppgavene og spørsmålene til loggbøkene, og informasjonsmøtet som fant sted før selve gjennomføringen av aksjonen. Tidsplanen for datainnsamlingen er lagt som vedlegg (Vedlegg 1) i oppgavens vedleggsliste.

4. 1. 1 Utarbeidelse av undervisningsopplegg

Selve aksjonen ble altså gjennomført som gruppearbeid, der gruppene jobbet med oppgaver knyttet til en tildelt Instagramprofil. Disse bildene var basert på hvilke profiler elevene på forhånd hadde oppgitt som deres kroppsidealer. I utviklingen av oppgavene til undervisningsopplegget tok jeg primært utgangspunkt i to elementer ; Elvebakk et. al. (2018) sitt prosjekt om ”Body Curriculum”, hvor er del av prosjektet hadde fokus på ”kroppen på Instagram, og teori som er anvendt i oppgavens teorikapittel.

I teorikapitlet nevnte jeg prosjektet til Elvebakk et. al. (2018). Dette prosjektet ble en inspirasjonskilde ved utvikling av undervisningsopplegget. De hadde blant annet hentet elementer fra pensum i norskfaget om reklameretorikk. Dette fant jeg relevant for min oppgave, da reklame på sosiale medier synes å påvirke oss indirekte til å se ut på en bestemt måte (Bjørnebekk, 2015). Dette var pensum som utvalget i mitt prosjekt allerede hadde hatt i norskundervisningen. Begreper knyttet til temaet ville da være en oppsummering og ble på

denne måten tidsbesparende. I tillegg benyttet Elvebakk et. al. (2018) gruppearbeid der elevene arbeidet med bilder fra Instagram. Forskjellen fra deres prosjekt til dette prosjektet, er blant annet at de var opptatt av å se hvordan elevene så sammenhengen mellom kroppsidealer, kroppspress og sosiale medier, og hvordan de forholdt seg til dette. Problemstillingen i denne oppgaven legger fokus på hvordan elevene kan reflektere kritisk over kroppsidealer (Elvebakk et al., 2018).

I tillegg tok jeg utgangspunkt i et teoretisk perspektiv på kritisk refleksjon. Hvert steg i aksjonen skulle ha en ny utfordring, og at disse skulle bygge på hverandre. Jeg tok et delvis utgangspunkt i Dahl og Alvsvåg (2013) sin inndeling i av refleksjonsnivåer. Derfor ble oppgavene i første økten mer beskrivende oppgaver. Den første undervisningstimen skulle være et grunnlag for de to neste, der elevene skulle få en god forståelse av begrepet kroppsideal, og få et inntrykk av den utdelte Instagramprofilen. Det var ingen garanti for at elevene fulgte den utdelte profilen fra før, men oppgavene ga allikevel grunnlag for å reflektere. Oppgavene i den andre økten hadde en litt høyere vanskelighetsgrad enn den første, og den siste økten var det lagt til rette for at elevene kunne utvikle en form for kritisk refleksjon, hvor de blant annet kunne knytte informasjon og kunnskap fra de tidligere oppgavene.

Som nevnt tidligere i metodekapittelet er det viktig at man på forhånd av et prosjekt har klargjort sine fordommer og førforståelser, og reflektert over hva som eventuelt kan påvirke datainnsamling og analysen (Neumann & Neumann, 2012). Ved utforming av gruppeoppgavene og loggbøkene, men også undervisningstimenes introduksjonsdel, var det derfor viktig at jeg fremstod så objektiv som mulig, og at fremtoningen av spørsmålene ikke hadde en ledende tone.

4. 1. 2 Informasjonsmøte

Før selve implementeringen av aksjonene, møtte jeg klassen til et informasjonsmøte. Både elevene og foreldrene var informert om prosjektet i forkant ved bruk av skolens digitale plattform. Ved et tidligere møte ble skrevet angående samtykke om deltakelse utlevert. Disse ble samlet inn ved dette siste informasjonsmøtet. Elevene hadde da fått litt betenkningstid og hadde nå muligheten til å komme med eventuelle spørsmål. Her fikk deltakerne en mer grundig informasjon om prosjektet, og en forklaring av hva deres rolle som medforskere innebar. I tillegg ble de opplyst om den manglende forskningen rundt prosjektets

problemstilling, med et håp om at dette kunne gjøre dem motiverte for å kunne bidra med noe nytt og interessant på dette feltet.

Ved dette informasjonsmøtet ble som tidligere nevnt, også ”bli kjent”- arket utdelt.

Gruppeoppgavene omhandlet altså Instagram. For å finne ut hvilke Instagramkontoer elevene skulle arbeide med, ville jeg først finne ut hvilke kontoer elevene likte å følge. Som tidligere nevnt er involvering av deltakere sentralt i all aksjonsforskning (Malterud, 2017). Dette ble kartlagt ved at elevene svarte på hvilke kontoer de fulgte på et enkelt spørsmålsark, som ble delt ut og samlet inn ved dette andre informasjonsmøtet. Det var på dette ”bli kjent”- arket elevene også fikk mulighet til å nevne medelever i klassen de kunne tenke seg å jobbe med. Dette spørsmålsarket viste også at alle deltakerne hadde en Instagramkonto selv, noe som var vesentlig.

4. 2 Gjennomføringen

Hver undervisningstime blir senere beskrevet i hvert sitt avsnitt. Herunder kommer en nærmere beskrivelse av oppgavene elevene jobbet med i denne økten og generelt hvordan gjennomføring gikk. Dette er altså en ren beskrivelse av gjennomføringen.

Aksjonene skulle gjennomføres gjennom tre tildelte undervisningstimer. Alle tre undervisningstimene hadde en tredelt inndeling. Timene begynte med en redegjørelse av de begreper som elevene skulle jobbe med til den aktuelle økten. Begrepene ble blant annet hentet fra Kontekst, som er pensumboken i norsk. Redegjørelsen foregikk ved bruk av PowerPoint (Vedlegg 3). Deretter jobbet elevene med oppgavene innad i gruppene. I følge Hiim (2010) er det vesentlig at læreren, eller i denne sammenheng forskeren, legger til rette for at elevene erfarer i konkrete arbeidssituasjoner der de reflekterer og setter ord på disse erfaringene. Dette innebar at forarbeidet til gruppeoppgavene, og organiseringen av gjennomføringen var nøye planlagt, med et fokus på tilrettelegging av konkrete arbeidsoppgaver som skulle føre til en utvikling av kritisk refleksjon. I forbindelse med dette ble min rolle under selve gruppearbeidet å gå fra gruppe til gruppe og sikre at elevene arbeidet konsentrert, og at oppgavene de arbeidet med var forstått. Klassens lærer var ikke tilstede under gjennomføringen. Timene ble avsluttet med at elevene svarte individuelt på spørsmål i en loggbok.

4. 2. 1 Steg en i aksjonen

Ved første undervisningstime ble det satt av litt ekstra tid til at jeg snakket foran klassen, før de begynte med selve gruppearbeidet. Elevene hadde allerede fått en god forklaring av forskningsprosessen ved de tidligere møtene, men jeg fant det hensiktsmessig med en grundig gjennomgang av hva kritisk refleksjon er, samt hva som ligger i et godt gruppearbeid. Her tok jeg utgangspunkt i PowerPointen (Vedlegg 3), men var også interessert i å høre elevenes egne tanker om kritisk refleksjon og kjennetegn ved et godt gruppearbeid. Elevene selv mente at et godt gruppearbeid kjennetegnes ved at alle måtte få slippe til i diskusjonen, at man hadde respekt for hverandre med tanke på at man ikke lo av det som ble sagt, og at alle jobbet seriøst og gjorde sitt beste. Dette gikk på den generelle oppførselen og samarbeidet innad i gruppen. Jeg forklarte videre hvordan man kan bruke hverandre i et gruppearbeid som kan føre til kritisk refleksjon. Her la jeg vekt på viktigheten av andres innspill og perspektiver (Dahl & Alvsvåg, 2013), og at vi i tillegg justerer hverandre ved samarbeid (Rasmussen, 2017). Derfor var viktig at de stilte hverandre spørsmål dersom man ikke forstod hva som ble sagt eller var uenig. I tillegg snakket vi om fenomenet kroppsideal, slik at alle hadde en klar oppfatning av hva dette innebar. Disse begrepene blir beskrevet i oppgavens teorikapittel. Deretter gikk vi gjennom kommunikasjonsmodellen, da dette var et begrep elevene skulle jobbe med i grupper senere i økten. Kommunikasjonsmodellen er den grunnleggende delen i en kommunikasjonsprosess, som omhandler hensikt, avsender, budskap, mottaker, kanal og respons (Blichfeldt, Larsen & Heggem, 2006).

Videre ble elevene delt inn i grupper og fikk tildelt den Instagramprofilen de skulle jobbe med utover i prosessen. Første del av gruppearbeidet var å plukke ut tre bilder fra den tildelte profilen. De eneste retningslinjene var at kropper skulle være en sentral del av bildet, og at de var typiske for denne profilen. Deretter godkjente jeg de utvalgte bildene, og gruppene fikk tildelt et rom hver på skolen hvor de skulle begynne å arbeide med oppgavene.

Opgavene til gruppearbeidet i denne undervisningstimen var slik:

- Beskriv hva dere ser på bildet (klær, kropp, situasjon).
- Hva slags ideal er det bildene uttrykker?
- Kan kroppsideal være noe positivt?
- Se bildene i forhold til de første punktene av kommunikasjonsmodellen:
 - Hva er hensikten?
 - Hvem er avsender?

- Hva er budskapet?
- Hvem er mottaker?

I loggbøkene skulle elevene svare på følgende spørsmål:

- Hva oppfatter du med ”kroppsideal”?
- Hva tenker du om det kroppsidealet på bildene dere har jobbet med?

Denne undervisningstimen falt på et noe ugunstig tidspunkt. En del av elevene måtte ta en forseringsprøve, og sykdomsforfallet var høyt. Dette gikk utover gruppeinndelingen, da frafallet dermed ble stort. Frafallet var så høyt at jeg måtte gjøre seks grupper om til fem og omorganisere disse. Læreren var altså ikke tilstede, noe som medførte at jeg ikke hadde nok kjennskap til elevene til at jeg visste hvem som fungerte sammen i gruppe og ikke. Første undervisningstime bestod dermed at to jentegrupper og tre guttegrupper.

4. 2. 2 Steg to i aksjonen

Ved denne undervisningsøkten brukte jeg ikke like lang tid på å snakke foran klassen som den første. Økten var femten minutter kortere enn de to andre, så det var viktig at elevene ble satt i gang å arbeide nokså raskt. Men før de gikk i gruppene, gikk jeg gjennom denne øktens sentrale begreper fra Kontekst. Denne økten var det reklameaspektet ved Instagram som var sentralt, og elevene fikk i den sammenheng en repetisjon av begrepene produkt plassering, skjult reklame, virkemidler, retusjering og AIDA- prinsippet. Bokstavene i AIDA står for de engelske ordene attention, interest, desire og action (Blichfeldt et al., 2006). Alle begrepene omhandler reklameretorikk.

I tillegg transkriberte jeg gruppearbeidet fra gang til gang. På denne måten kunne jeg komme med tilbakemelding til elevene i plenum og gruppevis på hvordan de arbeidet som gruppe. En sentral del av å arbeide i grupper, er å justere hverandre ved samarbeid (Rasmussen, 2017). Dersom elevene ikke brukte hverandre til å få ny informasjon og undersøke mer, kunne jeg her gi gruppene tilbakemelding på det. I tillegg kunne jeg gi dem beskjed dersom de brukte bort mye av tiden på samtaler utenfor temaet.

Oppgavene til gruppearbeidet var slik:

- Finnes det produkt plassering eller skjult reklame på bildene?

- Ta utgangspunkt i de to første punktene ved AIDA-prinsippet. Tror dere at Instagramprofilen har tenkt på dette for å selge produktet/ produktene på bildene? Kan disse punktene også brukes for å markedsføre seg selv og få flere følgere?
 - Hvordan har profilen eventuelt gjort dette?
- Hvilke andre virkemidler tror dere profilen har brukt på bildene?
- Tror dere bildene er retusjerte? (Gi eventuelt eksempler)
 - Hvorfor/ hvorfor ikke?

Til loggbøkene skulle elevene svare på følgende spørsmål:

- Føler du at du deltar aktivt i gruppen og bidrar til diskusjon ved å for eksempel stille spørsmål hvis noen sier noe du er uenig i, eller noe du vil vite mer om?
 - Hvis ikke. Hvorfor?

Dette spørsmålet hadde ikke noe med selve gruppeoppgavene å gjøre. Tanken bak var at elevene skulle bli bevisst på hvordan de arbeidet i gruppen.

Denne økten startet noe kaotisk, som videre gjorde at jeg måtte velge mellom å bruke mindre tid til den første innledende delen av undervisningstimen, eller at elevene fikk mindre tid til å arbeide i gruppene. Årsaken til dette var at det på natten og samme morgen kom et stort snøfall, noe som medførte at mange av elevene kom sent til timen. Jeg valgte her heller å gå raskere gjennom begrepene. Dette resulterte i at jeg underveis i økten måtte være mer disponibel for å svare på spørsmål angående begreper knyttet til oppgavene.

I tillegg var alle i klassen tilstede på denne økten, noe som medførte at de som ikke var tilstede ved første undervisningstimen, måtte få tildelt en gruppe. Her ble det dannet en helt ny jentegruppe, og gruppeantallet var igjen opp i seks. De guttene som ikke hadde deltatt i forrige time ble plassert i grupper. Læreren var som tidligere nevnt i ikke tilstede under undervisningstimen, og jeg hadde ikke noe særlig kjennskap til elevene på forhånd. Guttene som skulle bli plassert i grupper, fikk da beskjed om å velge den gruppen der de mente at det var elever som de vanligvis arbeider godt med. Dette valget kunne jeg da ikke bekrefte om stemte.

4. 2. 3 Steg tre i aksjonen

Ved denne undervisningsøkten var det, slik som de foregående gangene, nødvendig å bruke tid på å presentere viktige begreper før elevene begynte å arbeide med oppgaver i grupper. Årsaken var at gruppene denne gangen skulle arbeide med begreper med litt høyere vanskelighetsgrad. Gruppene skulle denne gangen diskutere kroppsideal i sammenheng med påvirkning og makt. Som tidligere nevnt var det viktig at jeg presenterte begrepene på en objektiv måte, der jeg forsøkte å ikke ha en ledende tone.

Oppgavene til gruppearbeidet var slik:

- Hvordan blir mannen/kvinnen fremstilt på bildene?
 - Er det forskjell på hvordan kjønn blir fremstilt på Instagram? (Se på Instagramprofilene til gruppene av motsatt kjønn. Altså: guttene ser på Kylie Jenner, Fynkygine og Victoria Secret, og jentene ser på gym.lover.ig, The Rock og Kevgus)
 - Hva består eventuelt forskjellene av?
- Hva tenker dere om ”makt”, og det som bildene viser? Har profilen noe form for makt?
 - Eventuelt på hvilken måte.
- Hvordan påvirkning tror dere disse bildene kan ha på dagens ungdom?
 - Har disse bildene noe påvirkningskraft på for eksempel dere og andre ungdommer?

I loggbøkene skulle elevene svare på følgende spørsmål:

- Bli du påvirket av kroppsideal på Instagram?
 - I såfall på hvilken måte?
 - Har gruppearbeidet gjort at du har:
 - Tenkt nytt
 - Annerledes
 - Vurdert tidligere standpunkt?
- Hvis ja- i forhold til hva?
- Hvis nei- hva tror du er grunnen?

Dette var altså siste undervisningstimen. Denne gangen var gruppene fullstendige, med noen få unntak. Gruppene beholdt samme sammensetning som den forrige økten.

4.3 Refleksjon og evaluering av gjennomføringen

Ved rapportering av et aksjonsforskningsprosjekt skal forsker se tilbake på datainnsamlingsprosessen og reflektere over hva som fungerte og hva som ikke fungerte. Dette vil jeg gjøre ved å blant annet forklare hva jeg ville gjort annerledes ved et nytt forskningsprosjekt, noe som er viktig i en aksjonsforskningsprosess (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Dersom jeg skulle ha gjennomført et nytt forskningsprosjekt, er det noe jeg ser i etterkant at jeg ville ha gjort annerledes i selve gjennomføringen av aksjonen. Blant annet ville organiseringen vært enklere med læreren tilstede. Ved den pedagogiske aksjonsforskningen er det ofte lærere som forsker i eget klasserom, med da en god kjennskap til sitt utvalg. Jeg hadde altså lite kjennskap til klassen og stod ovenfor en utfordring da jeg var nødt til å bytte om på gruppene. At gruppen fungerte godt, var essensielt for prosjektet, da elevene samarbeidet om oppgavene. På den andre siden kunne lærerens tilstedeværelse ha medført at han hadde ledet elevene i en retning ved å svare subjektivt på spørsmål underveis. I tillegg gikk det bort unødvendig tid til å sikre meg at lydopptakerne tok opp lyden under gruppearbeidene.

Etter å ha transkribert gruppearbeidene var det ved mange anledninger jeg kunne ønske at jeg hadde vært tilstede slik at jeg kunne ha fulgt opp diskusjonen med oppfølgingsspørsmål. Noen av elevene gjorde dette til en viss grad, men det var mange tråder som kunne ha blitt fulgt opp. Jeg var disponibel for spørsmål, og spurte stadig elevene om det var noe de synes var uklart eller vanskelig. Men klassen var altså delt inn i seks grupper, noe som medførte at jeg ble løpende mellom gruppene for å sjekke at diskusjonen gikk bra, og at gruppene arbeidet med oppgavene. Skulle jeg gjennomført det samme prosjektet på nytt, hadde jeg brukt lenger tid med hver gruppe. I tillegg kunne det vært interessant å runde av prosjektet med en felles avslutning. Her kunne klassen hatt en felles diskusjon, eller at gruppeoppgavene endte i en fremføring. På denne måten kunne blant annet elevene fått flere meninger og synspunkter rundt emnet.

5.0 Fremstilling av funn og diskusjon

I dette kapittelet skal jeg presentere funnene i datainnsamlingen, og diskutere disse funnene opp mot teori. Dette har jeg valgt å gjøre ved å trekke frem tre av gruppene, og vil legge frem en gruppe om gangen. Først vil jeg gi en kort presentasjon av gruppen og Instagramprofilen de arbeidet med. Deretter vil jeg presentere relevante sitater fra gruppearbeidet, aktuelle observasjoner, samt svar fra refleksjonsloggene. Deretter skal jeg diskutere i hvilken grad kritisk refleksjon oppstod eller ikke, og hvordan gruppen arbeidet sammen. Her vil jeg knytte funnene opp mot teori.

I følge Christoffersen og Johannessen (2012), er analysen og konklusjonen ved et aksjonsforskningsprosjekt på mange måter en avsluttende refleksjon om den samlede læringsprosessen. Her skal man analysere hvorfor ting skjedde som de gjorde, og hvordan resultatene har hjulpet med å svare på problemstillingen. Denne oppgavens problemstilling er om et tverrfaglig gruppearbeid kan føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer som fremstilles på Instagram. Gruppearbeid står i fokus, og for å svare på problemstillingen fant jeg det mest hensiktsmessig å fremstille funnene gruppevis, med eksempler fra oppgavene. I tillegg mener jeg at dette gir et mer ryddig og oversiktlig bilde.

Jeg har valgt å trekke frem tre av de seks gruppene ved presentasjon og diskusjon av funn. Årsaken til at jeg har valgt å fremstille dataene fra akkurat *disse* tre gruppene, er at jeg etter analysen av datamaterialet, fant at de skilte seg ut på hver sin side av skalaen, ved både en lav og en høy grad av kritisk refleksjon. En av gruppene som jeg har valgt ut, skilte seg ut ved at det oppstod kritisk refleksjon i liten grad. I aksjonsforskning er det også viktig å rapportere det som resulterte slik man ikke ønsket (Christoffersen & Johannessen, 2012). De to andre gruppene var de som skilte seg ut ved at det oppstod kritisk refleksjon i størst grad. Allikevel har jeg valgt å presentere begge gruppene fordi jeg mener den kritiske refleksjon oppstod som et resultat av forskjellige måter å arbeide med oppgavene på. På bakgrunn av en avgrensning av oppgavens omfang har jeg valgt å presentere dataene fra disse tre gruppene. Dette utvalget av gruppene gir et representativt bilde av variasjonene i resultatene.

Presentasjon av de tre gruppene inneholder en forklaring av gruppesammensetningen i henhold til kjønn og gruppestørrelse. I tillegg vil jeg gi en kort beskrivelse av gruppens arbeidsinnsats med oppgavene og samarbeid, og om eventuelle andre trekk ved gruppen som

jeg fant relevant å ta med. Årsaken til dette er at gruppesamarbeid er sentralt for kritisk refleksjon (Rasmussen, 2017). Jeg fikk et inntrykk av gruppene gjennom lydopptakerne, men her ble også observasjonsnotatene brukt for å få et enda større bilde av hvordan de arbeidet som gruppe. I tillegg vil jeg gi en kort beskrivelse av Instagramprofilen gruppene arbeidet med, sammen med bildene elevene selv plukket ut fra profilens bruker.

Etter presentasjonen av gruppen, vil jeg presentere relevante sitater fra gruppearbeidet, aktuelle observasjoner, samt svar fra refleksjonsloggene. Deretter vil jeg diskutere i hvilken grad det tverrfaglige gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer som fremstilles på Instagram. Dette vil jeg gjøre ved å ta utgangspunkt i de tre refleksjonsnivåene, som er beskrevet av Dahl og Alvsvåg (2003), og bruke dette som et slags teoretisk redskap. Jeg har funnet det relevant å belyse den ikke- reflekterende siden av funnene, da dette også vil være med på å svare på problemstillingen. I studien til Dahl og Alvsvåg (2013), der de forsøker å identifisere ikke- reflekterte notater, har de også med de reflekterte notatene som en kontrast til de ikke- reflekterte (Dahl & Alvsvåg, 2013). Jeg har valgt å ta med eksempler på ikke- reflekterende svar på samme bakgrunn.

5. 1 Gruppe 1 – KevGus

Gruppe 1 bestod av i hovedsak av fem gutter, men to av guttene var der ikke første gang, og en var fraværende den siste gangen. Deres utdelte Instagramprofil var ”KevGus”. ”KevGus” er brukernavnet til Kevin Gustavson, som er en tidligere ”Paradise Hotel”- deltaker. Han har i skrivende stund (april 2018) over sekstitusen følgere på sin Instagramprofil. Denne gruppen er valgt ut i presentasjon av funn, fordi det ikke oppstod noen form for kritisk refleksjon i gruppearbeidet. Gruppen bar preg av en noe useriøs innstilling til oppgavene, og ga uttrykk for en negativ innstilling til denne utdelte Instagramprofilen. Begrunnelse for å mene dette er at de blant annet brukte mye av tiden på prat utenom temaet. Gjennom observasjonen fikk jeg i tillegg et inntrykk av at de tok oppgavene useriøst. Et annet trekk ved gruppen var at en av elevene (Person 2) tok styringen på gruppen, og fikk ofte de andre til å snakke om andre temaer. Dette var eleven som klassens lærer hadde pekt ut som gruppeleder. Inntrykket var også at denne stemmen var såpass fremtredende at de andre slapp lite til. I tillegg var det ingen av de andre på gruppen som forsøkte å få fokuset tilbake. Den utpekte gruppelederen tok ikke denne rollen seriøst, og hadde derfor ingen funksjon. Bildene under viser hvilke bilder elevene plukket ut fra Instagramprofilen.

(Bilde 1)

(Bilde 2)

(Bilde 3)

5. 1. 1 Steg en i aksjonen

På det første spørsmålet: ”Beskriv hva dere ser på bildet (klær, situasjon, kropp)” (s.), svarte guttene blant annet:

Person 2: Okei. Hva ser vi på bildene? Porno! Det er det det er.

Person 1: Ja, men.

Person 2: Hva ser du her nå? Dette er en fyr som tenker jævlig mye på seg selv.

Person 1: Ja, også er det en..

Person 2: En nippel med piercing.

Person 1: Det er sykt!

(....)

Person 1: Også har han piercing på to av bildene. Æsj!

Person 3: Og en hel haug med tatoveringer.

(...)

Etter siste kommentar om tatoveringene hadde gruppen en lang diskusjon om hvordan man skriver ordet ”haug”. Dette var gjentakende for gruppen den første økten. Mye av tiden gikk bort til å prate om temaer som var utenfor oppgavens relevans, eller at de tullet internt med hverandre.

På det neste spørsmålet: ”Hva slags ideal er det bildene uttrykker?”, svarte guttene:

Person 2: Seksualitet. Egoistisk. En jævlig egoistisk fyr.

Person 1: Ja, men vent litt.

Person 2: Nei, dette er en person som tenker mye på seg selv.

(...)

Etter tre setninger ut i dette spørsmålet, tror guttene at lydopptakeren ikke er på. Jeg hadde på forhånd gitt klar beskjed om at elevene måtte hente meg, dersom de trodde noe var galt med lydopptakeren. I stedet valgte denne gruppen å spille av musikk på mobilene. Etter om lag fem minutter kom jeg inn i klasserommet, og forsikret dem om at den stod på.

Videre på spørsmålet: ”Kan kroppsideal være noe positivt?”, svarte guttene:

Person 1: Ja, altså det kan jo få deg til å begynne å trene da. For å få den kroppen. Det er det eneste positive jeg ser.

Dette var det eneste som ble svart på dette spørsmålet før ”Person 2” igjen tok opp mobilen og spilte av musikk, noe som resulterte i en flere minutters lang sangseanse. Etter noen minutter kom jeg inn i rommet og oppdaget at gruppen ikke arbeidet med oppgavene. Da de tok opp arbeidet med oppgavene, var det kort tid igjen av tiden. Dette medførte at de måtte haste seg gjennom de siste oppgavene.

På siste oppgave skulle gruppen se bildene i forhold til kommunikasjonsmodellen, og diskutere hva som var hensikten, hvem som var avsender, hva som var budskapet og hvem som var mottaker. Her svarte de:

Person 1: Okei. Hva tror vi hensikten er? Person 3, du har ikke sagt mye.

Person 3: Hensikten er å vise musklene sine. Og niplene sine.

Person 1: Ja, for å skryte av kroppen. Hvem er avsender?

Person 3: Kevin ett eller annet.

Person 1: Også er det budskapet.

Person 3: Det er jo også å vise frem kroppen sin da.

Person 1: Og mottakerne er jo selvfølgelig alle følgerne hans.

Person 2: Ja, da er vi ferdig da.

Til denne undervisningstimen skulle elevene svare på: ”Hva oppfatter du med ”kroppsideal””, og ”Hva tenker du om det kroppsidealet på bildene dere har jobbet med”, i loggbøkene. Her skrev guttene:

”Det jeg oppfatter med kroppsideal, er en kropp som en synes ser fin ut. Når det gjelder KevGus tenker jeg at han har altfor mye tatoveringer, og at han vil skryte av kroppen sin”

”Jeg likte ikke bildene fordi jeg synes det ble for mye kropp på hvert eneste bilde. Det første jeg tenker når jeg ser et sånt bilde, er at han er egoistisk”.

”Kroppsideal er en tanke om hvordan en bør se ut. En tanke eller forestilling om hvordan du vil at din egen kropp skal se ut. Om KevGus synes jeg det virker som han er en fyr som er glad i kroppen sin, som ønsker å pynte på den og vise den frem”

5. 1. 2 Steg to i aksjonen

På spørsmålet: ”Finnes det produktplassering, eller skjult reklame på bildene”? (s.), svarte guttene:

Person 2: Det er KevGus som har lagt ut bildet, og han har lagt ut av en proteinshake.

Person 3: Der er en KevGus som har spist litt for mye proteiner.

(...)

Person 2: Han har lagt ut mye bilder.

Person 1: Også tagger han produktene .

Person 2: Okei, men vi er ferdig med det spørsmålet nå.

Ofte dukket det opp meninger som eksempelet ovenfor. Som blant annet ”Okei, neste spørsmål”, ”vi er ferdigdiskutert”. Dette resulterte i at gruppen brukte lite tid på hvert spørsmål.

På oppgaven der de skulle ta utgangspunkt i A´en og I´en i AIDA- prinsippet, og diskutere om, og på hvilken måte, Instagramprofilen har brukt dette for å selge eventuelle produkter på bildet, svarte guttene:

Person 1: A for attention. Skaper oppmerksomhet. Jo, han har jo gjort det. Han er jo maskin.

(...)

Person 2: Han skaper oppmerksomhet. Det er tydelig. Å få folk interessert? Det tror jeg ikke skjer når han drikker proteinshake! Ihvertfall ikke kvinne.

På spørsmålene: ”Hvilke andre virkemidler tror dere profilen har brukt på bildene?”, og ”Tror dere bildene er retusjerte”, svarte gruppen:

Person 1: Han tar av seg genseren, for å vise at proteinshake funker.

Person 3: Nakenhet.

Person 2: Virkemiddel?

Person 3: Ja, nakenhet.

Person 4: Må bare være litt ”show-off”

(...)

Person 2: Okei, neste! Tror dere bildene er regissert?

Person 2 sier ”regissert” i stedet for ”retusjert”. Dette resulterer i at resten av gruppen ler, og resten av timen brukes til å snakke om andre ting enn oppgavene.

I loggbøkene skulle elevene svare på sin faglige deltakelse i gruppearbeidet. Spørsmålet var; ”Føler du at du deltar aktivt i gruppen og bidrar til diskusjon, ved å for eksempel stille spørsmål hvis noen sier noe du er uenig i, eller noe du vil vite mer om?”. Alle guttene uten om én mente at de hadde bidratt aktivt. Unntaket mente han kunne ha bidratt mer. En av guttene skriver dette, og nokså identisk med de andre:

”Ja, jeg føler jeg deltar aktivt i gruppa. Jeg sier ifra når jeg er uenige i noe”.

5. 1. 3 Steg tre i aksjonen

På spørsmålet (s.) om hvordan mannen/ kvinnen blir fremstilt på bildene, skulle altså gruppene se på om det var noen forskjell på hvordan de forskjellige kjønnene fremstilte seg selv. Gruppe 1 valgte å se på Instagramprofilen ”Victoria Secret”, og glemte at de også skulle se på den profilen de arbeidet med fra før. Selv om en av guttene forsøkte å få frem dette, brukte guttene hele timen på å diskutere spørsmålene ut fra bildene på Instagramprofilen til

”Victoria’s Secret” (Se vedlegg 4 for bildene). På første spørsmål svarte de:

(..)

Person 3: Men det er ikke så farlig hvilken profil vi velger, men hvordan disse blir fremstilt i forhold til guttene.

Person 1: De blir fremstilt bakfra. Så de har lyst til å vise seg frem, tror jeg.

(...)

Person 3: Ja, men kan vi ikke bare ta utgangspunkt i étt bilde. Vi skal bare snakke om hvordan disse jentene blir fremstilt i forhold til guttene.

(...)

Person 3: Nå har vi bare tulla bort fire minutter, gutta.

Person 2: Okei, men hva mener du da?

Person 3: Bildene er lagt ut fordi de vil vise seg, og for å vise undertøyet de har på.

Person 2: Ja, også viser de frem merket på undertøyet.

Person 3: Ja, de skal lage reklame for det merket.

Person 2: Også ser de deilige ut. Og det er det som er meningen, vet dere gutta, vi skal bli tiltrukket, og at damene skal tenke at de også vil ha det undertøyet.

Person 4: Men det er jo bare rettet mot damene da.

Person 2: Ja, damene vil se sånn ut, og derfor vil de kjøpe det.

Person 4: Men det er jo det her som skaper dårlig selvbilde for mesteparten av jentene. De tenker de aldri er bra nok, og det er jo på grunn av disse bildene de ser på sosiale medier.

(...)

På spørsmålet: ”Hva tenker dere om ”makt”, og det som bildene viser? Har profilen noe form for makt? Eventuelt på hvilken måte?”, svarte guttene:

Person 4: Det er jo på en måte det jeg akkurat har pratet om. At jentene får dårligere selvbilde fordi de har lyst til å se ut som på disse bildene. Og det meste er jo mest sannsynlig ikke ekte en gang. At det blir redigert.

Person 3: Men har de makt?

Person 4: De har mye makt over kvinner da. For de får dem til å tenke at det her må jeg kjøpe for å se bra ut. Noen andre som har noen meninger?

Person 2: Ja. Altså de bruker jo bildet til.. De viser jo.. Det de vil få frem.. Vent litt.

Makt. Hvordan de får makt? Nei, helvete ass!

(...)

På spørsmålet: "Hvordan påvirkning tror dere disse bildene kan ha på dagens ungdom?", og : "Har disse bildene noe påvirkningskraft på for eksempel dere og andre ungdommer?", svarer gruppen:

Person 5: Det er jo de som er på bildene da. De kan jo ha blitt redigerte, også vil dagens ungdom bli som dem.

Person 1: Ja, fint da går vi videre.

Person 4: Men det som person 5 sier, er ganske bra, for flesteparten av jentene kan jo ikke se ut som modellene på disse bildene. Noen jenter har på en måte ikke kroppen eller utseende til å se sånn ut. Men alle ser jo bra ut på hver sin måte.

Person 2: Så har de ikke sånn selvsikkerhet som gutta. For de bryr seg ikke like mye.

Person 4: Siden noen jenter ikke ser ut som disse modellene, så tenker de at de ikke er bra nok.

(...)

Person 1: Altså, det påvirker jo dagens samfunn.

Person 3: Selvbilde?

Person 1: Ja, selvbildet til jentene.

(...)

I loggboken denne siste gangen skulle elevene svare på spørsmålet: "Blir du påvirket av kroppsidealer på Instagram? I så fall på hvilken måte?". Her svarte de:

"Jeg føler ikke at jeg blir påvirket, men har sikkert en påvirkning på en eller annen måte".

"Ikke på mitt eget kjønn. Liker veldig godt den jeg er, og trenger ikke andre folk til å si hvordan jeg skal se ut"

" Nei, jeg føler ikke at jeg blir påvirket av bilder på Instagram. Hvis jeg ser et bilde av et kroppsideal på Instagram, tenker jeg ikke at jeg må se sånn ut".

" Jeg blir litt påvirket, men ikke i så stor grad som mange andre folk på min alder. Jeg er

fornøyd med meg selv og hvordan jeg ser ut selv om jeg ikke ser ut som en bodybuiler. Jeg vet at andre ikke har et like godt selvbilde som jeg har. At noen ikke er tilfreds med hvordan de ser ut, er trist.. Det er trist hvordan noen aldri blir fornøyd med hvordan de ser ut”.

”Ja, for når man ser på profilene, så har man lyst til å bli sånn som dem”.

”Har gruppearbeidet gjort at du har tenkt nytt, annerledes og vurdert tidligere standpunkt”.
Her svarte guttene:

”Gruppearbeidet har ikke gjort at jeg tenker nytt, men jeg har fått høre andres meninger og tanker om temaet. Litt usikker på tidligere standpunkt, men jeg føler ikke at det har endret seg”.

”Nei, fordi jeg synes at gruppen hadde samme mening egentlig. Så ingenting ble forandret for å si det sånn”.

”Gruppearbeidet har ført til at jeg har tenkt nytt og annerledes fordi vi har diskutert i grupper og fått høre andres meninger man kanskje ikke hadde tenkt på før.”

”Nei, egentlig ikke. Fordi jeg tenker jeg er god nok. Det andre folk legger ut for å vise seg frem, bryr meg ikke, og det kommer heller ikke til å påvirke meg i fremtiden”

”Ja, jeg har tenkt nytt og annerledes fordi det aldri er noe vi har gjort i skolesammenheng. Nei, jeg har ikke vurdert tidligere standpunkt. Jeg vet ikke hvorfor, men jeg føler bare at det ikke har noe med det å gjøre.”

5. 1. 4 Diskusjon

Ved å lytte til lydopptakene fra gruppearbeidet fikk jeg et umiddelbart inntrykk av at gruppen hadde en lite seriøs innstilling til prosjektet. For det første brukte gruppen mye av tiden på grupperommet til andre samtaleemner enn oppgavene. Spesielt en av guttene dro ofte fokuset bort fra oppgaven. Samme person fikk også ved flere anledninger gruppen til å gå videre til neste spørsmål uten at de hadde diskutert det forrige ferdig. Eksempler på dette er: *”Ja, da er vi ferdige da”, ”Okei, men vi er ferdig med det spørsmålet nå”* og *”Okei, neste!”*. Når dette hendte og guttene mistet fokuset, manglet de en på gruppen som kunne stå frem og sørge for

en bedre fokusering på oppgavene. Læreren hadde på forhånd plukket ut en på hver gruppe som ble utnevnt til gruppeleder nettopp for å spesielt ha denne påvirkningen på de andre, men i denne gruppen tok ikke gruppelederen ansvar og hadde derfor ikke denne funksjonen. Gruppeinndelingen var ikke tilfeldig, fordi ble sett på av klassens lærer for å sikre at gruppene hadde en sammensetning der samarbeidet hadde potensiale til å fungere godt. På bakgrunn av at vi justerer hverandre ved samarbeid, og at den kritiske refleksjonen bør trener sosialt, er det viktig med en fungerende gruppe (Rasmussen, 2017). Som nevnt i beskrivelsen av gjennomføringen av første aksjon, måtte gruppene omstruktureres da mange av elevene var fraværende. Dette kan ha medført en sammensetning av elever som hadde en dårlig påvirkning på hverandre. Det virket derimot som om guttene selv ikke mente at gruppearbeidet hadde en useriøs fremtoning. På spørsmålet til loggboken om hvordan de så sin egen innsats i gruppen, mente alle bortsett fra en at de deltok aktivt.

Gruppe 1 hadde i tillegg en kritiserende holdning til den udelt Instagramprofilen. Uttalelser som: ”Æsj” og :”En jævla egoistisk fyr”, er eksempler som uttrykker dette. I følge Malterud (2017) er en sentral del av aksjonsforskning at målgruppen som tiltakene er rettet mot, har en høy grad av involvering i prosessen. For å forsøke å sikre at alle gruppene arbeidet med en Instagramprofil de likte å følge og anså som et ideal, sammenfattet jeg svarene fra ”Bli kjent”-arket (Vedlegg 2) og svarene medstudenten fikk i sitt prosjekt. Det ble ikke tilfelle i denne gruppen. Det at guttene distanserte seg fra Instagramprofilen og virket negative til bildene personen la ut på Instagram, kan ha medført at de ikke synes prosjektet var interessant og falt litt av allerede ved første undervisningstime.

Ved første undervisningstime besvarte Gruppe 1 oppgavene med kun å forklare det de så på bildene. Det ikke- reflekterte nivået blir beskrevet som der personer kjenner igjen følelser og tanker, men relaterer ikke tidligere kunnskap og erfaring til det det aktuelle, og vanehandlinger beskrives uten refleksjon (Dahl & Alvsvåg, 2013). Allerede ved denne første undervisningstimen gir guttene et tydelig inntrykk hva de føler og tenker om tatoveringene og piercingene som Instagramprofilen eksponerer på bildene. Hvordan de uttrykker sine meninger, kan betegnes som vanehandlinger uten refleksjon, der de kun snakker ut fra sine følelser og tanker. Et lignende eksempel fra undervisningstime nummer to, er når guttene skal diskutere om Instagramprofilen har brukt AIDA- prinsippet dersom det var reklame på bildene. Her svarte de at de mente han skapte oppmerksomhet, men går ikke nærmere inn på hvilken måte han gjør det. Å diskutere på hvilken måte han skapte oppmerksomhet og

interesse, var et spørsmål på denne oppgaven som de da unnlot å svare på. De ga da kun en beskrivelse uten noen form for refleksjon.

På denne gruppen foregikk mye av diskusjonen på et ikke- reflektert nivå. Dette kommer også frem på det siste spørsmålet i loggbøkene, der elevene skulle svare på om gruppearbeidet hadde ført til nye og annerledes tanker og ideer, og om de hadde vurdert tidligere standpunkt. Et av trekkene ved det ikke- reflekterte nivået er at handling kun er basert på kunnskap som allerede eksisterer uten noe nyervervelse av kunnskap (Dahl & Alvsvåg, 2013). En av guttene skrev at ingenting var blitt forandret på bakgrunn av at gruppen delte de samme meningene. Dette betyr at diskusjonene var basert på kunnskap som allerede eksisterte, og at det ikke forekom noe nyervervelse av kunnskap.

Totalt svarte tre av guttene at de ikke hadde tenkt noe nytt eller annerledes. En av begrunnelsene for at dette var at: *"Fordi jeg tenker jeg er god nok. Det andre folk legger ut for å vise seg frem, bryr meg ikke, og det kommer heller ikke til å påvirke meg i fremtiden"*. Ut i fra dette svaret kan det virke som om denne personen mener at man selv må være påvirket av kroppsidealer som fremstilles på Instagram for å kunne reflektere over dette. Dette viser en av de andre guttene på gruppen at ikke er tilfelle. Han svarer først i loggboken at han ikke blir påvirket av bilder på Instagram, for så å svare at gruppearbeidet har medført nye og annerledes tanker. Det kan derfor virke som han allerede før prosjektet hadde en formening om at gruppearbeidet ikke kunne være utslagsgivende på hans tanker. I tillegg virket det som om guttene i gruppe 1 synes det var mer interessant å snakke om det motsatte kjønn. I følge Wright (2003) vil graden av betydninger av meninger variere fra individer og innenfor forskjellige kontekster. Studiet til Elvebakk et. al. (2018), viste at guttene selv mente at de ble mer påvirket av den sosiale vennekretsen enn sosiale medier. De mente samtidig at jentene ble påvirket i større grad. Dersom man ser på graden av innsats og seriøsitet på Gruppe 1, ser man at den var størst ved den siste undervisingsøkten. Dette var økten da de misforstod oppgaven og diskuterte kroppsidealer sett i henhold til jenter og makt og påvirkning. Det kunne derfor tyde på at de synes det var mer spennende og aktuelt diskutere dette.

Det kommer frem at det var en forskjell i synet på hva gruppearbeidet hadde ført til. To av guttene mente nemlig at gruppearbeidet hadde ført til at de hadde tenkt nytt og annerledes. Dette begrunner de med at diskusjon om dette teamet i grupper var noe de ikke hadde gjort i skolesammenheng. De utdypet ikke svaret noe mer, og man kan da anta at tankene som de

mente var nye og annerledes, ble integrert i de tankene de hadde fra før. Ut i fra Dahl og Alsvåg (2013) sin definisjon på det reflekterte nivået, kan man si at gruppearbeidet førte til at disse guttene reflekterte over spørsmålene.

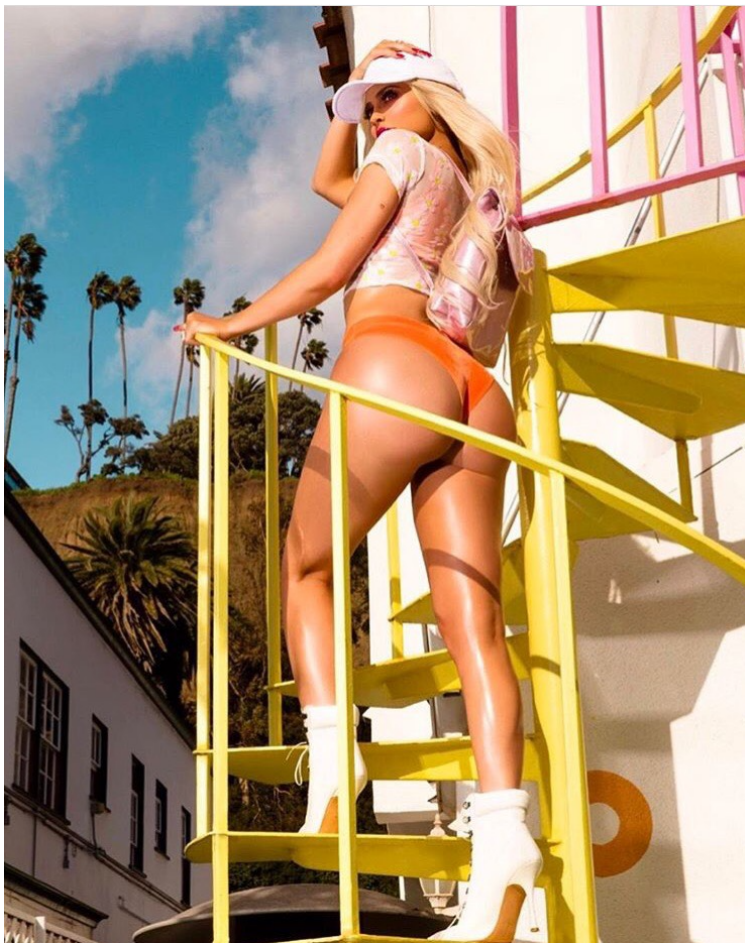
Ut i fra analysen av de transkriberte tekstene, loggbøkene og observasjonsnotaene, var det ingen eksempler på at gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon. Gruppen viste allikevel at de reflekterte over noen av spørsmålene. Der nye erfaringer relateres til det kjente og man søker sammenheng mellom kunnskap og erfaring, kan man betegne som et reflektert nivå (Dahl & Alsvåg, 2013). Et eksempel på dette er når guttene ved den siste undervisningstimen diskuterer hvordan kjønnene ble fremstilt på bildene. Som tidligere nevnt tok de hele denne økten utgangspunkt i en av jenteprofilene, og snakket her om profilen til Victoria's Secret. Her uttaler en av guttene at jentene på bildene ser deilige ut, og videre at det er dette som er meningen med å legge ut bildene, slik at de som ser bildene, vil tenke at de også vil ha det undertøyet disse modellene bruker. Post- strukturalismen forsøker å synliggjøre forbindelsen mellom hvordan mennesker konstruerer seg selv i henhold til settet med verdier og holdninger som gir en definisjonsmakt (Wright, 2003). Dette kan man knytte opp mot det guttene diskuterte, der de synliggjør at kroppsidealene som vises på Instagramprofilen til Victoria's Secret, definerer hva som blir sett på som fint. Og videre at personlige investeringer, ønsker og behov er sosial konstruert (Wright, 2003). På spørsmålet om makt svarte en av guttene noe lignende, og kan kobles opp mot defineringsmakt: *"De har jo mye makt over kvinner da. For dem får dem til å kjøpe det for å se bra ut"*.

5. 2 Gruppe 2- Kylie Jenner

Gruppe 2 bestod av fire jenter. Deres utdelte Instagramprofil var Kylie Jenner. Kylie Jenner er en kjent TV-personlighet, og har over hundre og seks millioner (april 2018) følgere. I tillegg til å være kjent for å ha sitt eget sminkemerke, er hun kjent for sine kroppslige former. Denne gruppen tok gruppearbeidet seriøst. Med dette mener jeg at det virket som de var innstilte på å arbeide godt med oppgavene. Da jeg var tilstede i rommet, underbygget observasjonen dette. I tillegg benyttet de meg til å få klarhet rundt oppgavene de arbeidet med. Dette var også den gruppen som brukte minst tid på å snakke om temaer som ikke hadde noe med oppgavene å gjøre. Det var en nokså lik fordeling i hvem på gruppen som snakket, men en av elevene skilte seg noe ut ved å være litt ekstra aktiv. Dette var eleven som hadde blitt plukket ut til å være gruppeleder (Person 3). Dette er bildene som elevene selv plukket ut fra Instagramprofilen:

(Bilde 4)

(Bilde 5)

(Bilde 6)

5. 2. 1 Steg en i aksjonen

På det første spørsmålet: ”Beskriv hva dere ser på bildet (klær, situasjon, kropp)” (s.), svarte jentene:

(...)

Person 2: Puppene er veldig tydelige på dette bilde.

Person 1: Hun viser mye av magen sin også.

Person 2 Ja, kroppen generelt. Men spesielt puppene.

(...)

Person 2: Skal vi beskrive situasjonen også?

Person 3: Ja. Hun sitter i senga si og poser i speilet (Bilde 6).

Person 2: Ja, på huk, Også har hun kuttet bort beina, så man skal fokusere på overkroppen.

Person 3: Ja, og på bilde nummer to ser det ut som hun er på en photoshoot.

Person 2: Ja, det ser man tydelig, og nå er hun fokusert på rompa si.

Person 3: Og hun har veldig lett-kledde klær, slik at man skal fokusere på rompa.

(...)

Person 2: Hun forsøker å vise frem at hun har store pupper og stor rompe (Bilde 4).

Person 3: Ja, hun poserer tydelig.

Person 2: Man ser at hun skyter frem hoftene.

Person 3: Bøyer ryggen slik at man ser selve formen.

(...)

Det neste spørsmålet var: ”Hva slags ideal er det bildene uttrykker?”. Her svarte jentene:

Person 2: Det viser et kroppsideal som er uoppnåelig, med mindre man er født med så store former.

Person 3: Eller penger til operasjoner.

Person 2: Ja, det var det jeg skulle legge til. At det hvertfall er uoppnåelig for en hvit jente, for vi er ikke født med slike former.

Person 4: Så det er et kroppsideal som er vanskelig å få.

(...)

På spørsmålet: ”Kan kroppsidealet være noe positivt?”, svarte jentene:

Person 3: Ja!

Person 2: Det gjør at man har noe å strekke seg etter.

Person 3: Ja, du har motivasjon til å prøve og få så bra kropp du også, som kan føre til bedre helse.

Person 1: Bedre selvtillit og.

Person 2: Som gjør at man føler seg bedre blant folk.

Person 4: Om man?

Person 2: Om man klarer å oppnå idealet. Eller hvertfall nærme seg det. For da føler man at man faktisk er litt pen. Eller alle er pene, men på den måten alle andre synes da.

Person 4: Pen i forhold til det perfekte kroppsidealet.

(...)

Når jentene skulle se bildene opp mot kommunikasjonsmodellen og diskutere hva som var hensikten, hvem som var avsender, hva som var budskapet og hvem som var mottaker, svarte de:

Person 2: Hensikten med bildene er jo å fremme kroppen sin.

Person 3: Ja, det er å fremme kroppen sin, og da viser mennesker hvor pen hun er.

Person 1: Og hvor fin kropp hun har. Og hun viser også at hun er veldig fornøyd med kroppen sin.

Person 3: Hun viser jo at hun er veldig fornøyd med den, og at hun er veldig glad i den.

Person 2: Og at hun tør å vise den, at det ikke er noe galt i det.

Person 4: Og at hun veldig god selvtillit.

(...)

Person 2: Budskap er nesten det samme som hensikt, er det ikke?

Person 4: Men hensikt er vel litt mer hvorfor hun valgte å legge det ut.

Person 3: Budskapet viser bare at hun veldig fornøyd med kroppen sin.

Person 1: Hun viser bare at hun har selvtillit til å legge det ut.

(...)

Person 3: Mottaker da?

Person 2: Mottaker er hele verden. Vil tro det er mest unge jenter fordi de får på en måte det kroppsidealet. Mest jenter da. Fra tolv til atten eller noe.

Person 3: Unge jenter som bryr seg om kroppsideal.

(...)

I loggbøkene denne første gangen skulle jentene skrive individuelt i loggboken hva de tenkte om begrepet "kroppsideal", og videre hva de syntes om kroppsidealet de arbeidet med i gruppen. Her svarte jentene:

"Kroppsideal er at man for eksempel legger ut et bilde av kroppen sin som man har som fokus på bildet. Man er også fornøyd med kroppen som kan påvirke andre. Vi hadde Kylie Jenner, og hun er veldig glad i å vise frem kroppen sin, spesielt rompa og puppene. Bildene blir sett av ungdommer som vil se akkurat ut som henne. De vil føle seg like vel med kroppen sin som Kylie er".

"Jeg oppfatter kroppsideal som et slags mål eller inspirasjonskilde for enhver som har funnet sitt drømmeideal. Kylie Jenner er et ganske uoppnåelig ideal, med tanke på hennes former som mest sannsynlig har vært gjennom kunstig forandring. (..) Jeg tenker altså dette er veldig fint og perfekt, men ganske falskt og uoppnåelig".

"Jeg oppfatter et kroppsideal som en kropp som er fin å se på. En kropp andre jenter og

gutter synes er deilig og fin. Kylie Jenner er veldig typisk for dagens samfunn. Jeg føler at det kroppsidealet man burde ha, er akkurat slik som Kylie. Hennes kropp har tynn midje, stor rumpe, store pupper og store lepper”.

”Kroppsideal betyr mye for meg. Liker meg selv oftest, men andre ganger kan se på Insta og tenke: ”hvorfør ser ikke jeg sånn ut”, eller : ”sånn SKAL jeg se ut”. Mange jenter på trinnet snakker om kroppsidealiser hver dag. Jeg synes det å snakke negativt om seg selv, og sammenlikne seg med andrem er dumt og teit. Kylie sin kropp ser jeg veldig opp til, og er en kropp jeg vil oppnå. Hun er et ideal for mange, men et som er veldig vanskelig å oppnå”.

5. 2. 2 Steg to i aksjonen

Denne økten stod altså reklame i sentrum. På spørsmålet: ”Finnes det produktplassering, eller skjult reklame på bildene”? (s.), svarte jentene:

Person 4: Nei!

Person 3: Det er hvertfall ingenting som er tagget.

Person 2: Men det kan være her. For eksempel undertøyet kan være det.

(...)

Person: Det er hvertfall ikke noe skjult reklame på bildene som vi vet om.

På oppgaven der de skulle ta utgangspunkt i A'en og I'en i AIDA- prinsippet, og diskutere om, og på hvilken måte, Instagramprofilen har brukt dette for å selge eventuelle produkter på bildet, svarte gruppen:

Person 3: På det bildet med undertøy der er jo armbåndet veldig synlig og. Også ser du på det og det og tenker, ”oi, det var fint, eller at hun har det, og da vil jeg har det også”.

Person 4: Ja, også skaper kroppen hennes oppmerksomheten.

Person 3: Du ser først kroppen, også ser du litt etter, også tenker du, ”hun har et armbånd, og det var fint”.

(...)

Person 2: Jeg tenker på alle bildene generelt også. At det AIDA- prinsippet, at du skal få folk til å bli interessert i å se på det. Og hun får jo folk til å se på det fordi hun viser mye kropp samtidig at folk skal synes at for eksempel klærne er fine.

Person 4: Ja, for å få folk mer interessert. Folk blir jo interessert hvis de ser en fin kropp

Når jentene skulle svare på om de trodde Instagramprofilen hadde brukt andre virkemidler og om bildene var retusjerte, svarte de:

Person 4: Det bildet der er fra et magasin, så det vil jeg tro er redigert (Bilde 5).

Person 2: Ja, det er redigert. Det ser man på fargene. De er mye sterkere.

Person 4: Proft redigert. Og beina hennes ser mye lenge og tynnere ut på det bildet.

Person 2: Og rompa hennes er ganske brun, men litt lysere på noen steder. Så kanskje de har brukt highlights eller noe sånt.

(...)

Person 4: Men sånn generelt på profilen hennes, så kan det jo hende det er mye redigering i forhold til kviser og uren hud.

Person 3: Hvis bildene er retusjerte, så er de veldig gode, for de ser veldig ekte ut.

Person 4: Men hvis hun retusjerer, så er vel det for å tjene penger og for å bli penere

Person 3: Ja, for å fremme sine finere parter.

Person 4: Så føler jeg at hvis du begynner med det, så er det vanskeligere å slutte med det og. For da blir det sånn at når man er pen på det ene bildet, så må du jo være pen på det neste og. Så hvis du har vist deg med stor rompe, så er det bare å "keep it up".

(...)

Person 4: Men det går mest i kropp da

Person 3: På profilen hennes er det egentlig ganske mye annonser. Men man ser det ikke med mindre man ser skikkelig etter

Person 4: Så mye er skjult. Men jeg skjønner man blir mye påvirket i underbevisstheten og sånn. Det blir jo sånn at man har lyst på det og synes det er kult. Det er jo forskjell på å se på ting på typ det som er definert som en perfekt jente, kontra noen man ikke synes er pene. Det blir jo finere på de som er perfekte

Person 3: Så konklusjonen er at hun ikke er helt naturlig, og at det er mange plasseringer vi ikke ser. Men ikke så mye på de vi har valgt ut, men generelt

I loggbøkene denne gangen, skulle jentene vurdere sin egen arbeidsinnsats i gruppa så langt. Gjentakende blant jentene var at de mente de stort sett var enige, og at de følte de bidro aktivt i gruppearbeidet. Det en av jentene skrev, var presentabelt for resten av gruppen:

”Jeg føler jeg deltar aktivt i gruppen, og kommer med mine meninger. Jeg har ikke stilt noen spørsmål i gruppen, fordi vi hittil har vært enige om det aller meste. Men hvis jeg er uenig i noe, så kommer jeg til å be den personen om å utdype seg”.

En av jentene trakk også frem viktigheten av gruppelederen:

”(…) Så gruppa vår fungerer veldig bra, og det er bra at vi har Person 3 som gruppeleder”.

5. 2. 3 Steg tre i aksjonen

Denne gruppen forstod at de skulle ta utgangspunkt sin utdelte Instagramprofil på denne økten også. På spørsmålet om hvordan kjønn blir framstilt (s.), og om det er noen forskjell mellom kjønnene, svarte jentene:

Person 2: Kylie blir framstilt veldig seksuelt. Som et objekt.

Person 3: Og som om det ikke er noe galt med henne.

Person 2: Bra lepper, bra rumpe, bra pupper, bra midje. Bra alt.

Person 3: Også er det mye kropp på bildene. Hun fremstilles jo som et sexobjekt. Hvertfall på bildene med undertøy.

(…)

Person 2: La oss se på forskjellene da. Er det noe forskjell mellom brukerne?

Person 3: Se på The Rock da. Han legger også ut bilder av kroppen sin. Men på en helt annen måte.

Person 4: Nei, guttene blir framstilt mer tøffe, kule og sterke. Hun blir ikke framstilt sterk hun.

Person 3: Når vi ser på gutter, så ser vi jo at de skal være skikkelig sterke. De skal framstille musklene sine, hvertfall armene.

Person 4: Men Kylie fremstilles jo annerledes enn Funkygine igjen, som er en jente med veltrent kropp.

(…)

Person 3: Det er bare kropp det går i.

Person 4: Men det er forskjellig type kropp da. Det er enten veltrent, eller så er du type perfekt. Ikke så mye muskler, men du har former.

(…)

På spørsmålet :”Hva tenker dere om ”makt”, og det som bildene viser? Har profilen noe form for makt? Eventuelt på hvilken måte?”, svarte gruppen:

Person 4: Det er et vanskelig spørsmål

Person 2: De har jo makt til å påvirke oss. Også bruker de statusen sin for å få oss til å..

Person 3: For å kjøpe produktene de lager. Som for eksempel Kylie sin sminke.

Person 4: På alle bildene hun legger ut, så ser leppene helt perfekte ut.

Person 3: Og da påvirker det oss

Person 4: Hun bruker da statusen sin til å få oss til å kjøpe det. Og det er makt

Person 3: Ja, så når hun fått status, så er det jo lettere å få lansert et produkt, fordi det er så mange som kommer til å bli påvirka

Person 4: Ja, for det er så mange som ser opp til henne

Person 1: Og for guttene så har man han The Rock. Han legger ut bilder av kroppen sin med trening, og da blir guttene påvirka de og

(...)

På spørsmålet :”Hvordan påvirkning tror dere disse bildene kan ha på dagens ungdom?”, og :”Har disse bildene noe påvirkningskraft på for eksempel dere og andre ungdommer?”, svarer jentene:

Person 3: Okei, hvilken påvirkning tror dere disse bildene kan ha på dagens ungdom? Masse!

Person 4: Stor. Både positivt og negativt.

Person 3: Si at du for eksempel har usunn helse, så kan du få motivasjon til å få kroppen fin da. Fordi du har lyst på sånn kropp.

Person 4: Og da begynner du å trene, og det er bra, for da får du en bra helse.

Person 2: Men det er risiko med det også. For du kan bli avhengig av det.

Person 4: Ja. Pluss at kroppen hennes ikke er ekte.

(...)

Person 3: Men har hun noe annen makt enn at hun vil påvirke?

Person 4: Med tanke på kropp som hun på en måte har makt over oss, så er det makten til å gjøre selvtilliten bedre eller dårligere da.

Person 3: Ja, det er sant- Hun har på en måte makten til å gjøre sånn at ungdommer kan få dårlig selvtillit.

Person 2: Men, hun har også mulighet til å gjøre det bra.

Person 4: Men det har mye med hverandre å gjøre. Påvirkning og makt. Fordi makten hun utøver er gjerne gjennom påvirkning.

(...)

Person 4: Men blir vi påvirket bevisst? Eller det underbevisstheten som tenker, "herregud, jeg må få sånn kropp"?

Person 3: Det er ubevisst.

Person 4: For når du scroller nedover og ser et bilde, så tenker du ikke så mye. Du tenker ikke at Kylie har gjort det og det.

(...)

Person 4: Instagram burde være litt mer sånn at folk er forskjellige. Jeg føler at alle skal være sånn som én fasit sier man skal være. Og at man skal ha sånn sminke og sånn kropp.

Person 3: Og det er liksom det Kylie gjør. Hun er jo innenfor den gruppen. Hun skiller seg jo ikke noe ut.

(...)

Person 1: Men det kan hende at også Kylie er opptatt av å få mange likes. At det er derfor hun legger ut det hun gjør.

Person 4: Ja, fordi hun vil opprettholde statusen sin.

I loggbøkene denne siste gangen, skulle jentene skrive om de selv mente de ble påvirket av kroppsidealene på Instagram. Her skrev jentene:

"Jeg blir veldig påvirket av kroppsidealene på Instagram. Jeg ser på bilder og tenker at sånn skal jeg bli".

"Jeg blir påvirket. Jeg blir ofte motivert og inspirert til å trene og spise sunt. Jeg blir også påvirket negativt ved å se trente kroppene. Jeg føler meg dårlig i min kropp i forhold til dem, og mister dermed selvtillit, men som oftest er påvirkningen positiv."

"Ja, jeg blir påvirket av kroppsidealene på Instagram, og jeg blir påvirket på den måten at jeg får lyst til å ha en del av kroppen til en person, som for eksempel rumpe. Det får meg til å tenke hvordan jeg kan få det, og du får jo lyst til å spise sunt og trene, men det er ikke alltid like lett."

”Jeg blir påvirket. Aller mest av jenter, men av gutter også. Jenter har jo tendens til å vise mer former når man er fornøyd med kroppen sin. Det blir jeg påvirket av.”

Til slutt skulle de svarte på om gruppearbeidet hadde ført til nye og annerledes tanker, samt om de hadde vurdert tidligere standpunkt. Her skrev jentene:

”Gruppa har gjort at jeg har tenkt nytt, som at jeg gir forslag til hva jeg tenker er rett (...). Jeg hadde mange tanker om dette før vi starter, men nå har jeg blitt mer muntlig aktiv blant andre. Før pleide jeg å være stille i gruppearbeid, men disse timene har gjort meg til en mer sikker person”.

”Gruppearbeidet har gjort at jeg har tenkt litt nytt, og hvertfall mer over hvordan andre kan påvirke oss. Standpunktet mitt er litt annerledes nå. Jeg føler at jeg vet mer om hvorfor mennesker legger ut det de gjør, som for eksempel Kylie Jenner. Det kan ofte være skjult reklame.”

”Gruppearbeidet har gjort at jeg har tenkt noe nytt. Det er fordi det har fått meg til å undre over Instagram. At kanskje ikke alt man ser er ekte. Jeg har ikke tenkt noe annerledes fordi vi var enige om det jeg selv mente fra før. Men jeg har vurdert tidligere standpunkt, at man ikke må bestemme seg før man vet hele historien, og ikke bare høre på hva andre sier.”

”Gruppearbeidet har absolutt endret synet mitt på Instagram, og på Kylie Jenner. Jeg har tidligere ikke tenkt på hvor mye jeg blir påvirket uten å merke det, men nå er jeg mer bevisst på hva som påvirker meg og ikke, som hva som er et bra/ fint kroppsideal. Jeg har og blitt mer positiv til kritisk refleksjon. Jeg tror jeg har endret synet fordi jeg tenker mer kritisk”.

5. 2. 4 Diskusjon

Lydopptakene, loggbøkene og observasjoner viste at samarbeidet i gruppe 2 fungerte godt. I sammenheng med trening av kritisk tenkning, skriver Rasmussen (2017) at elever justerer hverandre ved samarbeid i denne prosessen. Jentene var stort sett enige i det de andre sa. Dette skriver også jentene selv på spørsmålet om egen gruppedeltagelse i loggen til den andre undervisningstimen. Hun skriver at hun ikke har stilt så mange spørsmål, fordi de hadde vært

enige om det meste. Men jentene kom med meninger som ble bygget på de tidligere uttalelser. Denne gruppen brukte kun tiden på å diskutere oppgavene, og dette medførte at de fikk diskutert hele timen. Denne gruppen hadde i tillegg en tydelig gruppeleder (Person 3). Selv om det i denne gruppen ikke var nødvendig å gjenoppta arbeidsinnsatsen slik som i gruppe 1, hadde hun allikevel en viktig funksjon. Dersom gruppen følte seg ferdig diskutert med et spørsmål eller stod fast ved et spørsmål, tok hun ansvar. Da jentene stod fast ved diskusjonen om Instagramprofilen i henhold til påvirkning og makt, stilte hun spørsmålet ”*Men har hun noen annen makt enn at hun vil påvirke?*”. Resultatet av dette var at jentene gikk mer i dybden på spørsmålet. Ved den andre undervisningstimen nevnte en av de andre jentene i loggen at det var bra de hadde Person 3 som gruppeleder.

I diskusjonen rundt oppgavene er det interessant å se hvordan jentene trekker en parallell mellom det å ha motivasjon og å strekke seg mot en idealkropp, og det å ha en god helse. Ved den første undervisningstimen da jentene diskuterte om kroppsideal kunne være noe positivt, svarte de at det kunne det være. De begrunnet det videre med at man kan ha noe å strekke seg etter, og at man kan få motivasjon til å prøve og få så bra kropp selv, som videre kan føre til en bedre helse og selvtillit. Dette viser et ikke-reflektert nivå, der jentene beskriver situasjonen uten refleksjoner. De veier ikke de negative konsekvensene dette kan medføre. Studier viser at følelsen av å ikke nærme seg disse idealene, kan medføre forvirring og skyldfølelse. Når jentene snakker om at man kan begynne å trene på bakgrunn av motivasjon og det å ha noe å strekke seg etter, vil det føre til at man underveis vil sammenlikne seg med det kroppsidealet man forsøker å nå gjennom trening. En internalisering av kroppsidealene skjer ved å inkorporere dem til å bli oppfatningen av hva som er fysisk attraktivt (Jones et al., 2004). Det å gjøre en sammenlikning av seg selv og de internaliserte kroppsidealene, kan da føre til opplevelsen av å komme til kort (Halvorsen, 2015). Grogan (2008) skriver at en sammenlikning kan føre til en negativ erfaring med synet på egen kropp, på bakgrunn av at idealene man sammenlikner seg med ofte blir ansett som mer attraktive. Andre negative konsekvenser av sammenlikning kan være negativt humør (Brown & Tiggemann, 2016) og bekymringer rundt egen kropp (Fardouly & Vartanian, 2016). Jentene avslutter diskusjonen rundt dette spørsmålet med å si man føler seg bedre blant folk dersom man nærmer seg eller oppnår idealet, på bakgrunn av at man da føler seg pen i henhold til det perfekte kroppsidealet. Dette er et eksempel på at de ikke vurderer spørsmålet på en kritisk måte. I tillegg har jentene et syn på at hensikten ved bildene er å fremme kroppen sin, og for å vise hvor fin den er. De sier videre at Kylie Jenner er veldig fornøyd med kroppen sin, at hun er

veldig glad i den og at hun har veldig god selvtillit. Flere ganger nytter de det å vise frem kroppen sin på Instagram til det å ha en god selvtillit. Å reflektere kritisk handler blant annet om å vurdere forutinntatte antagelser og utfordre sannheter (Dahl & Alvsvåg, 2013). Jentene evner ikke å gjøre dette ved denne diskusjonen. Diskusjonene foregår her på et ikke-reflektert nivå, som blir kategorisert som et nivå der vanehandlinger beskrives uten refleksjon (Dahl & Alvsvåg, 2013). Ved første undervisningstime da jentene i loggbøkene skulle svare på hva de synes om det kroppsidealet de hadde fått tildelt, svarte en av jentene at Kylie mest sannsynlig hadde vært gjennom en kunstig forandring. Hadde jentene klart å knytte denne tidligere kunnskapen til det aktuelle temaet, kunne det ha resultert i at de videre hadde reflektert kritisk over at antagelsen om at hun har en god selvtillit ikke nødvendigvis stemmer.

Men den andre undervisningstimen reflekterer jentene over hvordan et kroppsideal også kunne være en risiko med tanke på helse. På spørsmålet som omhandlet påvirkning virket alle først enige i at påvirkningen kunne sees på som positiv. Først diskuterte spørsmålet om et kroppsideal kunne være noe positivt. De mente påvirkningen kunne ansees som positiv dersom man i utgangspunktet har en usunn helse, og motivasjonen for å oppnå en slik kropp gjør at man begynner å trene. *"Da begynner du å trene, og det er bra, for da får du en bra helse"*. Deretter sa en av jentene at det også kan være en risiko ved det, fordi man kan bli avhengig. En av de andre tilføyer at kroppen hennes i tillegg ikke er ekte. Her søker jentene sammenheng mellom kunnskap og erfaringer til det aktuelle temaet og Instagramprofilen til Kylie Jenner. Dette er kjennetegn på et reflektert nivå 2 (Dahl & Alvsvåg, 2013).

Jentene på gruppe 2 viste flere eksempler på at de diskuterte på et reflektert nivå gjennom gruppearbeidet. Som nevnt ovenfor beskrev guttene i gruppe1 bildene med kun det de så. En kontrast til dette er jentene i gruppe 2 som ga en mer detaljert beskrivelse. For eksempel svarte de *"Og hun har veldig lettkledde klær, slik at man skal fokusere på rompa"*, *"Man ser at hun skyter frem hoftene"*, *"Bøyer ryggen slik at man ser selve formen"*. Også da de diskuterer på hvilken måte Kylie skaper oppmerksomhet rundt produktene på bildene, kom de frem til at hun *braker* kroppen for å skape oppmerksomhet. Her søker de sammenheng mellom det aktuelle, og det de allerede vet og har erfart om kropp og AIDA- prinsippet. *"Hun får jo folk til å se på det fordi hun viser mye kropp samtidig som at folk skal synes for eksempel klærne er fine"*. Dette kan derfor betegnes som refleksjon. Jentene beskrev altså kroppen og klærne som en situasjon der hun bruker forskjellige positurer av kroppen og lettkledde klær for å fremheve kroppen på en bedre måte. De knytter også her tidligere

kunnskap og erfaringer fra hvordan man kan fremheve kroppen med det aktuelle bildet de diskuterer, og kan derfor ansees som en refleksjon. Gruppe 2 viste også eksempler på at de reflekterte på oppgavene som var knyttet til virkemidler og retusjering. Jentene knyttet sine tidligere kunnskap og erfaringer om redigering opp mot bildene de studerte. De identifiserte at bilde 5 var fra et magasin, og at det dermed mest sannsynlig var redigert, da dette er den kunnskapen de hadde om bilder i magasiner fra tidligere. I tillegg hadde de generelt kunnskap om redigering av bilder, og relaterte dette til hvordan de aktuelle bildene muligens hadde blitt redigert. En av jentene sa blant annet at: *”Og rompa hennes er ganske brun, men litt lysere på noen steder. Så kanskje de har brukt highligts eller noe sånt”*.

Ut ifra svarene i loggbøkene fra den siste undervisningstimen, kan man si at gruppearbeidet også førte til kritisk refleksjon hos jentene. De skrev blant annet at de etter prosjektet ville være mer bevisst på hva som påvirket dem og hva som er et bra og fint kroppsideal. I tillegg skriver en av jentene at: *”Gruppearbeidet har gjort at jeg har tenkt noe nytt. Det er fordi det har fått meg til å undre over Instagram”*. Ut ifra dette svaret er det reelt å anta at det å undre seg over Instagram, var noe hun ikke gjorde før gruppearbeidet, og man kan dermed si at denne prosessen har medført en endring, på bakgrunn av evnen til å vurdere innhold i ny og gammel kunnskap, samt forutinntatte antagelser. En av de andre jentene svarte at gruppearbeidet absolutt hadde endret synet på Kylie Jenner og Instagram generelt. Den kritiske refleksjonen kan føre til en forandring i synet på verden, oss selv og andre mennesker (Dahl & Alvsvåg, 2013). Jentene på gruppe 2 har altså forandret synet på Instagram og Kylie Jenner, og dette er et kjennetegn på et resultat av kritisk refleksjon.

I følge Foucault kan makt opptre åpent eller skjult (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Han ønsket å synliggjøre hvordan makt innenfor diskurser påvirker mennesket (Shilling, 2003). Gruppene arbeidet med begrepet makt og skulle diskutere om den utdelte Instagramprofil hadde noe form for makt. Under diskusjon i gruppe 2 ble det sagt at de mente at de ble påvirket i underbevisstheden, og at man ofte ”scroller” nedover på mobilen uten å tenke over hva man faktisk ser på. Når de samme jentene skriver at de i etterkant av gruppearbeidet vil være mer kritisk og tenke mer over hva de ser på fordi de nå er mer bevisst på hva som påvirker dem, kan man si at refleksjonene da har resultert i bevisstgjøring og ført til en forandring. Trekker man dette opp mot Foucault og det å synliggjøre hvordan makt påvirker menneske, vil det si at jentene synliggjorde noe av makten ved at de ble mer bevisst på hva som påvirker dem.

Under spørsmålet om bildene kan ha noen påvirkningskraft, sa en av jentene at Instagram bør være mer slik at folk er forskjellige. Videre sier hun at: *”Jeg føler at dere alle skal være sånn som en fasit sier at man skal være. At man skal ha sånn sminke og sånn kropp”*. En av de andre jentene supplerte med å si at Kylie er med på å underbygge dette. I følge Wright (2003) blir noen meninger sett på som mer betydningsfulle med større definisjonsmakt enn andre, blant annet på bakgrunn av personlige investeringer, ønsker og behov. Og at man må synliggjøre forbindelsen mellom hvordan man konstruerer seg selv i forhold til verdier og meninger i samfunnet. Det er nettopp dette gruppen gjør ved dette eksempelet. De utfordret antagelsen om at Instagram fremstiller en fasit på hvordan man skal være, og dette resulterte i at de fikk undret og fikk et endret syn på Instagram.

5. 3 Gruppe 3 – ”The Rock”

Gruppe 3 bestod av fem gutter. Deres utdelte Instagramprofil var ”The Rock”, eller Dwayne Johnson som han egentlig heter. ”The Rock” er en Hollywood- skuespiller, men kanskje mest kjent for sin store, muskuløse kropp. Derav navnet ”The Rock. Han har over hundre og to millioner (april 2018) følgere på Instagram. Denne gruppen skilte seg ut ved at de ofte hverandre oppfølgingsspørsmål, fordi de ikke var enige eller at de syntes noe var uklart. Men gruppen sporet ofte ut fra oppgavene, der hovedårsaken for dette virket å være at to av elevene hadde en noe dårlig innflytelse på hverandres konsentrasjon. Gruppen hadde imidlertid et gruppemedlem som klarte å dra diskusjonen raskt tilbake til temaet igjen. Gjennom observasjon og prosessen med å lytte til lydopptakene, virket det som om denne eleven hadde stor nok respekt hos de andre til at de tok seg sammen. Eleven var også den som på forhånd var plukket ut av kontaktlærer som gruppeleder. Dette er bildene som elevene selv plukket ut fra Instagramprofilen:

(Bilde 7)

WHO:
Dwayne Johnson

WHAT:
Isaia

WHERE:
At the UK premiere of Jumanji: Welcome To The Jungle in London

WHEN:
December 7th, 2017

WHY:
Johnson's parade of custom-made Isaia suits has made the Jumanji press tour worth watching.

1/10 @therock
The 10 Best-Dressed Men of the Week

A photograph of Dwayne Johnson at a premiere. He is wearing a dark blue suit, a light blue shirt, and a patterned tie. He is standing on a green carpet in front of a backdrop that looks like a jungle. The GQ logo is in the top left corner. The text "1/10 @therock" and "The 10 Best-Dressed Men of the Week" is overlaid at the bottom.

(Bilde 8)

(Bilde 9)

5. 3. 1 Steg en i aksjonen

På det første spørsmålet: ”Beskriv hva dere ser på bildet (klær, situasjon, kropp)” (s.), svarte guttene blant annet:

Person 2: Han er søren meg maskin. Her sitter han på et treningsstudio.

(...)

Person 2: Han er ikke noe sånn show ”off” da. Sånn egentlig. Han møter fansene sine og sånn.

Person 5: Men man føler han er litt ”show off” fordi han viser så mye muskler.

(...)

Gruppen brukte videre tiden på samtaler som ikke berørte oppgavene, og svarte aldri ordentlig på det første spørsmålet. Det neste spørsmålet var: ”Hvilket ideal uttrykker bildene?”. Her svarte guttene:

Person 4: De uttrykker jo en ganske sterk kropp, en beast kropp, en som trener mye og spiser sunt og ganske mye.

Person 1: Ganske sexy.

Person 3: En som er ganske opptatt av kroppen sin da, og helsa.

Person 2: Men jeg føler ikke at han gir kroppspress til ungdommen.

Person 3: Men jeg tror han har dopa seg.

Person 4: Men han er seg selv.

Person 1: Han er ikke seg selv hvis han har dopa seg?

Person 2: Han liker å trene, det er derfor han trener, ikke på grunn av at han lyst til å være et kroppsideal liksom.

(...)

Person 4: I tillegg så veit man hvordan personligheten hans er, som gjør han til et enda større kroppsideal. I en større grad. Og i tillegg så veit man at han er hyggelig.

Person 2: Ja?

Person 4: Og det gjør at han blir enda beastere. Fordi da får han liksom "the whole package". Respekt.

På spørsmålet om kroppsidealet kan være noe positivt, svarer de:

Person 2: Det kan gjøre at folk trener. Det er ikke så farlig at de har muskler, men på grunn av helsa.

(...)

Person 4: Gutta! Nå faller vi ut. Holde fokuset helt ut nå!

Person 3: Det kan gjøre folk mer opptatt av egen helse, og motivere dem til å trene.

Person 4: Og bedre kosthold.

Person 2: Også kanskje hvis de begynner å trene, så føler de seg bra og blir da mer fornøyd med seg selv. Det er ganske mange ungdommer i dag som har selvhat.

(...)

Når elevene skulle diskutere bildene opp mot kommunikasjonsmodellen, svarte de:

Person 4: Mye av hensikten er nok reklame.

Person 2: Men det bidrar til at folk ikke føler seg perfekte ikke sant. De har ikke store nok kroppsdelar sammenliknet med kroppsidealene.

Person 4: Men nå har vi byttet tema

(...)

Person 3: Alle de bildene vi har valgt, har jo bare reklame fordi det er omtrent det eneste han legger ut.

Person 4: Avsender er The Rock, men hva er budskapet?

Person 2: Budskapet er bare reklame.

Person 3: Budskapet er å få folk til å trene.

Person 2: Bare det med bildet med kropp. På de andre er han med familie og venner.

(...)

I loggboken ved første undervisningstimen skulle elevene svare på: ”Hva oppfatter du med ”kroppsideal”, og: ”Hva tenker du om det kroppsidealet på bildene dere har jobbet med”. Guttene svarte nokså samstemt på hva de oppfattet med et kroppsideal, og hva de tenkte om The Rock. Svaret under er representativt for hele gruppen, men denne personen har svart mer utfyllende enn de andre, og har i tillegg vektet positive og negative sider ved Instagramprofilen:

”Kroppsideal handler i hovedsak om en kropp som er drømmekroppen, og som ser bra ut. Kroppsidealet til The Rock kan bli sett på som noe positivt, men også litt negativt. Det positive er at han er et forbilde for mange, og at mange vil bli som han. De begynner da å trene og forbedre kostholdet, som kan være bra for helsen, og forbedre selvsikkerheten. Det negative er at det er vanskelig å oppnå den kroppen, og man kan da få dårlig selvtillit”.

5. 3. 2 Steg to i aksjonen

På spørsmålet: ” Finnes det produktplassering eller skjult reklame på bildene”?(s.), svarte guttene blant annet:

Person 4: Her er det skoene som blir fremhevet.

Person 3: Men har han tagget det?

Person 4: Da kan man kalle det skjult reklame.

(...)

Person 2: Men her så er det jo masse klær av Under Armour, men det er jo ikke det han reklamerer for, men skoene. Så det er jo på en måte skjult reklame.

Person 4: En kombinasjon på en måte.

Person 3: Men han må jo ikke tagge alle klærne han har på seg?

Person 4: Nei, men da kan det være skjult reklame.

(...)

Når guttene skulle ta utgangspunkt i de to første bokstavene i AIDA- prinsippet, og diskutere om, og på hvilken måte, Instagramprofilen har brukt dette for å selge eventuelle produkter på bildet, svarte guttene blant annet:

Person 4: Han prøver jo å få oppmerksomhet her ved å..

Person 3: Han har jo gjort det for å selge produktene. Alle vet jo at The Rock er beast, og alle liker han.

Person 4: Og i tillegg har han på seg litt spesielle klær. Og det skaper jo litt oppmerksomhet
(...)

Guttene skulle svare på om de trodde Instagramprofilen hadde brukt andre virkemidler, og om de trodde bildene var retusjerte. Her svarte de blant annet:

Person 2: Han bruker jo at han har mye muskler da. Det blir jo et virkemiddel som han bruker mest. Viser frem musklene sine

(...)

Person 2: Men tror vi bildene er retusjerte? Nei!

Person 4: Nei, jeg tror ikke det jeg heller.

Person 2: Og hvorfor ikke? Fordi han er et ordentlig forbilde, så han gjør ikke sånt. Han er ikke en sånn type. Det er det mer damer som gjør.

Person 3: Det vet vi ikke.

(...)

I loggbøkene skulle guttene skrive hvordan de mente deres deltakelse i gruppen hadde vært, med tanke på blant annet å være delaktig og å stille spørsmål dersom man ikke forstod eller var uenig. Gruppen var samstemte om at de følte de var delaktig. En svarer at:

”Jeg føler jeg er, og prøver å være delaktig i gruppa. Komme med spørsmål slik at vi kan

svare best mulig på spørsmålet. Jeg liker også å få innblikk i hva andre tenker når vi har forskjellige meninger”.

5. 3. 3 Steg tre i aksjonen

Gruppen skulle her svare på spørsmålet om hvordan kjønn blir framstilt, og om det er noen forskjell mellom kjønnene. Guttene valgte å ta utgangspunkt i Kylie Jenner da de diskuterte det motsatte kjønn. På dette spørsmålet (s.) svarte guttene blant annet:

Person 3: Hun blir fremstilt som et objekt.

Person 4: Men hun styrer sin egen bruker da. Så hun velger selv hva hun gjøre.

Person 2: Ja, men jeg mener hun har blitt litt for påvirket av det glamorøse livet hun lever.

(...)

Person 2: Okei, men i forhold til The Rock da?

Person 4: The Rock er jo mer jordnær.

Person 2: Jordnær? Nå må du forklare bedre.

Person 3: Han har beina planta på jorda.

Person 4: Han oppfører seg som en vanlig person, mens hun virker litt mer modell.

(...)

På spørsmålet om hva elevene tenker om makt, og det bildene viser, svarer guttene:

Person 2: Hun har popularitetsmakt. De følger henne fordi de vil bli som henne.

Person 3: Ja, det er mange som ser opp til henne.

Person 2: Men så ser de ikke opp til seg selv da, og føler ikke at de er bra nok. Og da kan de få dårlig selvbilde.

Person 3: De har jo mye makt når de har hundre millioner følgere liksom.

Person 2: Det er mye folk, og da får du makt ved at dine handlinger kan få tenåringer til å gjøre noe.

Person 4: Kjører du ny klesstil, så blir det den nye moten

(...)

Person 2: Selvfølgelig har profilen hennes stor makt. Hvertfall på ungdomsjenter.

Person 3: Ikke på gutter, og heller ikke eldre?

Person 2: Njææ.

Person 3: Så The Rock har ikke noe makt på deg?

Person 2: Nei!

Person 3: Så hvis han sier til deg at du blir like svær som han hvis du kjøper den proteinshaken, hadde du ikke kjøpt den da?

Person 2: Nei, jeg er fornøyd med meg selv.

Person 3: Men du kunne kjøpt den, men ikke på grunn av det da?

Person 2: Jeg hadde ikke kjøpt den i det hele tatt.

Person 3: Hvorfor det?

Person 2: Fordi jeg ikke vil endre på meg selv.

Person 4: Men kunne du kjøpt den om han sa den var god?

Person 2: Hvis det er fordi den er god så kjøper jeg den.

Person 4: Da blir du jo påvirket da. Og det er makt.

Person 2: Det er ikke makt, det er en påvirkning.

Person 4: Påvirkning er jo en slags makt da?

Person 2: Jammen.. Jo, okei da.

(...)

På spørsmålet om hvilken påvirkningskraft Instagramprofilen kan ha, og om de mener profilen har noen form for påvirkning på dagens ungdom og på guttene selv, svarer de:

Person 2: Enten så får de lyst til å trene for å oppnå idealer, eller så kan det gjøre at de går den dårligere veien ved å for eksempel ta botox og operasjoner.

(...)

Person 3: Men om det har påvirkning på meg, så har det vel påvirkning på andre også.

Person 4: Må ikke ha det.

Person 3: Men om man har en som er et ideal, også begynner alle å trene. Da blir det press.

(...)

Person 2: Jeg blir ikke påvirket.

Person 4: Du blir ikke det?

Person 2: Nei!

Person 4: Så du blir ikke påvirket i noen grad av andre?

Person 2: Eller, det spørs hva slags påvirkning du mener da.

Person 4: All slags påvirkning. For eksempel, hvorfor begynte du med innebandy?

Person 2: Fordi jeg synes det var kult.

Person 4: Og hvem viste deg det?

Person 2: (Nevner et navn)

Person 4: Så da ble du påvirket av han da?

Person 2: Ja.

Person 4: Hva skjedde med: ”jeg blir ikke påvirket av noe”?

Person 2: Jeg sa at det spørs hvordan påvirkning du mener.

Person 3: Jaja, men man blir jo påvirka hele tiden.

I loggbøkene denne siste gangen skulle guttene svare på om de mente de ble påvirket av kroppsidealer på Instagram. Her svarte alle guttene at de ikke ble påvirket, med unntak av én. På spørsmålet om de mente at gruppearbeidet hadde ført til nye og annerledes tanker og ideer og vurdert tidligere standpunkt, svarte blant annet guttene at:

”Nei, fordi andres meninger påvirker ikke mine standpunkt og meninger. Men jeg har reflektert over andres meninger”.

”Jeg har fått nye tanker som har gjort at jeg har sett ting fra en litt annen vinkel. Tidligere standpunkt har vet at det er fett å ha en sånn kropp som man ser på Instagram, men nå tenker jeg nøyere over om det kan være falskt”.

”Jeg har tenkt mer nøye over kroppsidealer og virkningen av dem, i løpet av de siste ukene, og jeg føler at jeg har fått en bredere forståelse av emnet. Jeg føler fortsatt at mine meninger er ganske like, og ikke så mye annerledes. Jeg føler egentlig at The Rock er enda mer normal enn hva jeg tenkte tidligere”.

5. 3. 4 Diskusjon

Gruppe 3 kan karakteriseres som en livlig gruppe, med gutter som hadde en tendens til å falle ut av oppgavens tema. Forskjellen fra gruppe 1 var at gruppe 3 hadde en seriøs og tydelig gruppeleder som tok ansvar for å hente tilbake fokuset når det falt bort. ”Gutta! Nå faller vi ut. Holde fokuset helt ut nå.”, er ett eksempel. Uten denne personen er det da tenkelig at guttene ikke hadde diskutert like mye rundt spørsmålene. I følge Rasmussen (2017), justerer vi hverandre ved samarbeid. I tillegg tenker vi mer kritisk enn hva vi gjør alene, fordi vi alene har en tendens til å bekrefte det vi allerede har en forestilling om. Samarbeidet til denne gruppen kan karakteriseres med en justering av hverandre gjennom oppfølgingsspørsmål.

I gruppe 3 er det også interessant å se hvordan de forbinder kroppsidealene med en god helse på et ikke- reflektert nivå. Når guttene diskuterer hvilket ideal bildene uttrykker, svarer en av guttene at The Rock er en som er opptatt av kroppen og helsen sin. En av de andre guttene svarer at et kroppsideal kan være noe positivt ved at det kan gjøre folk mer opptatt av egen helse og motivere dem til å trene. Som vist på bildene (bilde 7, bilde 8, bilde 9), er kroppen til The Rock bestående av store muskler. Når guttene ved første undervisningstime skulle diskutere hvilket ideal bildene uttrykker spekulerte de om han hadde dopet seg for å oppnå den muskuløse kroppen. En velkjent måte å oppnå en muskuløs kropp er AAS (anabole androgene steroider). Dette stoffer har en rekke bivirkninger, hvor psykiske helseplager er en av de (Bergengen, 2011). Det at guttene knytter The Rock sin kropp på, som potensielt har blitt oppnådd ved bruk av doping, viser at guttene ikke relaterer kunnskap og erfaring til det aktuelle. Den eneste gangen det negative aspektet ved å forsøke å nå denne kroppen dukker opp i datamaterialet, er en av guttene sitt svar i loggboken ved den første undervisningstimen. Han skriver at det kan være negativt fordi denne kroppen er vanskelig å oppnå, og kan derfor bidra til dårlig selvtillit. Dette nevnte han ikke i diskusjonen. En av guttene sa også at The Rock blir et enda større kroppsideal på bakgrunn av sin personlighet, og at han er hyggelig gjør at han har ”hele pakken. I følge Bergengen (2011), blir den muskuløse kroppen assosiert med helse og sunnhet, noe som medfører at den også uttrykker et bra og vellykket liv. Ut ifra uttalelsen om The Rock sin personlighet, kan det virke som at denne assosiasjonen også gjelder i dette tilfelle. Dette viser også til et ikke- reflektert nivå der antagelser ikke blir reflektert over. Man kan imidlertid stille et spørsmålstegn til hvor god kunnskap og erfaring elevene har til bivirkningene ved prestasjonsfremmende midler.

I loggbøkene kunne de fleste svarene angående spørsmålet om hvor vidt de mente de hadde fått nye tanker, ideer og vurdert tidligere standpunkt, kategoriseres som refleksjon. En av guttene i gruppe 3 skrev blant annet at: *”Jeg har tenkt mer nøye over kroppsidealene og virkningen av dem i løpet av de siste ukene, og jeg føler at jeg har fått en bredere forståelse av emnet”*. Dette kan relateres til det reflekterte nivået, der ny kunnskap, følelser og/eller holdninger relateres og integreres i det man besitter fra før (Dahl & Alvsvåg, 2013). Denne personen har her fått en bredere forståelse av emnet kroppsidealene, ved at den kunnskapen som har blitt utvekslet i gruppearbeidet, har blitt integrert i den kunnskapen han hadde om emnet før prosjektet begynte.

Det var ikke utelukkende jentene som svarte i loggbøkene at de mente gruppearbeidet hadde medført endringer. En av guttene i gruppe 3 skrev: *”Jeg har fått nye tanker som har gjort at jeg har sett ting fra en litt annen vinkel. Tidligere standpunkt har vært at det er fett å ha en sånn kropp som man ser på Instagram, men nå tenker jeg nøyere over om det kan være falskt”*. Gruppearbeidet har altså resultert i at han vurderer forutinntatte antagelser, noe som videre har ført til at han har endret tanker og ideer om hva som er en attraktiv og idealisert kropp på Instagram. Dette skriver han også selv da han skriver at de nye tankene har resultert i at han har sett ting fra en litt annen vinkel. Da Gruppe 3 diskuterte om kroppsidealiser på Instagram har noe form for makt, svarte de at profiler med hundre millioner følgere har mye makt ved at deres handlinger kan bidra til tenåringer vil gjøre det samme. Her trakk de frem et eksempel om at deres klesstil vil kunne skape en helt ny mote. I følge Wright (2003) handler det post- strukturalistiske perspektivet også at noen meninger blir sett på som mer betydningsfulle med større definisjonsmakt enn andre. Her viser guttene i Gruppe 3 at de evner å vurdere dette.

I følge Dahl og Alvsvåg (2013) er andres innspill og meninger viktig i utviklingsprosessen til kritisk refleksjon. Rasmussen (2017) skriver også at prosessen bør forekomme under sosiale forhold, fordi vi justerer hverandre ved samarbeid. Et eksempel relatert dette er da gruppe 3 diskuterte om Instagramprofilene hadde noen form for makt. En av guttene svarer først bastant at The Rock ikke har noen form for makt over han. Guttene i gruppen stiller seg så kritisk til dette, og stiller han derfor oppfølgingsspørsmål. Det resulterer så tilslutt at han innser at han kunne ha kjøpt noe The Rock reklamerte for, dersom han promoterte den som velsmakende. Virkningen av andres innspill og meninger kommer også frem i loggboken til en av guttene i gruppe 3, som mente han hadde tenkt nytt og annerledes på bakgrunn av gruppediskusjon, der han hadde fått hørt andres meninger som han kanskje ikke hadde tenkt på før.

6.0 Avsluttende diskusjon

Gjennom en aksjon som bestod av tre undervisningstimer, jobbet en tiende klasse med et tverrfaglig gruppearbeid i norsk og kroppsøving. Gruppearbeidet tok utgangspunkt i bilder hentet fra Instagram, og hensikten var at gruppearbeidet skulle føre til kritisk refleksjon relatert til kroppsidealer. Funnene fra lydopptakene, loggbøkene og observasjonen viste at elevene svarte og diskuterte på oppgavene på et ikke- reflektert nivå, et reflektert nivå og et kritisk reflektert nivå.

Det ikke- reflekterte nivået blir av Dahl og Alvsvåg (2013) forklart som et nivå der personen ikke relaterer tidligere kunnskap og erfaring til det aktuelle, og der vanehandlinger beskriver uten refleksjon. Handlinger på det ikke- reflekterte nivået er kun basert på den kunnskapen man allerede bissetter (Dahl & Alvsvåg, 2013). Elevene svarte noen oppgaver på et ikke- reflektert nivå, ved å kun beskrive hva de så på bildene og uten å relatere kunnskap og erfaringer de allerede hadde til det aktuelle temaet. Da jeg ikke kjente elevene ved inngang av prosjektet, kunne jeg bare anta hvilken livserfaringskunnskap de allerede hadde. Derfor ble første del av undervisningstimen brukt til en begrepsavklaring, av både norskpensum de allerede hadde hatt på ungdomsskolen og andre begreper som var relevante for oppgavene i gruppearbeidet. Ved siste undervisningstime svarte noen av elevene selv i loggbøkene at gruppearbeidet ikke hadde ført til noen nye eller annerledes tanker.

Funnene fra gruppearbeidene viste blant annet til et ikke- reflektert nivå når elevene trakk inn god helse som en positiv følger av ønsket om å oppnå idealkroppen. Gruppe 2 nevnte blant annet ved den første undervisningstimen at kroppsideal kunne anses som noe positivt fordi idealkroppen er noe man kan strekke seg etter og få motivasjon til i forbindelse med trening. Dette mente de videre kunne føre til en bedre helse og selvtillit. Guttene i gruppe 3 mente The Rock var opptatt av helsen sin, og at et kroppsideal kan være noe positivt fordi det kan bidra til at folk blir mer opptatt av egen helse og gi motivasjon til trening. En rekke studier viser til en negativ effekt hos ungdom ved eksponering av kroppsidealer, blant annet til en misnøye ved egen kropp (Holmqvist Gattario, 2013). Det å sammenlikne sin egen kropp med idealer som er kulturelt konstruert, kan føre til negative følelser (Halvorsen, 2015). Negative følelser rundt kropp kan i ytterste konsekvens videre føre til både psykiske (Kraft, 2001) og fysiske helseplager (Wichstrøm & Kvalem, 2007). I forbindelse med trening, kan dette føre til at det settes et mål om å oppnå den kroppen man sammenlikner seg meg. Dette kan videre føre til at

man presser seg til det ytterste, og følelsen av skyldfølelse og at man kommer til kort kan forekomme når målet ikke oppnås (Halvorsen, 2015). Dette aspektet ved å se opp til et kroppsideal var en side elevene ikke så. Da både jentene i gruppe 2 og guttene i gruppe 3 skulle beskrive hva de så på bildet, ble det nevnt at profilene mest sannsynlig hadde brukt snarveier for å oppnå den kroppen de hadde, og at kroppene var vanskelig å oppnå. I tillegg diskuterte gruppene at det å sammenlikne seg med kroppsideal, kan bidra til at man tenker negativt om seg selv. Dersom gruppene hadde knyttet alt dette opp mot helse, kunne de videre ha reflektert over at det å strekke seg mot kroppsideal, også kan føre til det motsatte av en god helse. Anabole androgene steroider har for eksempel bivirkninger som kan føre til en rekke psykiske problemer (Bergengen, 2011).

Det reflekterte nivået beskrives som refleksjonsnivået der personen relaterer de nye erfaringene til det kjente, og søker sammenheng mellom kunnskap og erfaring. De nye kunnskapene, følelsene eller holdningene relateres og integreres i det man har fra før (Dahl & Alvsvåg, 2013). Gruppearbeidet førte til refleksjon da elevene diskuterte oppgavene. I tillegg til eksempler fra lydopptakene, kan noen av svarene på det siste spørsmålet i loggbøkene underbygge dette. Noen av svarene viser at gruppearbeidet ikke har ført til noen endringer, men at den kunnskapen som har blitt utvekslet i gruppearbeidet har blitt integrert med den kunnskapen de hadde fra før. Gruppearbeidet har da ført til en bredere forståelse av emnet. Blant annet skriver en av guttene i gruppe 3 i loggboken at han har fått et bredere forståelse emne, på bakgrunn av at han tenkt mer nøye over kroppsideal og virkningen av dem. En av guttene i gruppe 1, skriver at gruppearbeidet ikke har ført til noen nye og annerledes tanker, men at han har fått høre andres meninger og tanker om temaet.

På bakgrunn av funnene ved lydopptakene og loggbøkene, kan man si at det tverrfaglige gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon relatert til kroppsideal som fremstilles på Instagram hos enkelte elever. Det kritisk reflekterte nivået kjennetegnes av vurdering av ny og gammel kunnskap og vurdering av forutinntatte antagelser og utfordring av sannheter. Kritisk refleksjon kjennetegnes også ved at den fører til en endring i handling, væren og nye ideer skapes (Dahl & Alvsvåg, 2013). Det sosialkonstruktivistiske synet på kropp betegner kroppen som påvirket og konstruert av sosiale krefter (Shilling, 2003). Det post- strukturalistiske perspektivet forsøker i følge Wright (2003) blant annet å synliggjøre denne forbindelsen mellom hvordan mennesket konstruerer seg selv i forhold til settet med verdier og meninger som sirkulerer i samfunnet. Disse verdiene og meningene får en større definisjonsmakt enn

andre gjennom deres posisjon i en diskurs. Dette får de gjennom menneskers personlige investeringer og ønsker i tråd med disse verdiene og meningene, som da i seg selv er kulturelt konstruerte. Et kroppsideal er kulturelt konstruert, gjennom blant annet media, og er med på å definere hva som blir ansett som menings- og verdifullt (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Det tverrfaglige gruppearbeidet førte til at noen av elevene reflekterte kritisk over kroppsidealene som fremstilles på Instagram. Gjennom å arbeide og diskutere oppgaver i gruppene vurderte de forutinntatte antagelser, og vurderte innhold i ny og gammel kunnskap. For noen av elevene førte gruppearbeidet til en endring i hvordan de møter Instagram, med mer bevisste og kritiske øyne.

Lydopptakene og loggbøkene viste en forskjell mellom gruppen når det gjaldt hvor stor grad gruppearbeidet førte til kritisk refleksjon. Gruppe 1 skilte seg ut ved å være den gruppen hvor gruppearbeidet ikke førte til kritisk refleksjon, der de fleste oppgavene ble diskutert og besvart på en ikke- reflektert måte. I tillegg svarte over halvparten i denne gruppen i loggbøkene at gruppearbeidet ikke hadde ført til noen nye eller annerledes tanker og ideer. Årsaken til at det tverrfaglige gruppearbeidet ikke førte til kritisk refleksjon for alle, kan være mange, men jeg vil trekke frem noen mulige årsaksforklaringer, som jeg gjennom observasjon, analyse av gruppearbeidet og loggbøkene mener er sentrale. Det er graden av påvirkning av kroppsidealene, holdningen til den utdelte Instagramprofilen, og til slutt evnen til å samarbeide i gruppen og viktigheten av at gruppen har en fokusert gruppeleder. Dersom man sammenlikner hva elevene i gruppe 1 og gruppe 2 svarte i loggbøkene om i hvilken grad de mente de ble påvirket av kroppsidealene på Instagram, ser man store forskjeller. I Gruppe 2 skrev alle jentene i loggbøkene at de blir påvirket av kroppsidealene, og på den måten at de sammenlikner seg med dem. ”*Jeg føler meg dårlig i min kropp i forhold til de, og mister dermed selvillit (..)*”, skrev en av jentene. Dette understøttes av Brown og Tiggemann (2016) som skriver at negativ effekt av Instagram bunnar i den sosiale sammenligningen. Forskning viser at også menn blir påvirket av kroppsidealene, men bevisstheten og omfanget av forskning rundt kvinners forhold til kroppsidealet, er mye bredere. Gattario (2013) skriver at graden av påvirkning avhenger av hvilken grad man har internalisert kroppsidealene. Guttene i gruppe 1 mente altså at de ikke var påvirket av kroppsidealene på Instagram, og det er derfor mulig at de ikke hadde internalisert disse idealene, som videre kan ha medført at de ikke forsøkte å reflektere over oppgavene da de ikke fant det relevante for dem. En av guttene svarte i loggboken at han ikke hadde fått noen nye og annerledes tanker: ”*Fordi jeg tenker jeg er god nok. Det andre legger ut for å vise seg frem, bryr meg ikke, og det kommer heller ikke til å*

påvirke meg i fremtiden". Rasmussen (2017) skriver at mennesker har en tendens til å søke informasjon som bekrefter det vi allerede har en forestilling om, og i tillegg unngår den informasjonen og de fakta som resulterer i at vi må undersøke mer. Dette kan også ha vært tilfellet for guttene i gruppe 1, hvor flertallet hadde en formening om at de ikke ble påvirket av kroppsidealer på Instagram, og videre at gruppearbeidet ikke hadde ført til nye og annerledes tanker, eller at de hadde vurdert tidligere standpunkt. Det betyr derimot ikke at jeg utelukker muligheter for å reflektere kritisk om kroppsidealer på Instagram dersom man ikke føler seg påvirket. Det er gruppe 3 et eksempel på at man kan. Her mente alle, med unntak av en, at de ikke ble påvirket av kroppsidealer på Instagram, men de reflekterte allikevel kritisk i diskusjoner i gruppen.

Gruppe 1 viste i tillegg kritikk og negativitet til Instagramprofilen de hadde fått utdelt. Selv om ikke alle på gruppe 2 og gruppe 3 uttrykte at deres tildelte Instagramprofil var et kroppsideal de så opp til, oppstod det aldri noen kritiske eller negative bemerkninger relatert til profilen. Allerede ved første oppgave ved den første undervisningstimen ga guttene i gruppe 1 uttrykk for at de ikke likte bildene de så. Sentralt ved aksjonsforskning er at deltakerne som deltar i prosjektet, skal ha roller som medforskere (Tiller, 1999). Som nevnt i oppgavens metodekapittel, har jeg brukt elementer fra både pedagogisk aksjonsforskning og PAR (Participatory action research). Et av kjennetegnene ved retningen innfor aksjonsforskning som kalles PAR, er den høye graden av involvering av deltakerne (Malterud, 2017). Lydopptakene og observasjonene viste at gruppe 1 hadde en lav involvering i prosjektet. De brukte blant annet mye av tiden på helt andre ting enn å arbeide med oppgavene, som for eksempel å høre på musikk. En av årsakene til det lave nivået av involvering, kan da ha vært at de ikke fant prosjektet interessant eller relevant for dem. Et resultat av dette var at elevene ikke utforsket sin egen situasjon, og det oppstod dermed ingen form for endring. At kritikken og negativiteten relatert til Instagramprofilen kan ha ført til en lav interesse for prosjektet, kan underbygges dersom man ser på guttenes grad av involvering ved den tredje undervisningstimen. Her misforstod guttene første oppgave, som medførte at de baserte alle oppgavene på Instagramprofilen "Victoria's Secret". Guttene hadde tidligere ytret et ønske om å diskutere profiler der jentekropper ble eksponert. Her viste guttene en større interesse og involvering i prosjektet. Ved denne økten svarte de på noen av oppgavene på et reflektert nivå, og dette kan da ha sammenheng med hvilken grad guttene fant Instagramprofilen interessant.

Lydopptakene, observasjonene og loggbøkene viste viktigheten av at elevene fungerte sammen i en gruppe. Ved den første undervisningstimen ble det i fellesskap snakket om hva som kjennetegner et godt gruppearbeid, og hvordan man kan bruke hverandre til å skape kritisk refleksjon. Selv svarte elevene blant annet at et godt gruppearbeid kjennetegnes ved at alle deltar, respektere hverandre og at alle jobber seriøst og gjør sitt beste. I tillegg forklarte jeg viktigheten av andres innspill og perspektiver (Dahl & Alvsvåg, 2013). Og at vi justerer hverandre ved samarbeid (Rasmussen, 2017). På bakgrunn av at andre personer kan spille en viktig rolle i utviklingen av kritisk refleksjon (Dahl & Alvsvåg, 2013), fikk jeg i prosessen med gruppesammensetningen hjelp av klassens lærer. Han informerte om elever som vanligvis ikke fungerte sammen i arbeid med skolerelaterte oppgaver. I tillegg pekte læreren ut en elev i gruppen som gruppeleder, hvor rollen var tiltenkt å være en som blant annet drar fokuset tilbake dersom det skulle falle vekk. Gruppe 1 brukte mye tid på samtaler som ikke omhandlet oppgavene, og når dette oppstod, hadde de ingen gruppeleder eller andre elever på gruppen som forsøkte å dra fokuset tilbake til oppgaven. Som nevnt i beskrivelsen av gjennomføringen av aksjonene, hendte det noe uforutsett som medførte at gruppene måtte omrokeres. En forklaring på at gruppearbeidet i gruppe 1 var lite hensiktsmessig i henhold til å diskutere oppgavene, kan da forklares med at elevsammensetningen var ugunstig og at dette førte til et mindre godt samarbeid. Gruppe 3 hadde også en gruppesammensetning der noen av elevene hadde en dårlig innflytelse på hverandre, men denne gruppen hadde en gruppeleder som alltid fikk gruppen til å gjenvinne fokuset når det var nødvendig. Gruppe 2 bestod av jenter som samarbeidet godt, ved at alle var seriøse til oppgavene og lyttet til hverandre. I tillegg hadde de en gruppeleder som forsøkte å få diskusjonen i gang dersom de syntes oppgavene var vanskelige.

Klassens lærer var ikke tilstede under selve gjennomføringen av aksjonene. I følge Hiim (2010) handler pedagogisk aksjonsforskning om å utvikle læreres profesjonskunnskap, der lærere forsker i sin egen praksis. Hun skriver også at forskningen blir utført av lærere (Hiim, 2010). Men i følge Ulvik et. al. (2016), finnes det et stort spenn når det gjelder lærerens posisjon i et prosjekt. Aksjonsforskning kan også være et samarbeid mellom eksterne forskere og lærere i praksisfeltet. Gjennomføringen av dette prosjektet ligger nærmere denne rollefordelingen i et aksjonsforskningsprosjekt. Allikevel er det ikke i tråd med de ulike definisjonene av aksjonsforskning, da læreren i dette prosjektet var helt fraværende under selve gjennomføringen av aksjonene, og var kun involvert i inndelingen av gruppene. På bakgrunn av dette vil det være mer riktig å si at det ble brukt elementer fra pedagogisk

aksjonsforskning. Blant annet handler pedagogisk aksjonsforskning om systematisk planlegging, gjennomføring, vurdering og kritisk analyse av undervisnings- og læreprosesser (Hiim, 2010). Dette var sentralt i denne aksjonen, ved bruk av et tverrfaglig gruppearbeid som en undervisningsmetode for å skape kritisk refleksjon. Et annet stort likhetstrekk mellom pedagogisk aksjonsforskning og dette prosjektet, er ønsket om endring hos informantene i en utdanningskontekst som bakgrunn for problemstillingen.

I tillegg til at læreren ikke var tilstede under gjennomføring av aksjonene, var jeg selv lite involvert når elevene jobbet i gruppene. Rasmussen (2017) skriver at støtte fra læreren i prosessen med å trene kritisk tenkning, er avgjørende, fordi mange av elevene har manglende kompetanse og ferdigheter når det kommer til å samarbeide og det å løse problemer. Jeg var lite tilstede under selve gruppearbeidet med oppgavene, men fikk tilgang til alle gruppearbeidene ved lydopptakere. Da jeg i ettertid lyttet til lydopptakene og transkriberte gruppearbeidene, oppstod det flere situasjoner der jeg kunne ønske jeg var tilstede slik at jeg kunne ha kommet med oppfølgings spørsmål. Man kan stille spørsmål om gruppearbeidet hadde ført til flere eksempler av kritisk refleksjon dersom jeg hadde vært mer involvert, eller at læreren hadde vært til stede. I tillegg kunne en større tilstedeværelse av en voksenperson resultert i en større fokusering på oppgavene, som for eksempel i gruppe 1, der mye av tiden ble brukt bort på temaer utenom oppgavene. Da elevene begynte å jobbe i grupper ble min rolle mer tilbaketrukket. Allikevel var elevene vel vitende om at jeg senere skulle høre på alle gruppearbeidene. Dette kan ha medført at noen av elevene lot være å si alt de mente. Ved å lytte lydopptakene og ved observasjoner oppstod det situasjoner der elevene fokuserte på lydopptakeren, og snakket om at jeg kom til å høre alt hva de sa. Jeg fikk allikevel et helhetsinntrykk om at elevene ytret det de mente og ikke holdt noe tilbake under diskusjonene av oppgavene.

Enright og O'Sullivan (2011) skriver om fordelene ved PAR. I tillegg til at denne type forskning kan føre til endringer hos deltakerne der får mulighet til å snakke for seg selv, har den også potensiale til å utvikle deltakernes selvtillit (Enright & O'Sullivan, 2012). Funn fra datainnsamlingen viser at dette var tilfelle i dette prosjektet. En av jentene i gruppe 2 skriver i loggboken ved den siste undervisningstimen at hun pleide å være stille når de hadde gruppearbeid, men at hun nå har blitt mer muntlig blant andre. Hun skriver videre at timene hun jobbet med gruppearbeidet, har resultert i at hun har blitt en mer sikker person. I tillegg skrev en gutt i gruppe 1 at gruppearbeidet medførte at han hadde tenkt på en ny og

annerledes måte, på bakgrunn av at de aldri hadde gjennomført noe lignende i skolesammenheng før. Dette viser potensialet ved å anvende gruppearbeid i skolen der elevene jobber ut i fra visuelle metoder, da dette er noe elevene ikke vanligvis gjør.

Det tverrfaglige temaet ”Livsmestring og folkehelse”, skal inn i skolen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Samfunnet står ovenfor utfordringer, og skolen må legge til rette for at barn og unge møter disse utfordringene på en best mulig måte (Kunnskapsdepartementet, 2017). I denne oppgavens teorikapittel ble det lagt frem noen av konsekvensene ved bruken av sosiale medier, blant hvordan man sammenlikner seg med kroppsideal, som i seg selv er kulturelt konstruert. I en rapport fra LNU (2017) som tar for seg hvordan man kan integrerer ”livsmestring” inn i skolen, kommer det frem en oppfordring til at kroppsøvingfaget burde ta med elevene inn i en kritisk refleksjon rundt kroppsideal, men at det mangler gode svar på hvordan dette kan gjøres (LNU, 2017a). Dette prosjektet har vært et forsøk på å gi et svar på dette. De tre undervisningstimene, der elever i tiende klasse har jobbet med et tverrfaglig gruppearbeid, førte til en kritisk refleksjon relatert til kroppsideal på Instagram hos noen elever. Gruppearbeidet har vært basert på norsk- og kroppsøvingfaget. Aksjonen førte til en endring hos noen av elevene, der de mente at dette prosjektet blant annet hadde ført til; en større skepsis til bilder på Instagram og at ikke alt man ser nødvendigvis er ekte, en større bevissthet på hva man blir påvirket av og en bevissthet på at det kan inneholde skjult reklame. Det kunne vært interessant å gjennomføre en undersøkelse i den samme klassen en stund etter det tverrfaglige gruppearbeidet, for å få et innblikk i om elevene har møtt Instagram med på den måten noen av de beskriver. Men prosjektet viste også viktigheten av en hensiktsmessig gruppesammensetning for at gruppearbeidet skulle gi den tilsiktede hensikten, og at man på forhånd sikrer seg at bildene gruppearbeidet tar utgangspunkt i, er av personer som elevene selv gir uttrykk for at de anser å være et kroppsideal og/ eller personer de finner interessante, slik at de finner oppgavene relevante for dem. Prosjektet viste også en viktighet av en nøye presisering av hva kritisk refleksjon er. Der gruppearbeidet ikke førte til kritisk refleksjon, kunne det tegne til en formening om at man dersom man ikke føler seg påvirket av kroppsideal, kan man heller ikke reflektere kritisk over det.

6. 1 Videre forskning

I tråd med aksjonsforskning er det siste leddet i prosjektet å redefinere problemet (Malterud, 2017). Et interessant funn ved datainnsamlingen til dette prosjektet var hvordan elevene ukritisk koblet det å ha en kropp som blir ansett som å være idealkroppen, mot det å ha en god selvtillit og ha en god helse. Noen av elevene mente også at et positivt aspekt ved kroppsidealene var at det kunne gi en noe å strekke seg etter og gi en motivasjon til å trene og spise sunt. Dette kunne da videre bidra til en god helse. På bakgrunn av disse svarene i gruppearbeidet kan det tegne til at ungdom mener at det å ha en fin kropp er en indikasjon på at man føler seg bra i sin egen kropp og at man har en god helse. Ungdommene virker ikke å reflektere over det psykiske og fysiske helseaspektet som finnes ved jaget etter et kroppsideal. I alle fall ikke å sette ord på det. Det synes heller ikke som de utfordrer den forutinntatte antagelsen om at man er lykkelig og har en god selvtillit, dersom man har en kropp som anses som et ideal. Dette er det viktig at elevene reflektere kritisk over. Samtidig viser tall at det de siste tiårene har vært en sterk tilvekst i bruk av prestasjonsfremmende midler blant ungdommer, slik at veien mot å nå idealkroppen blir kortere (Pallesen et al., 2014). En større bevissthet rundt konsekvensene av å ta snarveier og en oppslukende fokusering for nå et mål om en attraktiv kropp, kan virke nødvendig.

Dataene fra dette prosjektet som viser at elevene trekker en parallell mellom det å ha en attraktiv kropp og det å ha en god helse, er viktige funn med tanke på hva som bør jobbes med videre i kroppsøvingfaget. I formålet til faget, står det at: *”Det skal ruste elevene til vurdering av kroppsideal og bevegelseskulturer som kan påvirke selvforståelse, helse, ernæring, trening og livsstil”* (Utdanningsdirektoratet, 2015, s. 2). Man kan stille seg kritisk til hvordan dette målet jobbes med i dagens skole.

Det kunne vært interessant å sett utfallet av et gruppearbeid der gruppene var kjønnsblandet. Resultatene fra aksjonen viste at jentegruppen hadde en mer seriøs innstilling til gruppearbeidet, og at det i denne gruppen oppstod flest eksempler på diskusjon og svar på et kritisk reflektert nivå. Begrunnelsen for å dele gruppene etter kjønn i dette prosjektet, var en antagelse om at temaet kropp kan være ubehagelig å snakke om med det motsatte kjønn, og at dette kunne føre til at man holdt meninger tilbake. Men dersom et gruppearbeid gjennomføres i et klassemiljø som blir karakterisert som trygt og godt, vil kanskje kjønnsdeling kunne bidra til en bredere meningsutveksling, og flere medlemmer i gruppen som bidrar til et godt gruppesamarbeid.

Litteraturliste

- Ahadzadeh, A. S., Sharif, S. P. & Ong, F. S. (2017). Self-schema and self-discrepancy mediate the influence of Instagram usage on body image satisfaction among youth. *Computers in Human Behavior*, 68, 8-16.
- Askeland, G. A. (2006). Kritisk reflekterende : mer enn å reflektere og kritisere (s. 60-73). Oslo: Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere, c2006.
- Azzarito, L., Azzarito, L. & Kirk, D. (2013). *Pedagogies, physical culture and visual methods* (Routledge studies in physical education and youth sport, 1st ed. utg.).
- Bakken, A. (2017). Ungdata. Nasjonale resultater 2017
- Bakken, A. & Andersen, P. L. (2015). *Ungdata: nasjonale resultater 2014*: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bergengen, B. (2011). Om bruk av anabole androgene steroider utenfor organisert idrett. Hentet 5. mai 2018 fra <http://docplayer.me/5091930-Om-bruk-av-anabole-androgene-steroider-utenfor-organisert-idrett-89.html>
- Bjørndal, C. R. P. (2017). *Det vurderende øyet : observasjon, vurdering og utvikling i pedagogisk praksis* (3. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bjørnebekk, W. (2015). *Påkledd i dusjen : om ungdom og kroppspress*. Oslo: Spartacus.
- Blichfeldt, K., Larsen, E. & Heggem, T. G. (2006). *Kontekst 8-10 : norsk for ungdomstrinnet : Basisbok* (Bokmål[utg.]. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Brown, Z. & Tiggemann, M. (2016). Attractive celebrity and peer images on Instagram: Effect on women's mood and body image. *Body image*, 19, 37-43.
- Bugge, A. B., Rosenberg, T. G. & Vebjørn, T. (2016). Systematisk kartlegging av reklame for usunn mat rettet mot barn og unge på tv og internett.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forl.
- Dahl, H. & Alvsvåg, H. (2013). Å fremme studenters evne til refleksjon – en pedagogisk utfordring. *Uniped*, 36(03), 32-45.
- Elvebakk, L., Engebretsen, B. & Walseth, K. (2018). Kroppen på Instagram. Ungdoms refleksjoner rundt kroppsdeale og kroppspress. I M. Øksnes, Sundsdal, E. og Haugen, C (Red.), *Ungdom, danning og fellesskap. Samfunns- og kulturpedagogiske perspektiv* (s. 79-104): Oslo: Cappelen Damm Akademiske.
- Engelsrud, G. (2006). *Hva er kropp* (Kropp, Bind 15). Oslo: Universitetsforl.

- Enright, E. & O'Sullivan, M. (2012). 'Producing different knowledge and producing knowledge differently': rethinking physical education research and practice through participatory visual methods. *Sport, education and society*, 17(1), 35-55.
- Fallon, A. (1990). Culture in the mirror: Sociocultural determinants of body image.
- Fardouly, J. & Vartanian, L. R. (2016). Social media and body image concerns: Current research and future directions. *Current opinion in psychology*, 9, 1-5.
- Giannoulakis, S. & Tsapatsoulis, N. (2016). Evaluating the descriptive power of Instagram hashtags. *Journal of Innovation in Digital Ecosystems*, 3(2), 114-129. doi: 10.1016/j.jides.2016.10.001
- Grogan, S. (2017). *Body image : understanding body dissatisfaction in men, women and children* (Third edition. utg.). London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Halvorsen, J. W. (2015). Kroppsidealer i norske trenings-og kostholdsblogger. *Norsk medietidsskrift*, 22(02), 1-20.
- Hannemyr, G., Liestøl, G. & Rasmussen, T. (2015). *Digitale medier : teknologi, anvendelser, samfunn* (3. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Harper, D. (2012). *Visual sociology*. London: Routledge.
- Harrison, B. (2004). Photographic visions and narrative inquiry. *Considering counter-narratives: Narrating, resisting, making sense*, 4, 111-136.
- Hiim, H. (2010). *Pedagogisk aksjonsforskning : tilnærminger, eksempler og kunnskapsfilosofisk grunnlag*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hjerm, M., Lindgren, S. & Blomgren, E. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse* (Introduktion till samhällsvetenskaplig analys). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holmqvist Gattario, K. (2013). *Body image in adolescence: Through the lenses of culture, gender, and positive psychology*.
- Inglar, T. (1993). *Loggskrivning som reflekterende læringsmetode og kvalitativ forskningsmetode*. Oslo: SYH.
- instagram.com. (2018). About us Hentet 2. mars 2018 fra <https://www.instagram.com/about/us/>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Jones, D. C., Vigfusdottir, T. H. & Lee, Y. (2004). Body Image and the Appearance Culture Among Adolescent Girls and Boys: An Examination of Friend Conversations, Peer Criticism, Appearance Magazines, and the Internalization of Appearance Ideals. *Journal of Adolescent Research*, 19(3), 323-339. doi: 10.1177/0743558403258847
- Kjerland, G. Ø. (2015). *Å lære å undervise i kroppsøving. Design for utvikling av teoribasert undervisning og kritisk refleksjon i kroppsøvingslærerutdanningen*.

- Kraft, P. (2001). Kroppsbilde og depressive tanker : en longitudinell studie av ungdom i alderen 13-18 år. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 42(2001)nr 2, 191-222.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Overordnet del- verdier og prinsipper. Høringsutkast fra Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/ac9720408d464a83a7926f33dbcb7616/horin-gsutkast-fra-kunnskapsdepartementet-10.03.17--overordnet-del---verdier-og-prinsipper.pdf>
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (Interview[s] learning the craft of qualitative research interviewing, 3. utg., 2. oppl. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lindholm, O. F. (2014). *Bullshitfilteret*. Oslo: Gyldendal.
- LNU. (2017a). Livsmestring i skolen. For flere små og store seiere i hverdagen. Hentet 04. april 2017 fra <https://www.lnu.no/wp-content/uploads/2017/01/lis-sluttrapport-1.pdf>
- LNU. (2017b). Ny rapport lansert: Livsmestring i skolen. Hentet 04. april 2017 fra <https://www.lnu.no/2017/01/23/livsmestring-i-skolen-2/>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Medienorge. (2010). *Sosiale medier- et overblikk*. Hentet fra http://medienorge.uib.no/files/nyhetsbrev/2010/sosiale_medier_2010-2.pdf
- Medietilsynet. (2016). *Barn & medier 2016. 9 - 16- åringers bruk og opplevelser av medier*. . Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/dokumenter/rapporter/barn-og-medier-2016-9-16-ar-reduced-med-rettinger-for-sosiale-medier-med-sidetall-desember-2017.pdf>
- Neumann, C. E. B. & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen : en metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Oliver, K. L. (2015). *Girls, Gender and Physical Education : an activist approach* (Routledge studies in Physical Education and youth sport). London: Taylor & Francis Ltd.
- Pallesen, S., Andreassen, C., Jensen, S., Jøsendal, O., Wadsworth, S. & Pettersen, H. (2014). Anabole–androgene steroider–en oversikt.[Anabolic–androgenic steroids–An overview]. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 51, 22-28.
- Rasmussen, I. (2017). Falske nyheter: hva kan skolen gjøre? . Hentet 15. Desember fra <https://www.aftenposteninnsikt.no/kulturtrender/falske-nyheter-hva-kan-skolen-gj-re>
- Regjeringen.no. (2016). Meld. St. 28 (2015- 2016). Fag- Fagfordypning- Forståelse- En fornyelse av Kunnskapsløftet. . Hentet 8. mai 2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>
- Roos, G. & Rysst, M. (2011). Skjønnhet og Helse–det ytre og indre. *SIFO, oppdragsrapport, 11*.

- Salomon, D. (2013). Moving on from Facebook: Using Instagram to connect with undergraduates and engage in teaching and learning. *College & Research Libraries News*, 74(8), 408-412.
- Schjelderup, A. (2012). *Kritisk tenkning i klasserommet : filosofisk metode i undervisning og veiledning*. Oslo: Kommuneforl.
- Shilling, C. (2003). *The body and social theory* (Theory, culture & society, 2nd ed. utg.). London: Sage.
- Strandbu, A. & Kvalem, I. L. (2014). Body Talk and Body Ideals Among Adolescent Boys and Girls: A Mixed-Gender Focus Group Study. *Youth & Society*, 46(5), 623-641. doi: 10.1177/0044118X12445177
- Sæther, N. Ø. (2006). Kosmetiske inngrep som terapi. *Samtiden*, 2, 107-113.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Tiggemann, M. & Zaccardo, M. (2015). "Exercise to be fit, not skinny": The effect of fitinspiration imagery on women's body image. *Body image*, 15, 61-67.
- Tiller, T. (1999). *Aksjonslæring : forskende partnerskap i skolen*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Tranøy, K. E. (1986). *Vitenskapen - samfunnsrett og livsform*. Oslo: Universitetsforl.
- Ulvik, M., Riese, H. & Roness, D. (2016). *Å forske på egen praksis : aksjonsforskning og andre tilnærminger til profesjonell utvikling i utdanningsfeltet*. Bergen: Fagbokforl.
- Utdanningsdirektoratet. (2015). *Læreplan i kroppsøving* Hentet fra <http://data.udir.no/kl06/KRO1-04.pdf>
- Wichstrøm, L. & Kvalem, I. L. (2007). *Ung i Norge : psykososiale utfordringer*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforl. Samfundslitteratur.
- Wright, J. (2003). Poststructural methodologies-The body, schooling and health.
- Aalen, I. (2013). *En kort bok om sosiale medier*. Bergen: Fagbokforl.

Vedleggsliste

Vedlegg 1

”Tidslinje” for datainnsamling

28. november 2017	• Første informasjonsmøte med elevene• Utdeling av informasjonsskriv/ samtykke til deltakelse
1. desember 2017	• Innsamling av informasjonsskrivene med underskrift• Elevene fyller ut ”bli kjent”- arkene
12. januar 2018	• Første steg i aksjonen
16. januar 2018	• Andre steg i aksjonen
19. januar 2018	• Tredje steg i aksjonen

Vedlegg 2

”Bli kjent”- arket

Om din bruk av Instagram

1. Navn

2. Har du en instagramkonto?

Markér bare én oval.

Ja

Nei

3. Dersom du har en Instagramkonto, nevner hvilken/hvilke kontoer av offentlige personer du liker best?

4. Hva er din motivasjon for å følge denne/disse kontoene?

Dere vil senere bli delt inn i grupper som sammen skal jobbe med temaet kroppsidealer og sosiale medier.

5. Nevner en eller flere i klassen du kunne tenke deg å jobbe på gruppe med.

Vedlegg 3

PowerPointene til undervisningstimene

Ungdom, kroppsideal og Instagram

ØKT 1

Gjennomføring

- Dato: Økt 1 (1 dag) →
 - Introduksjon av prosjektet
 - Konkretisering av sentrale begreper
 - Inndeling i grupper
 - Gruppearbeid
 - Individuell logg
- Dato: Økt 2 (Tirsdag neste uke) →
 - Konkretisering av sentrale begreper
 - Gruppearbeid
 - Individuell logg
- Dato: Økt 3 (Fredag neste uke) →
 - Konkretisering av sentrale begreper
 - Gruppearbeid
 - Individuell logg

Kritisk refleksjon

- Hva er kritisk refleksjon, og hvorfor er det viktig?
- Refleksjon er noe som skjer i bevisstheten (altså ikke ubevisst) i et aktivt møte med verden og som skal gi nye erfaringer og ny kunnskap
- Kritisk → Skille mellom hva som er sant og falsk, eller gyldig og ugyldig
 - Forsøke å undersøke nøye
 - Ikke alltid noe negativt
- Evne til refleksjon og kritisk tenkning handler om å se en ting fra flere sider og å kunne vurdere påstander, argumenter og handlingsvalg → se ting på en ny/ annen måte slik at vi har mulighet til å forbedre og forandre
- Forskning viser at for å unngå fakta og informasjon som gjør at vi må undersøke mer, søker vi heller mot informasjon som bekrefter det vi allerede vet.
- To egenskaper som hindrer oss i å tenke: Latskap og tilfredshet

Altså..

- Nysgjerrighet
- Finne frem til noe man ikke har tenkt på fra før
 - Hvordan? → for eksempel gjennom diskusjon og å sette spørsmålstegn
 - Andre menneskers innspill og meninger viktige
- Se ting på en annen måte
- Den kritisk reflekterte → resulterer i en endring i handling, og nye ideer skapes.
 - på bakgrunn av evnen til å vurdere innhold i ny og gammel kunnskap, vurdere forutinntatte antagelser og utfordre sannheter

Kroppsideal

- Hva tenker dere om begrepet kroppsideal?
- Samfunnets gjeldene definisjon av en attraktiv kropp
- Kroppsideal kan være et grunnlag for selvoppfatning, på grunn av for eksempel sammenlikning

Sentrale begreper

Fra Kontekst

- Kommunikasjonsmodellen
 - Hensikt – Målet med kommunikasjonen
 - Avsender – Den som formidler
 - Budskap – Det man formidler
 - Mottaker – Den som mottar budskapet
 - Kanal – Stedet og måten man velger å formidle budskapet på (formidlingsveien)
 - Respons – Bekreftelsen på kommunikasjonen fra mottaker

Godt gruppearbeid

- Hva er et godt gruppearbeid, og hvorfor er det viktig når man skal forsøke å være kritisk reflektert? Hvorfor ikke jobbe individuelt?
- Gruppearbeid skal legge opp til diskusjon →
 - Viktig å stille hverandre spørsmål
 - Trenger ikke å være enige
 - Se nye sider
- I en prosess for å skape kritisk refleksjon er andre menneskers innspill og meninger viktige
- Kunnskap skapes i sammen med andre og er sterkest når den blir produsert ved at vi samarbeider

Oppgave 1

- Bruk mobiler, og velg sammen ut 3 bilder fra utdelt Instagramprofil der:
 - Dette er typisk for denne profilen
 - Kropp er en sentral del av bildet

Oppgave 2

- Beskriv hva dere ser på bildene (klær, kropp, situasjon..)
- Hva slags ideal er det bildene uttrykker?
- Kan "kroppsideal" være noe positivt?
- Se bildene i forhold til de første punktene av kommunikasjonsmodellen:
 - Hva er hensikten?
 - Hvem er avsender?
 - Hva er budskapet?
 - Hvem er mottaker?

Individuelt

1. Hva oppfatter du med "kroppsideal"?
 - Hva tenker du om det kroppsidealet på bildene dere har jobbet med?

Ungdom, kroppsideal og Instagram

ØKT 2

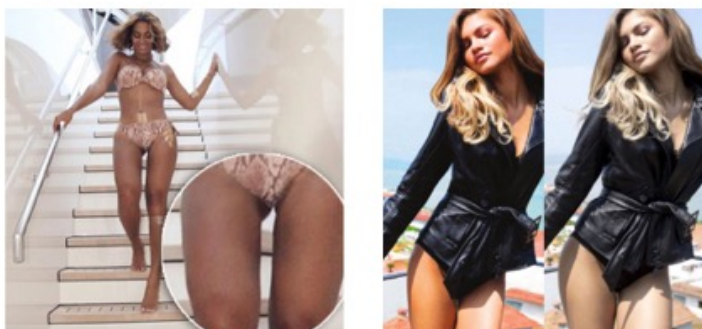
Sentrale begreper

Fra Kontekst

- Produktplassering- bedrifter som betaler for å få frontet sitt produkt.
Må vise en tydelig markedsføring
- Skjult reklame – reklame som er laget på en slik måte at det ikke fremstår som reklame
 - Reklame har som hensikt til å påvirke oss til å kjøpe et produkt
- Virkemidler – hjelpemidler for å gjøre noe bedre.
 - Sminke, redigering av farger

Retusjering

- Retusjering – digital "forbedring" av utseende til en persons utseende. For eksempel: gjøre en person tynnere, gjøre hud jevnere, forstørre pupper, endre hårfarge og neseform.

AIDA

- Attention – Skape oppmerksomhet
- Interest- Få folk interessert
- Desire- Være tilhenger av budskapet
- Action – Ta stilling til budskapet og handle ut fra det

- Alle oppgavene tar utgangspunkt i de bildene dere plukket ut i forrige økt
- Husk å sette spørsmålstegn der man ikke er enig eller vil at personen skal utdype.
 - Legge opp til diskusjon

Oppgavene:

- 1) Finnes det produktplassering, eller skjult reklame på bildene?
- 2) Ta utgangspunkt i de to første punktene ved **AIDA**-prinsippet. Tror dere at Instagramprofilen har tenkt på dette for å selge produktet/ produktene på bildene? Kan disse punktene også brukes for å markedsføre seg selv og få flere følgere?
 - Hvordan har profilen eventuelt gjort dette?
- 3) Hvilke andre virkemidler tror dere profilen har brukt på bildene?
- 4) Tror dere bildene er retusjerte? (Gi eventuelt eksempler)
 - Hvorfor/ hvorfor ikke?

1. Føler du at du deltar aktivt i gruppen og bidrar til diskusjon ved å for eksempel stille spørsmål hvis noen sier noe du er uenig i, eller noe du vil vite mer om?
 - Hvis ikke. Hvorfor?

Ungdom, kroppsideal og Instagram

ØKT 3

- Alle oppgavene tar utgangspunkt i de bildene dere plukket ut i første økt

Gruppearbeidets intensjon

- Nysgjerrighet
- Finne frem til noe man ikke har tenkt på fra før
 - Hvordan? → for eksempel gjennom diskusjon og å sette spørsmålstegn
 - Andre menneskers innspill og meninger viktige
- Se ting på en annen måte
- Den kritisk reflekterte → resulterer i en endring i handling, og nye ideer skapes.
 - Vurdere tidligere standpunkt man har tatt (uten å ha satt seg skikkelig inn i saken)

Makt

- Noe som kan foregå åpent eller skjult
 - Åpent- politi
 - Skjult- innflytelse uten at det er bevisst for oss. Ikke synlig
 - For eksempel at noens meninger råder over andre (Idrett, personer i media, en i klassen, lærer) fordi de blir sett opp til på bakgrunn av for eksempel verdier, personlighet eller utstråling
- Handler om hvordan kunnskap skapes, får gjennomslag, og videre fører til at noen meninger er mer gjeldene enn andre.
- Å utøve makt er å delta, påvirke, manipulere og utøve kontroll
(*Manipulere*: å påvirke andre ved midler som de ikke har oversikt over og derfor ikke kan verge seg mot)

Påvirkning

- Å bli påvirket av noe betyr at det får deg til å endre holdninger eller atferd.
- Vi blir påvirket hele tiden- foreldre, venner, media ++
 - Men er vi klar over hva og hvem som påvirker oss, og på hvilken måte?
- Vi påvirker også andre

Oppgavene

1. Hvordan blir mannen/kvinnen fremstilt på bildene?
 - Er det forskjell på hvordan kjønn blir fremstilt på Instagram?
Se på Instagramprofilene til gruppene av motsatt kjønn. Altså: guttene ser på Kylie Jenner, Fynkygine og Victoria Secret, og jentene ser på gym.lover.ig, The Rock og Kevgus)
 - Hva består eventuelt forskjellene av?
2. Hva tenker dere om "makt" og det som bildene viser? Har profilen noe form for makt?
 - Eventuelt på hvilken måte.
3. Hvordan påvirkning tror dere disse bildene kan ha på dagens ungdom?
 - Har disse bildene noe påvirkningskraft på for eksempel dere og andre ungdommer?

Individuelt

- Blir du påvirket av kroppsidealer på Instagram?
 - I såfall på hvilken måte?
- Har gruppearbeidet gjort at du har:
 - Tenkt nytt
 - Annerledes
 - Vurdert tidligere standpunkt?
 - Hvis ja- i forhold til hva?
 - Hvis nei- hva tror du er grunnen?

Vedlegg 4

Bilder fra Instagramprofilen til "Victoria Secret"

Vedlegg 5

Informasjonsskriv til skoleledelse

Forespørsel om gjennomføring av prosjekt i forbindelse med masteroppgave

Vi er to studenter ved Høgskolen i Oslo og Akershus som tar en mastergrad i skolerettet utdanningsvitenskap, der vi har fordypning i idrett og kroppsøving. Vi holder på med vår avsluttende masteroppgave, hvor temaet for oppgavene er kartlegging av kroppsideal hos dagens ungdom og skolens rolle i forhold til dette. Der ønsker vi å finne ut av hvilke kroppsideal ungdommer i dagens samfunn ved bruk av sosiale medier, og hvordan skolen kan bidra til å ruste elever til en vurdering av kroppsidealer. Bakgrunn for valg av tema er at dette er svært samfunnsaktuelt. Vi lever i en stadig mer globalisert og digitalisert verden, som fører til at ungdommen daglig blir eksponert for et budskap om hvordan man bør og skal se ut.

For å undersøke dette ønsker vi å gjennomføre et forskningsprosjekt på ***** ungdomsskole. Grunnen til at vi ønsker å bruke nettopp deres skole er fordi vi ønsker en heterogen elevgruppe med ulike erfaringer og interesser. Det mener vi gagnar vårt forskningsprosjekt, fordi vi på denne måten får et bredt sammensatt utvalg.

Vi ønsker å benytte oss av visuell metode, intervju og aksjonsstudie. Studien vil foregå i to deler. Under del en vil elevene få i oppgave å fotografere 10 bilder av det de mener er forskjellige kroppsideal. Ut i fra disse bildene vil det bli valgt ut et representativt utvalg som gir en god variasjon av forskjellige kroppsideal hos gutter og jenter. 8-10 elever vil bli spurt om å være med på et intervju rundt tema og de aktuelle bildene, og dette vil være en frivillig prosess. Del to vil være gjennomføring av tre økter basert på en sammenfatning av tidligere forskning samt elevenes egne tanker rundt hva *de* mener kan bidra til at de blir rustet til vurderingen av kroppsidealer. Etter endt gjennomføring skal elevene reflektere om et slikt opplegg i skolen kan ha noe effekt. Dette vil foregå ved loggnotat og et lite frivillig utvalg til intervju.

Dersom dere stiller dere positive til dette prosjektet ser vi for oss at det første steget i gjennomføringen er å informere den aktuelle klassen om hva prosjektet vårt går ut på. Deretter vil elevene få utdelt en informasjonsskriv, som de videre underskriver dersom de vil delta i studiet. (Dette informasjonsskrivet ligger vedlagt). Det er frivillig å være med og

eleven har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere, trekker elevene seg vil all data tilhørende eleven bli slettet og ikke brukt i prosjektet. Når vi har fått på plass en deltakergruppe, vil vi gjennomføre det vi grovt skisserte i avsnittet ovenfor.

Det vil bli brukt båndopptaker under intervjuene i del en mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta mellom 30 og 45 minutter. Vi blir sammen med elevene enige om tid og sted. Dersom det er mulig, kunne vi tenke oss å bruke et grupperom eller annet egnet sted på skolen for å gjennomføre intervjuene, slik at elevene skal være på et kjent sted og trygge omgivelser. Båndopptaker vil også bli brukt i del to i kombinasjon med notater.

Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt, både når det gjelder uformelle samtaler, intervju og andre opplysninger, men vil bli brukt i oppgaven. Dataene som fremstilles vil bli anonymiseres på best mulig måte. Dersom oppgaven leses av personer som deltar i undersøkelsen, eller av en som kjenner gruppen godt, er det muligheter for indirekte gjenkjenning. Dette gjelder også dersom lærere blir omtalt av informantene. All innsamlet data og opplysninger slettes når oppgaven er ferdig våren 2018. Dersom eleven trekker seg underveis vil alle innsamlede data om vedkommende bli slettet, og ikke bli brukt i oppgaven. Skolens navn vil ikke navngis i oppgaven.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S. Dersom dere har spørsmål eller ønsker ytterligere informasjon, kan dere kontakte oss på:

telefon nr: 926 56 975 og 970 91 330, eller sende oss en e-post på; ida.ramsfjell@gmail.com og m.wathne@hotmail.no

Du kan også kontakte våre veiledere Kristin Walseth og Berit Engebretsen ved Lærerutdanningen på:

Telefon nr. 67 23 73 01 og 67 23 73 17 eller på e-post: Kristin.walseth@hioa.no og Berit.engebretsen@hioa.no

Med vennlig hilsen Ida Ramsfjell og Marius Wathne

Tillatelse til gjennomføring av datainnsamling ved *** Ungdomsskole**

Jeg har mottatt informasjon om studien av kropper som verdsettes i fysisk aktivitet og idrett i og utenfor skolen og gir med dette tillatelse til at studiet gjennomføres på ***** Ungdomsskole innenfor de rammer som er skissert over.

Stilling:

Navn:

Signatur:

Telefonnummer:

Tillatelsen kan leveres til undertegnede, eller sendes per e-post eller post.

Vedlegg 6

Informasjonsskriv til deltakere

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt ***Kroppsideal og skolens oppgave i denne sammenheng***

Vi er to studenter ved høyskolen i Oslo og Akershus, som nå er inne på vårt siste år på en femårig mastergrad i utdanningsvitenskap med fordypning i idrett og kroppsøving. Vi holder nå på med vår avsluttende masteroppgave der teamet er ungdoms kroppsideal og skolens rolle i denne sammenheng. Bakgrunn for valg av tema er at det er svært samfunnsaktuelt. Vi lever i en verden som stadig blir mer globalisert og digitalisert, som medfører at vi blir eksponert for et budskap om det ”ideelle”. Derfor synes vi det er interessant, og viktig, med en kartlegging av ungdoms kroppsidealet og videre hvordan skolen kan bidra til at ungdommer møter disse budskapene med et kritisk blikk.

Studiet er delt i to, der begge delene av studiet innebærer en aktiv deltakelse fra dere.. Del 1 er en kartlegging av kroppsideal hos dagens ungdom gjennom sosiale medier. Dette vil gjennomføres ved en visuell metode, som her innebærer å hente inn data via bilder. Du får i oppgave å samle inn 5 bilder som du mener representerer forskjellige kroppsidealer for ungdom, over en periode på 4 dager (Denne oppgaven vil bli delt ut fredag 1. desember). Disse bildene sendes til Marius på mail som deretter plukker ut et representativt utvalgt som vil bli intervjuet, hvor deres ærlige mening om ungdommers forskjellige idealer kommer frem. Dataene som innhentes fra denne deltakelsen vil foregå med lydopptaker og notater og vil bli anonymisert

Del 2 i studiet omhandler skolens rolle rundt temaet. Nærmere bestemt hvordan skolen kan bidra til å utvikle elevenes kritiske refleksjon rundt kroppsidealer. Det vil bli prøvd ut et undervisningsopplegg over 3 skoleøkter på nyåret. Dette vil foregå ved gruppearbeidet, og vil omhandle kroppsidealer på Instagram.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun prosjektgruppen, som består av oss studenter og våres veiledere, som vil ha tilgang til dette. Personopplysninger og

innhentet data vil ivaretas konfidensielt ved oppbevaring på passordbeskyttet PC. I tillegg vil personopplysninger holdes avskilt fra øvrig data. Dataen som innhentes, ved for eksempel intervjuene, vil bli anonymisert på best mulig måte, der gjenkjenning av deltakere kun kan forekomme ved at oppgaven leses av personer som kjenner deltakeren/deltakerne godt. Datamaterialet vil slettes når oppgaven avsluttes i utgangen av 2018.

Det er frivillig å delta i studiet, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert og slettet.

Ved å underskrive samtykker du å delta i studiet. Ta kontakt med oss ved eventuelle spørsmål. Marius Wathne tlf 970 91 330, m.wathne@hotmail.no eller Ida Ramsfjell tlf 926 56 975, ida.ramsfjell@gmail.com .

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Kvittering og godkjenning fra NSD

Kristin Walseth Postboks 4, St. Olavs plass 0130 OSLO

Vår dato: 13.11.2017 Vår ref: 56223 / 3 / OASR Deres dato: Deres ref:

Tilrådning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 27.09.2017 for prosjektet:

56223

Behandlingsansvarlig Daglig ansvarlig Student

Vurdering

Ungdommers kroppsideal og skolens bidrag til å ruste elever til en vurdering av disse idealene.

Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder Kristin Walseth Marius Wathne

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med: •opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon •vår prosjektvurdering, se side 2 •eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 31.12.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS Harald Hårfagres gate 29 Tel: +47-55 58 21 17 nsd@nsd.no Org.nr. 985 321 884
NSD – Norwegian Centre for Research Data NO-5007 Bergen, NORWAY Faks: +47-55 58 96 50 www.nsd.no

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Kontaktperson: Øivind Armando Reinertsen tlf: 55 58 29 94 / Oivind.Reinertsen@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering Kopi: Marius Wathne, m.wathne@hotmail.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

FORMÅL Formålet med prosjektet er å belyse den eksponeringen dagens ungdom blir utsatt for gjennom media og skolens rolle til å ruste elever til vurdering og refleksjon over kroppsidealer.

Vi viser til korrespondanse, og legger til grunn at det foretas enkelte prosjektendringer før utvalget kontaktes.

UTVALG OG REKRUTTERING Utvalget består av 10. klassinger. Vi legger til grunn at forskningsprosjektet, og herunder rekrutteringen er avklart med skolens ledelse.

DATAINNSAMLING Datainnsamlingen er todelt. Del en består av elevene samler inn bilder fra sosiale medier som representerer et personlig kroppsideal. Bildene sendes til studenten som analyserer resultatet av innhenting. Del to består av et personlig intervju, der man blant annet tar utgangspunkt i innsamlede bilder. Vi viser til epost-korrespondanse som forklarer hvorfor det kreves at elevene gis en ramme for hvilke bilder som kan samles inn. Det er særlig viktig at det ikke innhentes bilder av barn og personer som selv ikke har valgt et liv i offentligheten. Vi minner om at det i utgangspunktet skal informeres om at personopplysninger/bilder blir brukt i forskning. Datatilsynet har likevel gjort unntak for internasjonalt offentlige personer (internasjonale kjendiser).

Basert på intervjuguide og prosjekttema vurderer vi det slik at det kan behandles sensitive personopplysninger om helseforhold.

INFORMASJON OG SAMTYKKE Utvalget (skoleelever og deres foresatte) informeres muntlig og skriftlig og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er i hovedsak godt utformet. Vi har likevel noen kommentarer:

- Veileders kontaktinformasjon må oppgis. - Etter korrespondansen legger vi til grunn at det innhentes samtykke fra foresatte.

Revidert informasjonsskriv skal sendes til personvernombudet@nsd.no før utvalget kontaktes.

INNHEMING AV BILDER FRA SOSIALE MEDIER Deler av datamaterialet består av bilder fra sosiale medier. Som avklart i epost-korrespondanse med studenten, er det ikke å gi informasjon eller innhente samtykke til bruk av disse bildene i prosjektet, gitt at man følger de rammene som er drøftet i punktet over om datainnsamling. Vi bruker følgende lovhjemmel for å unnta fra

Prosjektnr: 56223

opplysnings- og samtykkeplikt: Personvernombudet finner at innsamlingen av bilder fra sosiale medier kan hjemles i personopplysningsloven § 8 d), da behandlingen må sies å være nødvendig for å utføre en oppgave av samfunnsmessig interesse. Personvernulempen for den som er avbildet begrenses av at bildene er av offentlig personer som de selv har delt på åpne forum, at det ikke registreres sensitive opplysninger, ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det som publiseres og behandlingen av personopplysninger har en kort varighet.

Prosjektleder kan fritas fra sin informasjonsplikt med hjemmel i personopplysningsloven § 20 2. ledd b). Varsling vurderes som uforholdsmessig vanskelig, og personvernulempen ved å bli inkludert i forskningen anses å være relativt liten.

INFORMASJONSSIKKERHET Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Høgskolen i Oslo og Akershus sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal sendes elektronisk eller lagres på privat pc /mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING Forventet prosjektlutt er 31.12.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å: - slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel) - slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn) - slette digitale lyd-/bildeopptak.